

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

“การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของชุดประเด็นเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในงานเกษตรกรรมยั่งยืน
รหัสโครงการPDG6E0003

โดย

นางสาวมาลี

สุปันต์

นายชัยสิทธิ์

แนวน้อย

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) รายงานการดำเนินโครงการ

30 กันยายน 2561

โครงการ

“การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของชุดประเด็นเกษตรกรรมใหม่ในงานเกษตรกรรมยั่งยืน

รายชื่อทีมวิจัย

1. นางสาวมาลี สุปันดี
2. นายชัยสิทธิ์ แนวน้อย

เสนอต่อ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

30 กันยายน 2561

คำนำ

โครงการ “การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ ชุมประเด็นเกษตรกรรมใหม่ในงานเกษตรกรรมยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อถอดชุดความรู้ที่ได้จากการการวิจัยเกษตรกรรมใหม่พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของชุดโครงการในระยะเวลา 1 ปี และ 3 ปี 2. เพื่อพัฒนาโครงการและจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง สำหรับปีงบประมาณ 2561 จำนวนไม่น้อยกว่า 4 โครงการ 3. เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อข้อเสนอต่อโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อีสานกลาง ระยะเวลาดำเนินการ 1 สิงหาคม 2561 – 30 กันยายน 2561

การดำเนินงานโครงการได้มี กระบวนการพัฒนาโจทย์การวิจัย จัดเวทีสรุปบทเรียนการทำงานชุดโครงการวิจัยเกษตรกรรมใหม่ จัดเวทีแลกเปลี่ยนบทเรียนและแนวทางการขับเคลื่อนงานเกษตรกรรมใหม่ และร่วมพัฒนาโครงการย่อย กับพื้นที่ที่สนใจอยากใช้งานวิจัยในการพัฒนา และการยกระดับการทำงานสร้างเครือข่าย มีการพัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่เป้าหมายและได้โจทย์วิจัยในพื้นที่ 4 โครงการ และโครงการชุดประเด็นเกษตรกรรมใหม่ 1 โครงการ การทำงานได้ร่วมเสนอข้อคิดเห็นต่อการพัฒนาโครงการทั้งในระดับชุดโครงการ และโครงการย่อยระดับชุมชน จนสามารถพัฒนาเอกสารข้อเสนอโครงการเข้าสู่การพิจารณาจากฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้ ตามเป้าหมายการดำเนินงาน

ทีมวิจัยชุดโครงการฯ จึงขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ทีมวิจัย

นางสาวมาลี สุปันดี / นายชัยสิทธิ์ แนวน้อย

สารบัญ

บทที่ 1	บทนำ	1
	- ความเป็นมา	1
	- วัตถุประสงค์	2
	- กลุ่มเป้าหมาย ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2	ขั้นตอนการดำเนินงาน	4
	การถอดบทเรียนชุดโครงการเกษตรกรรุ่นใหม่	4
	ข้อเสนอโครงการย่อย จากการพัฒนาระดับพื้นที่	22
	โครงการ นวัตกรรมทางการเกษตรของคนรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างรายได้ในพื้นที่ ตำบลหนองตอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์	22
	โครงการ: การปรับตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	24
	โครงการ: กลยุทธ์การผลิตและการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในบริบท การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย	25
	โครงการการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นที่สร้างรายได้ให้เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ อำเภอกันทรวิชัย	26
	พื้นที่ตำบลวังยาว อ.โกสุมพิสัย	27
	พื้นที่ตำบลอุ่มเม้า อ.ยางตลาด	27
	เวทีถกถ่วงโครงการวิจัยย่อยระดับโหนด	28
	การประชุมพิจารณา CP ชุดคนรุ่นใหม่ วันที่ 19 ตุลาคม 2561	35
บทที่ 3	ผลการดำเนินงาน	48
บทที่ 4	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	98
ภาคผนวก		

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา

โครงการเสริมสร้างอาชีพไทยทางอาหารด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นอีสานกลาง มีการดำเนินการสนับสนุนให้มีการดำเนินงานวิจัย ใน 4 ชุดประเด็น คือ 1.ชุดประเด็นพันธกรรม 2.ชุดประเด็นตลาดทางเลือก 3.ชุดประเด็นช่างชาวนา และ 4.ชุดประเด็นเกษตรกรรุ่นใหม่

การดำเนินงานภายใต้ชุดประเด็นเกษตรกรรุ่นใหม่ เริ่มดำเนินการมา ตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นมา มีการสนับสนุนโครงการวิจัยมา 2 ปี 8 โครงการ 7 พื้นที่ มีโครงการที่ดำเนินงานวิจัยต่อเนื่อง 1 พื้นที่ คือ บ้านบุงคล้า มีนักวิจัยที่ร่วมดำเนินงาน 7 โครงการ มีเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นเครือข่ายไม่น้อยกว่า 80 คน ในจังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด ยโสธร ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ได้ก่อเกิดการเชื่อมร้อยเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เกิดเป็นกลุ่ม เครือข่ายและถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร ทำการผลิตด้านเกษตรกรรมยั่งยืนตามแบบอย่างของคนรุ่นใหม่ ที่มีการผสมผสานทั้งเทคโนโลยีการสื่อสาร การสร้างรูปแบบการตลาด รูปแบบการผลิต ที่มีความทันสมัย ที่สามารถเป็นแบบอย่างในการทำการเกษตรสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ได้

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานสนับสนุนส่งเสริมการวิจัยชุดประเด็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ผ่านมา ยังไม่ได้มีการถอดชุดความรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยของเกษตรกรรุ่นใหม่มาบันทึกและเกษตรกรรุ่นใหม่จากหลายพื้นที่ ในภาคอีสานตอนกลางต้องการดำเนินการต่อยอดงานวิจัยเดิม บางพื้นที่ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรในชุมชนของตนเองด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของชุดประเด็น เพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อทิศทางและเป้าหมายชุดโครงการในระยะเวลา 1 ปี และ 3 ปี รวมไปถึงการสนับสนุนชุมชนให้มีการพัฒนาข้อเสนอโครงการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้แทนองค์กรที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดโจทย์วิจัย วัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย กำหนดทีมวิจัยและที่ปรึกษา ตลอดจนทำการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้มีความชัดเจนครบถ้วน จึงได้จัดทำข้อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณสำหรับถอดชุดความรู้ กำหนดเป้าหมายชุดโครงการและสนับสนุนการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยของชุมชน 4 พื้นที่ (โครงการย่อย) ให้สามารถนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายชุดโครงการ และเป็นข้อเสนอโครงการที่มีความสมบูรณ์ต่อการรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อถอดชุดความรู้ที่ได้จากการการวิจัยเกษตรกรรุ่นใหม่พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของชุดโครงการในระยะเวลา 1 ปี และ 3 ปี
2. เพื่อพัฒนาโครงการและจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง สำหรับปีงบประมาณ 2561 จำนวนไม่น้อยกว่า 4 โครงการ
3. เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อข้อเสนอต่อโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 4 โครงการ

3. กลุ่มเป้าหมาย

1. เครือข่ายเกษตรกรรมรุ่นใหม่ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม ที่มีความสนใจศึกษาประเด็นขยายพันธุ์พืช เพื่อเสริมสร้างรายได้ครัวเรือน
2. เครือข่ายเกษตรกรรมรุ่นใหม่มหาสารคาม สนใจศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเชื่อมโยงสินค้า ผลผลิตเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม
3. เครือข่ายเกษตรกรรมรุ่นใหม่ สนใจการขยายฐานการผลิตและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวชุมชน กรณี อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์
4. งานการพัฒนาฐานข้อมูลและยกระดับความสามารถของเครือข่ายเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในพื้นที่ภาคอีสานกลาง

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ชุดความรู้ และเป้าหมายการดำเนินงานชุดเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ในระยะ 1 ปีและ 3 ปี
2. ได้ชุมชน พื้นที่เป้าหมายงานวิจัย ทีมวิจัย ชาวบ้าน และพื้นที่วิจัย จำนวนไม่น้อยกว่า 4 พื้นที่
3. ได้ข้อเสนอโครงการพร้อมทำสัญญาในปีงบประมาณ 2561 จำนวน 4 โครงการ

5. วิธีการดำเนินงาน

10.1 การถอดชุดความรู้และกำหนดเป้าหมายชุดโครงการเกษตรกรรมรุ่นใหม่

1. คณะทำงานชุดเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เกษตรกรรมยั่งยืนอีสานตอนกลาง รวบรวมเอกสารรายงานการวิจัยที่ได้ดำเนินการมา ศึกษาและถอดเป็นชุดความรู้เบื้องต้นจากการวิจัย
2. จัดประชุม นำเสนอผลการดำเนินงาน ชุดความรู้ประเด็นเกษตรกรรมรุ่นใหม่ พร้อมทั้งรับฟัง ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากนักวิชาการ นักพัฒนา และภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการวิจัยและพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในพื้นที่ภาคอีสานกลาง

10.2 การพัฒนาข้อเสนอโครงการด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ประสานงานและหารือกับเกษตรกรรมรุ่นใหม่ และแกนนำชุมชนพื้นที่เป้าหมาย เพื่อกำหนดวัน จัดประชุม สถานที่ และองค์ประกอบผู้แทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สำหรับการประชุมหารือพัฒนาข้อเสนอ โครงการ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับประเด็น/กิจกรรมเป้าหมายที่ต้องการวิจัย ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนหน่วยงานสำคัญที่เป็นผู้รู้ในประเด็นวิจัยและรู้จักชุมชน รวมทั้งปราชญ์ชาวบ้าน
2. จัดประชุมหารือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัยของแต่ละ ชุมชนเป้าหมาย โดยมีประเด็นประชุมหารือในแต่ละพื้นที่ ดังนี้
 - ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และลักษณะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
 - วิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา และความจำเป็นของการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการ แก้ไขปัญหาสำคัญและพัฒนาตนเอง
 - กำหนดโจทย์วิจัย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ขอบเขตพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายการวิจัย
 - กำหนดทีมวิจัยและที่ปรึกษาของโครงการวิจัย
 - การเตรียมข้อมูลประกอบการจัดทำข้อเสนอโครงการ กำหนดผู้รับผิดชอบเขียนข้อเสนอ โครงการวิจัยและแบ่งภาระงานจัดทำร่างข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
3. คณะทำงานชุดประเด็นเกษตรกรรมรุ่นใหม่ให้คำแนะนำแก่ทีมงานวิจัยชาวบ้านที่ได้รับมอบหมาย ในการจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นแต่ละพื้นที่

4. จัดประชุมแกนนำทีมวิจัยและที่ปรึกษาของแต่ละโครงการวิจัย/พื้นที่ เพื่อพิจารณาความครบถ้วนชัดเจนของร่างข้อเสนอโครงการวิจัย และสรุปประเด็นที่ต้องปรับปรุง พร้อมกำหนดวันที่ต้องส่งข้อเสนอโครงการฉบับแก้ไข เพื่อส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมทั้งนัดหมายแต่ละพื้นที่นำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยฯต่อที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิในเวทีพิจารณากลั่นกรองโครงการ

5. คณะทำงานพิจารณาความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อเสนอโครงการ ปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัย ให้ครบถ้วน แล้วนำเสนอโครงการต่อผู้ทรงคุณวุฒิ

10.3 การประชุม รับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

1. คณะทำงาน ประสาน สกว. ผู้ทรงคุณวุฒิและพื้นที่โครงการวิจัย นัดหมายการจัดเวทีพิจารณาโครงการ พร้อมแจ้งเชิญคณะวิจัยและที่ปรึกษาโครงการชุดโครงการ แจ้งให้ทุกพื้นที่วิจัยเตรียมผู้แทนพื้นที่ละ 3 คนนำเสนอสาระสำคัญต่อที่ประชุม โครงการละ 15 นาที

2. จัดทำเอกสารประกอบการประชุม ประกอบด้วย เป้าหมายชุดโครงการ และข้อเสนอโครงการแต่ละพื้นที่

3. สกว. ร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเกษตรกรรมยั่งยืนอีสานตอนกลาง และชุดประเด็น จัดประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และต่อข้อเสนอแนวทางการวิจัยชุดประเด็นเกษตรกรรมรุ่นใหม่

4. คณะทำงาน สรุปประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและจากที่ประชุมส่งให้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ เพื่อใช้ประกอบการปรับปรุงข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

5. คณะทำงาน รวบรวมข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วตามแบบฟอร์ม แล้วนำเสนอ สกว. เพื่อดำเนินการต่อไป

บทที่ 2

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการ “การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ ชุมประเด็นเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในงานเกษตรกรรมยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อถอดชุดความรู้ที่ได้จากการการวิจัยเกษตรกรรมรุ่นใหม่พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของชุดโครงการในระยะเวลา 1 ปี และ 3 ปี 2. เพื่อพัฒนาโครงการและจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง สำหรับปีงบประมาณ 2561 จำนวนไม่น้อยกว่า 4 โครงการ 3. เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อข้อเสนอต่อโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อีสานกลาง จำนวน 4 โครงการ ระยะเวลาดำเนินการ 1 สิงหาคม 2561 – 30 กันยายน 2561 มีการพัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่เป้าหมายและได้โจทย์วิจัยในพื้นที่ 4 โครงการ ดังนี้

1. โครงการนวัตกรรมทางการเกษตรของคนรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างรายได้ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อ. ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์
2. โครงการการจัดการความรู้การผลิตของเกษตรกรรมรุ่นใหม่ พื้นที่เครือข่ายอำเภอกันทรวิชัย จ. มหาสารคาม
3. โครงการกลยุทธ์การผลิตและการสร้างรายได้ของเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในบริบทการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย
4. โครงการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

โดยมีวิธีดำเนินการงานดังนี้

กระบวนการพัฒนาโจทย์การวิจัย

กระบวนการพัฒนาโจทย์ของชุดโครงการ ได้มีการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อีสานตอนกลาง โดยมีกิจกรรมการดำเนินงาน คือ

1. การถอดบทเรียนชุดโครงการเกษตรกรรมรุ่นใหม่ วันที่ 7 สิงหาคม 2561

ผลการดำเนินงานได้มีการจัดประชุมถอดชุดความรู้และกำหนดเป้าหมายการวิจัยและพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อการถอดบทเรียน และสรุปบทวนการทำงานภายใต้งานวิจัย เกิดความรู้ใหม่อะไร และจะขยายความรู้ต่อไปได้อย่างไร อยากเห็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคมให้มากที่สุด เพราะฉะนั้นงานวิจัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจะต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ อยากได้ประสบการณ์ที่ไปออกแบบการทำงานที่จะเดินต่อไป ในระยะถัดไป

ผู้เข้าร่วม จากโครงการ

นัฐพงษ์ มาจากโครงการพี่เตี๋ยพี่ตึก เป็นแปลงเกษตรต้นแบบของคนรุ่นใหม่ ครอบครัวทำเกษตร

ตึก โครงการคนรุ่นใหม่บั้งคล้า ทำตลาดเขียว แปรรูป และจำหน่าย

เตี๊ยะ หัวหน้าโครงการบุงค์ลำปีที่ 1 และปีที่ 2 หลังโครงการจบไปทำงานร่วมกับโรงพยาบาล ส่งผลผลิตอินทรีรี่เข้าโรงพยาบาล โดยมีการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีรี่ให้กับโรงพยาบาล ทำเป็นครอบครัว แปรรูปและผลิต มีพื้นฐานนักพัฒนามาก่อน

กฤษณา คนรุ่นใหม่อย่างตลาด กาฬสินธุ์ เป็นโครงการที่มีคนโดดเด่นหลากหลายคน จึงต้อง เชื่อมโยงคนมาเจอกัน ทำงานกลุ่มผู้ผลิตน้ำดอกไม้อุปโภคบริโภค

ติ่ม โครงการเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างตลาด เป็นแม่ค้า เคยล้มเหลวจากร้านอาหารมาก่อน ทำงานทั้งครอบครัว ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เน้นการแปรรูปและการตลาด สร้างแบรนด์ ตนเอง “แบรนด์ชานาบ้านนอก”

เอ็ม เป็นพี่เลี้ยงปีที่แล้ว มีการทำเกษตรกร ทำงานผู้ประสานงานภาคอีสานมาก่อน แล้ว ลาออกมาทำงานอิสระ เป้าหมายคือมาทำสวนเกษตร

ทานตะวัน ทำงานผู้ช่วยผู้ประสานงานโหนดเกษตร

จิว เป็นเอ็นจีโออิสระ จะมาช่วยทำกระบวนการ มีความเชี่ยวชาญ เรื่องการจัดกระบวนการ เรียนรู้ เคยทำงานที่สกว.ภาคเหนือ

ต๊อ เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ทำสวนผสมผสาน ทำวิจัยงานเกษตรกรรุ่นใหม่มหาสารคาม พื้นฐานเดิมเป็นวิศวกรโยธา อยากกลับบ้าน

มอส มาจากเกษตรกรรุ่นใหม่มหาสารคาม ทำโครงการวิจัยพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เน้นแปรรูปหลากหลาย ผลิตภัณฑ์ที่เน้น คือ กล้วยตาก ทำข้าว แปรรูปข้าว พื้นฐานเดิมเป็นเจ้าของโรงงานสิ่งทอเก่า แต่ค่าแรงขึ้นจึงมีผลกระทบในระดับพื้นที่ เพราะต้นทุนปัจจัยผลิตสูงจากประเทศจีน ค่าถามเกษตรที่รวยทำไมทำได้ จึงรู้ความเข้าใจแปรรูปจึงรวย

รัตติก มาจากยางตลาด โครงการสืบทอดเกษตรอินทรีย์ลำปาวกาฬสินธุ์ มาจากหลากหลาย ตำบลมาจากหลายหมู่บ้าน ทำให้ทำงานอยาก อยู่ในพื้นที่ระบบชลประทาน เป็นพื้นที่เกษตรเคมีแบบภาคกลาง เป็นรองนายกตำบลโคกสีมาก่อน เป็นต้นตำรับการเลี้ยงวัวหุ่ยขาว ทำลูกชิ้นปลาออแกนิก ใส่กรอกปลาออแกนิก โดยใช้จากเนื้อปลาดุก กำลังจะผลิตเครื่องดื่มกลั่นใบเตย ส่งเสริมให้ชาวบ้านผลิตให้

ไฉน อยู่ยโสธร เป็นหัวหน้าเกษตรกรรุ่นใหม่กับการสร้างรายได้ พ่อแม่แก่เฒ่า อยากรู้ว่าเกษตรกรรุ่นใหม่จะกลับมามีชีวิตอย่างไร มีบทบาทหน้าที่ปัจจุบันในการควบคุมตลาดเขียว ซึ่งเป็นงานที่ยุ่งยาก พื้นฐานเคยทำงานคิวรถมาก่อน แล้วกลับมาอยู่บ้าน ซึ่งครอบครัวทำอินทรีรี่อยู่แล้ว เริ่มจากต้นทุนที่ครอบครัวมีอยู่

มุกดา เป็นคณะกรรมการตลาดเขียว เป็นฝ่ายประสานงานวิจัย ผลิตหมูอินทรีรี่ สร้างเพื่อน และกำหนดมาตรฐานให้เพื่อน เชื้อตนเอง จำหน่ายเอง วัตถุประสงค์ในการเรียนหาวิทยา งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยที่ค้นพบว่า ครอบครัวต้องให้ความสนใจ

สิทธิ ทำสวนอยู่ท่าสองคอน เคยทำงานวิจัยอยู่ที่โหนดเกษตร เป็นนักพัฒนาเก่า เดิมทีเป็นผู้ประสานงานช่วย ในยุคที่ 2

จอย เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ของจังหวัดมหาสารคาม ที่ทำเกษตรหลัก ทำนา และเลี้ยงขุนสัตว์ ได้แก่ เป็ด ไก่ และหมู ทำตลาดระดับกว้าง ทำข้าวส่งโรงแรม รวบรวมผลผลิตให้เกษตรกร

มงคล เป็นเกษตรกรที่ทำเกี่ยวกับพันธุ์พืชหม่อน เคยทำงานกับซีพีมาก่อน 15 ปี ไม่ชอบตลาดที่นิ่งขาย ชอบตลาดออนไลน์

หยก มาช่วยพี่เปี้ยวในชุดเกษตรกรรุ่นใหม่ เคยทำงานเขตพื้นที่ไปแอส
เปี้ยว เป็นหัวหน้าชุดโครงการเกษตรกรรุ่นใหม่

“นิยาม”เกษตรกรรุ่นใหม่ : (เกษตรกรยุคใหม่) ไม่เหมือนเกษตรกรทั่วไปอย่างไร

นัฐ คือ ชี้แจง ไม่ยากลำบาก ไม่ยากตกแดด ต้องสบายกว่าเดิม ไม่ลำบากเหมือนเมื่อก่อน
แต่รายได้มากกว่าเมื่อก่อน ต้องมีรายได้ใกล้เคียงกับบริษัท

ติก ต้องมีความคิดสร้างสรรค์พัฒนาผลผลิตให้ดีขึ้น สร้างมูลค่าได้มากขึ้น

เติล ไม่เกี่ยวกับอายุ ไม่เกี่ยวกับช่วงวัย ต้องเป็นเกษตรกรแบบใหม่ ถ้าจะทำเกษตรต้องทำ
หลากหลาย เริ่มพยายามแปรรูปผลผลิต ขวนกันรวมกลุ่ม ของผลผลิตที่ตนเองต้องการ ทำเองกินเอง
ผลิตได้ แปรรูปได้ ปรุงได้

มอส เกษตรกรยุคปัจจุบันกับรุ่นเก่าแตกต่างกันเห็นได้ชัด เกษตรกรใหม่มีการศึกษา มี
ประสบการณ์จากที่อื่น รุ่นเก่ามีความเชี่ยวชาญกับเรื่องนั้นๆ เกษตรกรรุ่นใหม่จะมีความถนัดเรื่อง
เทคโนโลยี เข้ามาสนับสนุนการทำเกษตร

ทองใบ เกษตรกรรุ่นใหม่ คือ ฝึบ้า ความต่างของเราทำไม่เหมือนเขา จะมีการกำหนดเป้าหมายว่า
ต้องการทำเพื่ออะไร แล้วจะมีวิธีการอย่างไร ปัญหาคือ เรื่องแรงงาน เป็นแรงงานในระดับครอบครัว
ต้องมีการศึกษาวิธีการว่ามีวิธีการอย่างไรบ้าง และกำหนดเป้าหมายว่าจะทำอย่างไรให้ได้มูลค่าที่สูง
ต้องวิเคราะห์ปัจจัยการผลิต

จอย ร่างกายไม่แข็งแรง ลองทำเกษตร ไม่เคยทำแต่พอลองทำแล้วลำบาก มีวิธีการไหนที่จะ
ขายได้มากกว่าปกติ เช่น ขายข้าวเปลือกแต่ขายเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูก คิดไม่เหมือนเขา เอาความรู้
เรื่องการจัดการไปใช้ ทำอินทรีย์ต้องรอฟ้าฝน คิดหนักกว่าไปทำงาน การนำกระบวนการจัดการเข้ามา
ใช้

มงคล มีความยากที่จะทำเกษตรรูปแบบใหม่ จึงมีการตะเวนทั่วประเทศ ได้ความรู้หลังจาก
สรุปบทเรียนตัวเอง ว่าต้องทำเกษตรที่เรียกว่า เกษตรสวนทาง โดยทำทุกอย่างที่สวนกระแสคนทั่วไป
จะเป็นทางรอดอีกทางหนึ่งให้กับเกษตรกร

โฉน เกษตรกรรุ่นใหม่ ใหม่ที่ความคิด กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเครือข่ายอายุน้อยมีคนเดียว
นอกนั้นอายุเยอะ สมัยก่อนไม่รู้จะปลูกได้อย่างไร แดงโมดินทราย ปลูกหลังนาได้ นาข้าวไม่เคยเป็นนา
หวาน ทำให้มีความคิดแตกต่างจากสมัยก่อนน่าจะทำได้มากกว่าที่พ่อแม่พาทำ ทำไปด้วยศึกษาไปด้วย

ต๊อก เป็นลักษณะฝึบ้า ไม่เหมือนรุ่นเก่าที่มีความคิดเป็นของตนเอง มีความรู้ และหาความรู้
ตลอดเวลา เป็นดีอีร้น มั่นใจในตัวเองสูง เป็นคนชอบสบายไม่ชอบลำบาก คือเกษตรกรรุ่นใหม่ จึงต้อง
หาวิธีการที่จะตอบสนองสิ่งเหล่านี้

สรุป (พีจีว) เป็นฝึบ้าที่กล้าจะแตกต่าง กล้าที่จะสวนทาง นิยามที่สองต้องเป็นนักแสวงหา
ความรู้ด้วย ความรู้ใหม่ เป็นนักเรียนรู้ นักหาเพื่อนให้มาร่วมบ้าด้วย เป็นนักสบาย เป็นพวกชี้แจง
ต้องง่ายสบาย ไม่ยากเหมือนเก่า คิดเรื่องที่ไม่ลำบากแต่มีรายได้ที่มากกว่า เป็นนักจัดการและเป็นผู้
สร้างสรรค์ รวมทั้งฝึกทักษะเรียนรู้ มีเทคโนโลยีเข้ามาใช้ เป็นระบบ รูปแบบที่หลากหลาย ไม่ใช่นัก
เดี่ยว ทำอะไรก็ได้แต่เราเป็นเจ้าของกระบวนการทั้งหมดตั้งแต่ผลิต แปรรูป และขาย

แบ่ง 3 กลุ่มย่อย มีประเด็นคำถามดังนี้

4.1 วิเคราะห์ปัญหา(ลบ)

4.2 สิ่งที่ดีอยู่แล้ว(บวก)

4.3 เป้าหมายสิ่งที่อยากจะเห็น(อนาคต)

- ความเชื่อ แนวคิด ทักษะคติ (หัว) มีข้อคิดที่ดีอะไร มีวิธีคิดอะไร (ที่ยังเป็นปัญหา,ทำดี,อนาคต)
- การสื่อสาร การขยายผล การเรียนรู้ (ปาก) (ที่ยังเป็นปัญหา,ทำดี,อนาคต)
- ทักษะ ความเชี่ยวชาญ เทคนิค (มือขวา) (ที่ยังเป็นปัญหา,ทำดี,อนาคต)
- ความรู้ องค์ความรู้ (มือซ้าย) (ที่ยังเป็นปัญหา,ทำดี,อนาคต)
- จุดยืน การดำเนินชีวิต (เท้า) (ที่ยังเป็นอยู่อดีต,ที่เป็นอยู่ปัจจุบัน,ที่จะเป็นในอนาคต)

กลุ่มที่ 1		
สิ่งที่ปัญหา	สิ่งที่ทำได้ดี/ทำเป็น	ข้อเสนอแนะ/สิ่งที่ต้องพัฒนา
แนวคิดทัศนคติ		
-ไม่เชื่อว่าการทำเกษตรอินทรีย์จะรอด -ขาย ให้ได้ดี รวย คนยอมรับ -คนในสังคมมองว่า เรียนจบสูงมา ทำเกษตรไม่เชื่อว่าจะทำได้/ไปรอด	-วิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติ เชื่อว่าเกษตรสามารถกำหนดราคาผลผลิตของตัวเองได้ -เชื่อในกลุ่มเชื่อในระบบอินทรีย์ -ทำเกษตรแบบแบ่งปัน	-เป็นความหวังเป็นแรงบันดาลใจให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ - ให้เห็นว่าเป็นอาชีพเป็นทางเลือกหนึ่งของอาชีพที่อยู่รอดมันคงยั่งยืน -ดูแลชุมชนตนเองได้ เชื่อมสิ่งที่ได้เรียนรู้ถ่ายทอดสู่ชุมชน -สร้างอาณาจักรของเราให้กว้างขึ้น
การสื่อสาร		
-การทำเกษตรแบบเราต้องมีเครือข่าย แต่เราขยายผลได้ไม่ต่อเนื่อง -ไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชน	-ชวนทำไปพร้อมๆกัน -พาไปดูของจริง -รวบรวมความรู้ขยายผลลงในเพจ/สื่อออนไลน์ - สื่อสารออนไลน์ทำแพคเกจขายทำให้ผู้บริโภคเห็นกระบวนการการทำเพื่อสร้างความมั่นใจ ให้เห็นตั้งแต่เริ่มต้น	
ทักษะ		
	- พัฒนาระบบการผลิตให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศูนย์เรียนรู้ -พัฒนาการแปรรูปการขยายการตลาด	
องค์ความรู้		
	-การจัดการไม่ให้เหลือเป็นของเสียในระบบ	

	- มีการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการจัดการเรื่องปัจจัยการผลิตไปจนถึงการเก็บเกี่ยว/รักษาเมล็ดพันธุ์ - มีความรู้เรื่องการแปรรูป และการตลาด รู้จักวิเคราะห์ตลาด	
จุดยืน		

2.

กลุ่มที่ 2		
สิ่งที่ปัญหา	สิ่งที่ทำได้ดี/ทำเป็น	ข้อเสนอแนะ/สิ่งที่ต้องพัฒนา
แนวคิดทัศนคติ		
-มีความหยิ่งทรนังในตนเอง -ขาดเครื่องมือ ขาดทุน ไม่มีงบประมาณ	-เกษตรกรรุ่นใหม่มักจะไปเรียนรู้ไม่หยุดนิ่ง พัฒนาดตนเองอยู่ตลอดเวลาเรียนรู้แสวงหา - ชอบสวนทางจากเกษตรกรรุ่นเดิม	-ช่วยเหลือตัวเองได้ -ปลดหนี้ได้ -วิธีการพึ่งพากันกลับมา
การสื่อสาร		
-ขาดความเชื่อถือ เพราะเกษตรกรรุ่นเก่ายังไม่ค่อยเชื่อถือ -การสร้างแรงบันดาลใจ องค์ความรู้ไม่รอบด้าน เพราะรายละเอียดการทำยังไม่เท่าเกษตรกรรุ่นเก่า	-เป็นศูนย์เรียนรู้เป็นวิทยากรทั้งภายในและภายนอก -การสื่อสารออนไลน์ที่มากขึ้น - แสวงหาความรู้จากผู้ประสบความสำเร็จ - การสร้างกลุ่มเครือข่าย	-ก็คือการยอมรับจากชุมชนและครอบครัว - เราต้องทำให้ชุมชนยอมรับให้ได้
ทักษะ		
-ขาดประสบการณ์/ขาดความรอบคอบ - ขาดบางรายละเอียดที่จำเป็นในการผลิต - เวลาไม่เพียงพอ	-มีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยี -มีความสามารถในการจัดการการตลาด - มีประสบการณ์จากงานเดิมการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเรื่องเศรษฐศาสตร์ - แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานเป็นทีม	-บริหารเวลาให้ได้ - มีแหล่งเงินทุนสนับสนุน - รู้ด้านการตลาด พัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ๆ - ภาครัฐและเอกชนให้การยอมรับ และสนับสนุน
องค์ความรู้		
-รายละเอียด ต่างๆในการผลิต -การรับรองมาตรฐาน สินค้ายังไม่ได้รับการยอมรับการรับรองมาตรฐาน - ความไม่ต่อเนื่องของสินค้า	-การขยายพันธุ์พืชการผสมผสานและการแปรรูปต่างๆทั้งขนมและพืชผัก น้ำสมุนไพร ข้าว รวมทั้งเทคนิคการปลูกผักหวานป่า - การแปรรูปกล้วย การทำโรงอบ	-มีการรับรองมาตรฐานสินค้าสู่ตลาดบน - ภาครัฐสนับสนุนพัฒนากลุ่มที่ทำจริง -กระจายความรู้สู่คนรุ่นใหม่

- ความผันผวนของราคาพืชพล	การทำอุปกรณ์ทอด การใช้ แอปพลิเคชัน สื่อออนไลน์ต่างๆ	- สร้างรายได้ให้ตนเองและ ชุมชน
จุดยืน		
-ความเข้าใจ ของคนรุ่นเก่า ไม่ เข้าใจคนรุ่นใหม่ - หนี้สินจากการทำงานอื่นมา ก่อนที่จะมาทำการเกษตร - สิ่งเร้าจากสื่อต่างๆ เช่น 1 ไร่ 1 แสน - สับสนในการดำรงชีวิตคือยังไม่ นิ่ง - แปลงข้างเคียงยังใช้สารเคมีอยู่	-อยากดำรงชีวิตอย่างพอเพียง เรียบ ง่าย พึ่งพาตนเองได้ และช่วยเหลือ ผู้อื่น - ไม่มีหนี้ ครอบครัวมีความสุข อบอุ่น	-มีอาหารปลอดภัย ในครอบครัว และชุมชน - ครอบครัวชุมชนสังคม พึ่งตนเองได้หมดหนี้หมดสิน - มีสุขภาพที่ดีและมีรายได้

กลุ่มที่ 3		
สิ่งที่ปัญหา	สิ่งที่ทำได้ดี/ทำเป็น	ข้อเสนอแนะ/สิ่งที่ต้องพัฒนา
แนวคิดทัศนคติ		
-ความคิดของคนรุ่นใหม่หนีออก จากพิธีกรรม -อำนาจในการตัดสินใจไม่เต็มที่ ยังไม่มีที่นาเป็นของตนเอง เป็น ของพ่อแม่ การคิดจะปรับเปลี่ยน วิธีการผลิตจึงทำได้ยาก -เชื่อมั่นในตนเองมากจนเกินไป พ่อแม่เตือนก็ไม่ฟัง	-ปัจจุบันเรามีพอเลี้ยงครอบครัวได้ -มีเครือข่ายทดลองลงมือทำ - มีความคิดเชื่อมั่นในตนเอง	-อยากตั้งตัวได้ ผลิต แปรรูป ขายได้ -มีผลิตภัณฑ์ของตัวเองที่ครบ วงจร
การสื่อสาร		
-การสื่อสารที่ยังไม่พร้อม ใช้ เครื่องมือสื่อสารที่เป็นรุ่นเก่า -เป็นเกษตรกรคนรุ่นใหม่ที่ยังอยู่ ในวงจำกัด โดยเฉพาะในกลุ่มของ คนทำอินทรีย์ด้วยตนเอง -ขาดเทคนิคในการนำเสนอการ ขาย		-อาศัยคนรุ่นลูกหลานในการ สื่อสารผ่านเทคโนโลยี -มีทีมงานช่วยในการผลิตการ แปรรูป การตลาด
ทักษะ		
-ทักษะบางอย่างยังไม่สามารถทำ ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ -ขาดความเชี่ยวชาญยังทำได้ไม่ดี		-ต้องค้นหาความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านให้ได้ /เป็นไปได้อาจ เชี่ยวชาญทุกด้าน

องค์ความรู้		
- ความรู้จากภายนอก บางทีนำมาปรับใช้ก็ได้ดี บางทีก็เกิดปัญหา	- ส่วนใหญ่เป็นองค์ความรู้ที่ได้มาจากข้างนอกเช่นการไปดูแปลงของคนอื่นแล้วนำมาปรับใช้ในแปลงของตนเอง	-อยากมีความรู้เฉพาะด้านที่สามารถถ่ายทอดให้คนอื่นได้
จุดยืน		
-มีกระแสนี้เข้ามาสวนทำให้เราสับสน	-เรามองหาเรื่องที่เหมาะสมกับตนเอง	-อยากให้คนรุ่นใหม่มีความมั่นคง ความยั่งยืน ความชำนาญ ความถนัดในสิ่งที่ตนเองมี

กลุ่มพี่เลี้ยง		
สิ่งที่ปัญหา	สิ่งที่ทำได้ดี/ทำเป็น	ข้อเสนอแนะ/สิ่งที่ต้องพัฒนา
แนวคิดทัศนคติ		
-เกษตรกรรุ่นใหม่เน้นหนักไปเรื่องเทคนิควิธีการ แต่ว่าไม่ได้ทบทวนเรื่องการทำเกษตรกรรมยั่งยืน สร้างระบบนิเวศที่เกื้อกูลกัน - การยึดโยงระหว่างระบบการผลิตของเรากับชุมชน สังคม ยังขาดความเชื่อมั่น	-คนรุ่นใหม่มีมุมมองในการทำเกษตรโดยใช้วิทยาศาสตร์เข้ามาผสมผสานปัญหา	
การสื่อสาร		
- เรามักโชว์ความสำเร็จ ทำให้คนเห็นเพียงความสำเร็จเท่านั้น - มักภูมิใจในความสำเร็จแต่ละเลยการทำความเข้าใจกับระบบเกษตรระดับใหญ่ รวมไปถึงนโยบายการเกษตรที่มีทั้งดีและไม่ดี	- โชว์เด่นสร้างอัตลักษณ์ของตัวเอง สร้างช่องทางการนำเสนอได้หลากหลาย	
ทักษะ		
	- เทคนิคการขยายพันธุ์เทคนิคต่างๆ เรื่องของการตลาดไปได้ไกลกว่าเกษตรกรรุ่นเก่า -มีการทำเกษตรแบบ landscape สามารถขายเรื่องราวขายความสวยงามภายในศูนย์ได้ -การเพิ่มมูลค่าทางการเกษตร - ทักษะของการประสานกับทุน	

5. ปัญหาที่เราต้องร่วมกันแลกเปลี่ยน

1. เราจะแก้ทัศนคติของสังคมและชุมชนที่มองเราอย่างไร

- ทำในสิ่งที่จริงและสื่อสารให้คนเห็น และมีวิธีการแก้ไขให้เขาเห็น
- เริ่มปรับตัวเข้ากับชุมชนโดยการไปร่วมทำบุญตามเทศกาลงานประเพณี งานบุญ การทำกิจกรรมสาธารณะ สิ่งหนึ่งที่ต้องทำคือต้องพูด และแสดงให้เห็นว่าเรากำลังทำอะไรอยู่ ชาวบ้านก็จะเชื่อจากบุญ และเริ่มจากการทำปราชญ์ชาวบ้านเห็นชาวบ้านก็อยากร่วมทำด้วย ชาวบ้านก็จะเชื่อถือมากขึ้น
- ต้องหางบสนับสนุนจากข้างนอกเข้าไปชวนชาวบ้านทำกระบวนการการเรียนรู้ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่าย
- คนที่อยู่ในชุมชนจะต้องเป็นผู้ขยายเครือข่าย ให้คนอื่นๆในชุมชนรับรู้ว่ามีอะไร ทำเกษตรได้ผลผลิตอย่างไร เขาก็จะเห็นว่าเราทำเกษตรมีผลดีอย่างไร
- ในการต่อคน เราไม่ควรต่อคนเพียงคนเดียว ควรให้ผู้อื่นช่วยในการติดต่อ เพราะเราอาจเข้าไม่ถึงทุกกลุ่ม
- เริ่มจากการเข้าไปช่วยเหลือ ให้ความรู้ให้ความสนับสนุนในสิ่งที่ชาวบ้านไม่เคยได้รับ เช่นการทำบ่อปลาช่วยดำเนินการให้ได้รับในสิ่งที่ไม่เคยได้
- ทำเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนและชุมชนก็จะเห็นประโยชน์เอง
- หลังจากมีการทำการวิจัยมีการทำงานเป็นกลุ่มมี การสรุปงาน ทำให้มั่นใจในกลุ่มมากขึ้น เชื่อใจกัน ขยายของในตลาดไม่ได้รู้สึกว่าเป็นลูกค้ากับผู้ชายรู้สึกเหมือนกับว่าเป็นพี่เป็นน้องกันมีความห่วงหากัน
- กระบวนการวิจัยทำให้เกิดการเชื่อมร้อยชาวบ้านมีความมั่นใจต่อกัน มีการปรับความคิดร่วมกัน เพราะงานวิจัยทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

2. ตลาดและการต่อยอดเป็นอย่างไร

- การต่อยอดผลิตภัณฑ์ จะต้องมีส่วนช่วยเหลือในด้านต่างๆมาช่วยสนับสนุน
- เราค้นให้พบว่าพระเอกของเราคือใคร เช่นเรามีพริก เราจะต่อยอดพริกไปยังได้บ้าง หลังจากนั้นก็จะนำเทคนิคเข้ามาช่วย การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและออกไปเรียนรู้
- การต่อยอด หางบสนับสนุนเครื่องจักรต่างๆ
- การทำให้คนภายนอก เข้าถึงผลิตภัณฑ์ของเราคือการเปิดตลาดให้กว้างขึ้น เพิ่มช่องทางให้ผู้ซื้อสามารถแสดงความคิดเห็นกลับมาหาเราได้
- ต้องพยายามมีมาตรฐานรองรับ
- ควรสร้างเรื่องราวสร้างจุดเด่นของผลิตภัณฑ์
- ต่อยอดผลิตภัณฑ์ทำให้ทุกอย่างให้เป็นศูนย์ ให้เกิดประโยชน์ในทุกส่วน ไม่ทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นของเสีย

3. เรามีวิธีการขยายเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างไร

- แบ่งการทำงานออกเป็นหลายส่วน เพื่อกระจายการทำงานและกระจายรายได้
- ผ่านเครือข่ายพี่น้อง เวลาพูดคุยสนทนากันในวงธรรมชาติ แนะนำให้ฟังว่าเราทำอะไร
- พาไปเห็น พาไปรู้ สร้างกระบวนการเรียนรู้

-หาคนที่ชอบในการทำเกษตรอินทรีย์เหมือนกัน เริ่มต้นจากเครือข่าย เพื่อน ขยายไปสู่คนในชุมชน และเปิดรับสมัคร

- ระดมการลงทุนร่วมกันเพื่อให้รู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

- กระบวนการวิจัยมาช่วยเสริมให้เกิดเครือข่ายไปทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพ

พีจิว (สรุป) ฐานคิดของเกษตรกรรุ่นใหม่ของเราส่วนใหญ่ อยากสร้างระบบเศรษฐกิจที่ยึดโยงกับชุมชน ต้องทำให้งานวิจัยมาตอบคำถามนี้ด้วย งานวิจัยจะต้องทำให้เราไปต่อและสร้างสังคมที่มีคนแบบนี้ วงจรเศรษฐกิจแบบนี้ ผลงานวิจัยชิ้นนี้ถึงจะมีคุณค่าต่อสังคม

พีต้อย

1. เราอาจจะต้องรู้ให้เท่าทันกับระบบทุนใหญ่ที่จะเข้ามา เราจะยืนอยู่ตรงไหนในกระบวนการ จุดยืน และวิธีคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงของระบบเกษตรใหญ่ เราจำเป็นต้องวิเคราะห์ให้ขาด

2. ภายใต้ระบบการผลิตที่เราเก่งเรื่องเทคนิคเทคโนโลยี แต่อีกมุมหนึ่งเรื่องระบบที่ยั่งยืน ที่เรียกว่า เกษตรนิเวศน์ เรื่องนี้นั้นอาจจะหยั่งรากลงไม่ลึกพอ คุณจะต้องวางแผนระบบการเกื้อกูลกันของพืช และสัตว์ การมองเรื่องทิศทางลม น้ำ เพื่อการจัดระบบเกษตรยั่งยืน

3. สิ่งที่เราควรสร้าง คือสร้างความรู้ เรื่องการรวมกลุ่มเพื่อปลดแอกการตลาดที่ไม่เป็นธรรม การสร้างกลุ่มต้องมุ่งไปที่การสร้างการพึ่งตนเองและการพึ่งกลุ่มเป็นหลัก เรื่องความต้องการให้ชุมชน กลับมาเป็นวิถีแบบเดิมเราต้องจัดการเรื่องราวได้ให้ได้ เรื่องรายได้ที่มีศักดิ์ศรีเป็นเรื่องที่ต้องไปให้ถึง หมายถึงการมีรายได้และการดำรงอยู่ของวิถีชุมชน จะต้องยืนอยู่บนพื้นฐานของศักดิ์ศรีการเป็น เกษตรกร ที่ไม่ใช่อยู่แบบไม่มีความหวัง เราต้องไปให้ถึงวิถีชุมชนและไปให้ได้อย่างมีศักดิ์ศรี

พีเปรี้ยว เราอยากพัฒนางานให้เป็นเครือข่ายที่กว้างขึ้นจะทำเป็นระบบฐานข้อมูลว่ามีใครอยู่ที่ไหน ใครทำอะไรอยู่ ใครมีศักยภาพอะไร เพื่อร่วมกันสื่อสารสังคมให้เชื่อมโยงกัน

2. เวทีนำเสนอบทเรียนและวิเคราะห์ทิศทางการขับเคลื่อนงานเกษตรกรรุ่นใหม่ ภาคอีสาน ชุดโครงการ คนรุ่นใหม่ เพื่อการถอดชุดความรู้และกำหนดเป้าหมายชุดโครงการเกษตรกรรุ่นใหม่
วันที่ 16 สิงหาคม 2561 ณ บ้านสวนชุมแสง ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

1. แนะนำตัว

พ่อสุนัน เกษตรกรรุ่นเก่า หนองตอกแป้น ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ ปลูกพืชสมุนไพรส่งโรงพยาบาลอภัย
ภูเบศ

ธนา อาจารย์ภา หนองตอกแป้น ปลูกสมุนไพรส่งอภัยภูเบศ สวนกล้วย เลี้ยงเป็ดไข่

รัชดาพร ภูดอนม่วง ทำไร่นาสวนผสม ปลูกสมุนไพร หนองตอกแป้น

เอ๋ ชื่นชม หนองตอกแป้น ปลูกสมุนไพร ปลูกต้นโกโก้ เมื่อก่อนทำงานอยู่ท่าเรือแหลมฉบัง

นงเยาว์ โกสุมพิสัย ทำศูนย์ข้าว พาชาวบ้านทำ 36 คน 2 ไร่

สมชิต ทองกลม เกษตรกร อ.โกสุมพิสัย ทำศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

สมควร ทำเกษตรโกสุม วิศวกรโยธา ทำไร่นาสวนผสม

สุจิน เชื้อสาย ... เดิมทำเครื่องประดับศรีราชา ทำสวนผสม

ชัยเกษม ทำเกษตรอินทรีย์ บ้านสวนผสมผสาน อ.โกสุม
 โกสิน มอส ทำวิจัยชุดเกษตรกรรุ่นใหม่ ทำเกษตรผสมผสาน เน้นแปรรูป อบแห้ง ทำร้านข้าวแกง
 อ้อม อุฮาด ทำตลาดเขียวจังหวัดขอนแก่น
 ม่อน อ.พล ฝึกงานเกษตรอยู่ประเทศญี่ปุ่น ช่วยพ่อทำเกษตร
 ทรงเดช หนองตอกแป้น ประธานสหกรณ์หนองตอกแป้น ทำธุรกิจชุมชน มีที่เลี้ยงวัว
 ทิพย์ ท่งกุลา วิจัยเกษตรกรรุ่นใหม่ โรงเรียนทางเลือก พัฒนาเป็นผู้ประกอบการ
 อาร์ท มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน ทำงานคนรุ่นใหม่
 จอย เกษตรกรรุ่นใหม่ อ.กันทรวิชัย เป็นข้อต่อส่งข้าวให้โรงแรมต่างๆ
 เพียว เป็นลูกทีมของพีจอย
 มงคล เหล่ามามา กันทรวิชัย ปลูกพืชหลากหลาย เน้นทำนอกฤดู ขายกิ่งพันธุ์
 ละอองดาว ทำไร่นาสวนผสม เศรษฐกิจพอเพียง เน้นพืชหลากหลาย
 อ.นิรันดร์ คำนุ สาขาสังคมวิทยา มหาวชิราวุธ มหาสารคาม เคยทำฟาร์มวัว ปัจจุบัน ปลูกกล้วย ปลูก
 กาแฟ ทำฟาร์มสุนัข

นิค เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนผู้ช่วยพิธีบัณฑิตอาสาสมัคร
 พี่เย์ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน ทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์
 เปีย Thai PBS เก็บรวบรวมข้อมูลแอปพลิเคชันสี่ใส
 อาจารย์ชมชวน บุญระหงษ์ ผู้นำรุ่นแรกที่ทำเรื่องเกษตรอินทรีย์เกษตรยั่งยืนในประเทศไทย
 สุเมธ ปานจำลอง เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสานและสวนชุมชน
 กรรณิการ์ ควรขจร มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม โครงการอาสาสมัครเพื่อชุมชนสู่สังคมบ้านเกิด
 มิ่งขวัญ ถือเหมาะ ผู้ช่วยนักวิจัยชุดเกษตรกรรุ่นใหม่
 ชัยสิทธิ์ แนวน้อย ช่วยนักวิจัยชุดเกษตรกรรุ่นใหม่

2. ทบทวนบทเรียนการทำงานขับเคลื่อนงานเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยมาลี สุป็นดี

พัฒนาการและการทำงานที่ผ่านมา

- ปี พ.ศ. 2545-2549 สนับสนุนการสร้างการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเยาวชน ให้เกิดการเรียนรู้คุณค่าท้องถิ่น
 เกิดการพัฒนาศักยภาพบุคคล และกลุ่มเครือข่าย
 - บ้านโนนยาง ต.กำแมด อ.กุตุ้ม จ.ยโสธร
 - บ้านหนองคู ศรีไล
- ปี พ.ศ. 2550-2551 เริ่มต้นใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามาหนุนการทำงาน ได้มีการพัฒนา
 โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นโครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้วยองค์ความรู้เกษตรกรรม
 ยั่งยืน บ้านดอนแดง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

- ปี พ.ศ. 2553-2556 สร้างเครือข่ายลูกหลานชาวนา ภายใต้โครงการสร้างเสริมสุขภาวะแบบบูรณาการ เพื่อจังหวัดมหาสารคามน้อย (โครงการฮักแพง เบิ่งแถม คนสารคาม)

ช่วงการขับเคลื่อนงานวิจัย ปี 2558-2561

ปี 58 นำประเด็นการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้โหมดเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อศึกษาว่าคนรุ่นใหม่ทำอะไรที่โนอยู่ เห็นหลายๆคนปรับเปลี่ยนตัวเอง เห็นหลายๆคนกลับมาอยู่บ้านถูกซ้ำเติมถูกเหยียดหยามจากพ่อแม่ ไปดูคนเหล่านี้ได้อยู่ได้อย่างไร

สรุป 1) อยู่ได้เพราะความรู้ เขาหาความรู้จากเพื่อนจากเครือข่ายทั้งใกล้และไกล บางกลุ่มพึ่งตนเองได้แล้วก็เริ่มมองเรื่องฐานเศรษฐกิจ มองว่าหากคนรุ่นใหม่อยู่ได้ มีฐานเศรษฐกิจ มีเครือข่าย มีเพื่อนแล้ว กลุ่มที่ทำได้แล้วอยู่ได้แล้วได้ปล่อยของได้เผยแพร่ความรู้ คนทุกคนอยากมีคุณค่าศักดิ์ศรีในพื้นที่ชนบท

พอเราลงไปในพื้นที่เจอคนหลายรูปแบบ วิธีการถ่ายทอด

- 1) ครอบครัวหล่อหลอมมา
- 2) ไม่ยอมรับวิถีคิดของที่บ้านจึงออกไปเรียนรู้กับเครือข่าย

ปีที่ 2 เห็นพี่น้องเครือข่ายชัดเจน

ปีที่ 3 มีคนหลากหลายและคนรุ่นใหม่มีการจัดการตนเองที่ดีพอสมควร

สรุป การสร้างเครือข่ายทำให้เห็นเกษตรกรรุ่นใหม่ในการเป็นผู้นำชุมชน เติบโตกับงานพัฒนาและนำความรู้กลับไปพัฒนาชุมชน โดยการเชื่อมต่อกับหลายๆหน่วยงาน เห็นถึงเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นศูนย์เรียนรู้ที่หน่วยงานเข้ามาสนับสนุน เป็นแบบทางการและคนเข้ามา เห็นคนรุ่นใหม่สร้างช่องทางการผลิต การตลาดเอง ไม่ได้ผลิตและขายตรง แต่ละคนทำแบรนด์ของตัวเองเพื่อก้าวไปสู่การตลาดและมีช่องทางตลาดคุณภาพ เช่น ขอนแก่นมีตลาดสีเขียว ส่วนมากเป็นตลาดทางเลือก นอกจากนั้นก็มีตลาดที่แปลง ขยายผ่านงานอีเวนต์

เห็นคนรุ่นใหม่มีการแปรรูปสินค้าผลิตภัณฑ์ของตัวเอง

เมื่อคนรุ่นใหม่กลับไปจัดการตนเองด้วยสุดท้าย เมื่อจุดหนึ่งจะเป็นความหวังของชุมชน จากทำของตัวเองขยายไปในชุมชน เมื่อกลับมาทบทวนคิดว่ากลุ่มเกิดได้อย่างไร

- 1) จากการสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐมีการจัดอบรม YSF หน่วยงานรัฐจัดตั้งอบรม
- 2) คนรุ่นใหม่แสวงหาความรู้ ก้าวเดินออกมาหาเพื่อนเจอ YSF ก็สมัครสมาชิก

ภายใต้งานวิจัยมีการจัดเวทีทั้ง ของรัฐและคนกล้าคืนถิ่น

หากต้องการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องทำอะไร เป็นเพื่อนกันให้กำลังใจกัน ทั้งการผลิตแปรรูปให้มีกลไกการเชื่อมต่อนี้เวทีร่วมกันบางครั้งการให้เพื่อนเข้าไป เรื่องการส่งเสริมบทบาทของคนรุ่นใหม่ เสนอเวทีการแลกเปลี่ยนความรู้ ต้องมีการจัดทำฐานข้อมูลคนรุ่นใหม่เพื่อให้ทราบ ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เพื่อสื่อสารสังคม และเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนความรู้กัน ทิศทางการพัฒนาเครือข่ายเป็นอย่างไร ค้นหาเครือข่ายคนในท้องถิ่น กลไกเราจะมีกระบวนการวิธีการได้อย่างไร

คนรุ่นใหม่ที่กำลังมาทำเกษตรแล้วไม่รอดมีเป็นจำนวนมาก งานวิจัยเป็นเพียงเครื่องมือ

- 1) ผ่านด้านเศรษฐกิจให้ได้ บางคนกลับไปทำงานตั้งหลักใหม่
- 2) ผ่านด้านสังคม ครอบครัวและชุมชน

3. แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานคนรุ่นใหม่

อ.ชมชวน บุญระหงส์

เข้าไปพัฒนาแผนแม่บท เม.ย. ปี 2555-2556 เป็นต้นมา เปลี่ยนมาทำเรื่องเกษตรอินทรีย์ 5 ปี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้รับงบ 84 ล้านบาททำเกษตรอินทรีย์ และทำโครงการเพิ่มพื้นที่การผลิตที่อันตราย เมื่อเขาจะให้จบทำต่อไม่เอา แล้วมาทำโครงการชุมชนอาสาสมัครหมู่บ้านเกิดเป้าหมายเพื่อเป็นผู้ประกอบการทางสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ได้ร่วมกับ มอศ. 27-28 นี้กำลังร่วมกันคิดโครงการ ปี 2559 โครงการสร้างพัฒนาเกษตรกรเกษตรอินทรีย์รุ่นใหม่ร่วมกับ สปก. ปี 2561 ทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากสร้างระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งบนฐานเศรษฐกิจท้องถิ่นทำ ในระดับทั่วประเทศ

โครงการพัฒนาเครือข่าย ทำไมเกษตรกรยากจนเรื่อยๆในขณะที่มหาวิทยาลัยโตขึ้น มหาลัยส่วนใหญ่สร้างคน คนจบมายังไปหลอกชาวบ้าน วิเคราะห์ในยุคต่อไปจะมี คนแก่ อาหารอินทรีย์ อากาศเปลี่ยนแปลงทำให้ผลักดันโครงการ เอาเงินไปสร้างโรงไส้เดือน เลี้ยงกบ จัดการระบบภายในให้พี่น้องสร้างระบบอาหารโดยรอบ ทำให้เกิด ชุมชนรูปธรรมแนวคิดจังหวัดจัดการตนเอง ทำให้เกิดผู้ผลิตรวมผู้บริโภคมีการอบรมกิจกรรมและจัดเวทีต่างๆ ทำให้เกิดกลุ่มคนต่างๆ มีศูนย์อาหารเพื่อสุขภาพต่างๆ ต่อมาคิดว่าอยากเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ แนวคตินักศึกษาไม่มีรายได้ ดังนั้นอาหารต้องถูก พยายามประยุกต์ใช้นักศึกษา บุคลากร นโยบาย คนปรุงร้านอาหาร มีการพัฒนาหลายเรื่องมาก การจะให้คนรุ่นใหม่ ทำงานต่อเนื่องต้องมีการส่งเสริมกิจกรรมตั้งแต่สมัยเรียนปลูกพืชผัก ฝึกให้เป็นผู้บริโภค ขับเคลื่อนนโยบาย จ้างมาทำงานหลังเรียนจะได้เป็นคนของเรา อยากได้คนรุ่นใหม่มาทำงานต้องให้โอกาสเขาได้เรียนรู้อย่างมาก

*** บทเรียนที่ได้คือการคัดเลือกคน ต้องหาคนที่เอาจริงเอาจัง แต่ส่วนใหญ่พวกเอาจริงเอาจังมักเป็นพวกขี้เหล้าเมายา

โครงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเชิงบูรณาการ การที่ทำโครงการไม่สำเร็จเนื่องจากต่างคนต่างทำ โครงการนี้ใช้งบ 11.3 ล้าน ไปอยู่มหาวิทยาลัยเงินไม่มีปัญหาแต่จ่ายยาก การพัฒนาบ้านเกิดการตอบแทนบ้านเกิด ปัญหาที่ผ่านมา ของประเทศ เพราะเราแยกส่วน งานไม่ยึดคนหรือชุมชนเป็นที่ตั้ง กรมแต่ละกรมมีเป้าหมาย ความไม่พุดถึงพื้นที่ หากมีการทำงานเป็นองค์รวมบูรณาการมุ่งสู่เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจฐานรากมุ่งสู่สภาพปัญหา ตอนนี้โครงการผลักดันไปในระดับอำเภอเกิดเป็นวาระอันตรายโมเดลมีแนวคิดท้องถิ่นจัดการตนเองอย่างเป็นรูปธรรมเป้าหมายเกิดสภาพปัญหาหรือสภาพลเมืองในหมู่บ้านและตำบล อนาคตอยากเห็นกลไกการพัฒนา คนหนุ่มสาวคนรุ่นใหม่เป็นเรื่องหนึ่ง

กระบวนการพัฒนาอาสาสมัคร

	เงื่อนไข
--	----------

-กลับมา	เป้าหมายชัดเจนมีเพื่อร่วมทำ
-อยู่ได้	มีรายได้เลี้ยงชีพ(โครงการสนับสนุน) มีความเชื่อมั่นกำลังใจ มีการพัฒนา/ผลิต/แปรรูป/ตลาด มีปัจจัยเอื้อมีต้นทุนทางเศรษฐกิจสังคม
- รวมกลุ่ม	หนุนเสริมโครงการทำงานเป็นทีม
- ผู้ประกอบการทางสังคม	มีความรู้ทักษะที่จำเป็น มีแบบอย่างธุรกิจที่สอดคล้อง
- สร้างชุมชน(เกษตรกรรม ยั่งยืน)	มีความถนัด/ศักยภาพ มีการหนุนเสริม

*หากไม่อาจอยู่ได้ ก็จะถอยจากชุมชนหรือย้อนกลับไปทำงานแบบเดิม

ปัจจัยเอื้อและข้อจำกัด และทิศทางเป้าหมายในพื้นที่เราและแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องไปให้ถึงเรื่องการจัดการตัวเอง บัญชี ตลาด นโยบายใหญ่มีแต่จะให้คนซื้อเครื่องมือ หากเราต้องการกำหนดสถานการณ์ ที่ดินเท่าเดิมแต่การใช้ประโยชน์จะเปลี่ยนแปลงความซับซ้อนเพิ่มปัญหาเพิ่มเราต้องเก็บมาวิเคราะห์เพราะมันจะเป็นเรื่องใหม่ และสถานการณ์คนอาจจะออกมาทำเกษตรมากขึ้น คนออกมาทำเกษตรผิดหวังกลับไปมาก หากจะเอาเพื่อนกลับมาไม่ให้เพื่อนตกหลุมเหมือนเราจะทำอย่างไร

แลกเปลี่ยนสถานการณ์

เกษตรกรรุ่นใหม่ต่างจากเก่าไม่ต้องรอให้คอยสอนออกไปรู้เรียนวิชาเอง เปิดยูทูบแล้วไปเรียนเองเลย

เปีย มีกลุ่มออนไลน์รายการเกษตรจำนวนมาก จะมีการเอนวัตกรรมการแลกเปลี่ยนรู้ข้อมูลกัน เช่นรายการ อยู่ดีมีแฮง อนาคตเหนือ รายการออกอากาศมีกระแส เกษตรกรกรุงเทพเป็นกระแสก็ได้กำลังใจจากออนไลน์ 1) เราไม่มีสถิติคนรุ่นใหม่มาเป็นอำนาจต่อรอง คนที่ประสบความสำเร็จก็คน คนที่มาครึ่งทางแล้วกลับไป ที่ หากต้องการเป็นรูปธรรมต้องมีข้อมูลของเพื่อน 2) ต้องมีการบันทึกองค์ความรู้ของคนที่เคยทำมา การจัดการข้อมูลบนโลกออนไลน์คือการทำให้คนอื่นเห็นว่ามิบุคคลคนนั้นจริงๆ

พีอิ่ง กลับมาทำเกษตร 1 เดือนขาดทุน เกือบล้น เรียนรู้จากทั้งหนังสือและวิดีโอ แต่ที่สำเร็จจริงๆจากหนังสือยูทูบไม่พอ สำเร็จเพราะไปเรียนรู้กับอาจารย์ ทำให้สื่อต่างๆเข้าไปสว่น ประสบความสำเร็จและล้มเหลวด้วยยูทูบเช่นเดียวกัน

พีอ้อม คนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามา โลกสวยแต่ไม่เห็นปลายทางจะไปถึงมีอะไรบ้าง วงจรเกษตรมีการรื้อวิให้คนรู้จักน้อยมากขึ้นอยู่กับคุณเหมาะสมกับส่วนไหนในห่วงโซ่ อ้อมเป็นเกษตรกรแต่เป็นคนขาย อ้อมมองว่าจุดต่างๆที่ยืนอยู่สำคัญ มันอยู่ที่ค้นหาตัวเองว่าถนัดอะไรแล้วใช้ความถนัดของตัวเองให้เป็นจุดแข็ง

อยากให้คนที่สำเร็จแชร์สิ่งที่ล้มเหลว อยากให้ทีมงานวิจัยหรืออะไรก็ได้ อยากให้เห็นวิธีการหรือมุมมองต่างๆ จะออกเป็นวีรวิ หรือหนังสือ

จากประสบการณ์ส่งเสริมการเกษตรแม่ใจ ดู Youtube ถูกสอนเป็นแต่การขายของ แต่ตอนนี้เราเจอความสุข 1) ถ่ายรูปในเฟสให้เห็นความสุข 2) อยากให้เกิดกลุ่มเครือข่ายเกิดขึ้นจริงอยากให้เป็นกลุ่มก่อนรูปร่าง

การเกษตรไม่ใช่การเพาะปลูกแต่ มันคือการบ่มเพาะกิจกรรมการดำเนินชีวิตผ่านมนุษย์

พี่เป๊ เสนอใครที่มีเครือข่ายให้ทำข้อมูล ทำฐานข้อมูล มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืนและ ThaiPBS กำลังเริ่มทำข้อมูลกัน

เป้าหมายอยู่ที่ เกิดแรงจูงใจ ให้แรงบันดาลใจ จากการปฏิบัติงานจริง

ที่ผ่านมาแนวคิดการพัฒนาแบบแนวตั้ง หรือพัฒนาทุนนิยมใช้แนวคิดการค้าเสรี ผลผลิตที่หนึ่งเยอะๆแล้วไปขาย ไปมาถูกแย่งที่ดิน ยุคพ่อยุคปู่ ขนาดที่รุ่นปู่รุ่นพ่อมีที่ดิน แต่รุ่นเราหาย สุดท้ายเราไม่เหลือที่ดิน สุดท้ายอยู่ประเทศไทยไม่มีที่ดิน แต่เกษตรอินทรีย์ทำให้เป็นการพัฒนาแบบแนวนอน ที่ทำให้ผู้ผลิตแล้วบริโภคอยู่ใกล้ๆ

เกษตรอินทรีย์ เกษตรทางเลือกสำคัญ ต้องมีทางเลือกให้คนมีความแตกต่างหลากหลาย มีช่องมีตัวอย่าง หรือใครทำแบบ full time ก็ต้องมีช่องทางให้ แม้กระทั่งสื่อที่เป็นทางเลือก เชื่อว่าคนที่ชอบเกษตรสามารถทำได้ในเงื่อนไขของตนเอง ในเรื่องการขยายผลมีตัวอย่าง ทำไมเราไม่สะท้อนออกมาถึงการไม่ขยายผล การเกษตรควรมาจากอุดมการณ์

หากไม่มีพื้นที่กลางหนุนเสริมจะมีการขับเคลื่อนไปอย่างไร

การเกษตรคือวัฒนธรรม วัฒนธรรมคือการเปลี่ยน

หากเราเข้มแข็งเราจะต่อรอง พร้อมหล่อหลอมเกษตรกร เพื่อให้กระทรวงมารับให้เบียดเบียน

การเปลี่ยนกระบวนทัศน์เช่น มอ.เป็นองค์กรที่เห็นชัดเรื่องการหล่อหลอม ที่เหมาะสม

เกษตรกรรุ่นใหม่มีรูปแบบหลากหลายดังนั้นคนเข้ามาทำการเกษตรควรมีที่ปรึกษา การเงิน คนที่เป็นหนี้หรือ พัฒนาระบบพื้นที่ที่เกี่ยวข้องมีการแชร์โอเดียวให้เขาอยู่รอดในกลุ่มของเขา

พี่ลิ เกษตรผู้อยู่ในสวน 10 - 20 ปี หากคุณมีหนี้สิน ความเป็นจริงทำได้ยากมาก ต้องประเมิน 1) ทักชะคนในชุมชนยังพออยู่ไหม 2) รongรับกลุ่มเกษตร ออกแบบหลักสูตรให้กลุ่มคนแบบนี้ได้ไหม ออกแบบหลักสูตรให้เขาได้ทดลองใช้ชีวิต ถ้าพัฒนาเป็นหลักสูตรสามารถทำได้ไหม เรื่องการขยายพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่แบบเราทำแล้วมีศักดิ์ศรีในชุมชน มันมีสถานการณ์หลายตัว เช่น ความเป็นเครือข่ายต้องสู้

การเปลี่ยนผ่านขึ้นกับฐานความรู้และประสบการณ์ ยังไม่ห้มีกลับมาบ้าน ถ้าคุณมีหนี้เยอะก็ต้องทำงานหนัก ถ้าอยู่ได้ต้องมีรายได้ปริญญาตรีซึ่งต้องมี ตลาดรองรับ แต่ปัจจุบันมีหนี้มาแล้ว เกษตรก็สนใจพาณิชย์ก็สนใจ แต่ว่าเราก็ต้องอยู่ได้ด้วยระบบแปลง การลงทุนเอาปลาให้เพื่อนไปตกปลาเป็นกลอุบาย นวัตกรรมของคนรุ่นใหม่คืออะไร ทิศทางเป็นยังไงมีอะไรใหม่ๆ สร้างเครือข่ายให้เหนียวแน่นสร้างความอึดเข็ม ความอึดเข็มภายในต้องเกิดจากการคุย (เอาคนที่ทำแบบนี้ไปเป็นผู้ประกอบการ) เป็นองค์ความรู้ที่ยกระดับขึ้นไป

หากจะเกาะกลุ่มต้องชัด เหมือนกลุ่มในกม. เช่น Heart core organic ใน ปันอยู่ปันกิน เป็นวิธีคิดแบบสร้างแบรนด์ ให้สังคมรู้จัก ตัวเองรู้พื้นที่ทางเศรษฐกิจแต่เป็นการรวมกันเพื่อให้แบรนด์ใหญ่ขึ้น เช่น วันเสาร์นี้มีกบ 20 ตัว หรือการสื่อสารผ่านออนไลน์ การแปรรูป ที่เข้าทำข้าวพื้นบ้านกับเบเกอร์รี่

เป้าหมายหลังจากมีกลุ่มก็ช่วยกันทำแลกเปลี่ยนกันเป็นการทำให้เห็น อินทรีย์แล้วใครได้ประโยชน์สร้างระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่กระจายโอกาสและเป็นธรรมที่กว้างใหญ่

เราต้องหาทุกซ์ของกลุ่มให้เจอจะได้ขยับไปข้างหน้า ใครจะเป็นคนทำ แผนสื่อแผนข้อมูล อุดมการณ์ของคนรุ่นใหม่ ขยายอุดมการณ์ หากต้องการแค่คนกลับมาของตัวเอง 1) ความรู้พูดได้ 2) อุดมการณ์จะสร้างยังไง คนรุ่นใหม่ต้องสร้างคนรุ่นเก่าต้องถ่ายทอด เราก็ต้องนั่งวิเคราะห์ว่าเราจะต่อรองกับใครบ้าง เช่น การดึงอุดมการณ์กลับมา ถ้าพึ่งเราทำไม่ได้อยู่และทำไมเราไม่หาจุดร่วม เราต้องทำงานในทุกระดับใครถนัดอะไรให้ออกแบบจากนั้นเอามาแชร์ ใครที่เกี่ยวข้อง จะทำอย่างไรให้ดึงเอาศักยภาพตรงนั้นออกมา เชื่อว่าทุกคนทำได้แต่ต้องมีบรรยากาศ

ทำอย่างไรให้เกิดหุ้นส่วนการสร้างระบบอาหารที่ดีไม่ใช่การสร้างแค่สื่ออาจเริ่มจากกิจกรรมออก กำลังกายพาลูกหลานคนเมืองสร้างความสัมพันธ์ใหม่ อาจจะต้องนั่งวิเคราะห์ 1) ใครถนัดเชื่อมโยง 2) สร้างอุดมการณ์ 3) สร้างระบบ

สรุป เห็นสถานการณ์ ปัญหาในชุมชน ปัญหาในพื้นที่ เห็นรูปธรรมการผลิตเล็กๆที่ทำได้แล้ว สถานการณ์ นโยบายที่เกี่ยวข้องที่ไม่ค่อยได้เรียนรู้

มีเครือข่ายที่ร่วมทำงานและเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกที่ทำงานกับเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อ เชื่อมร้อยให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีพื้นที่แลกเปลี่ยนและการจัดทำฐานข้อมูลกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่

สรุปสถานการณ์

- ปัญหาและการเผชิญปัญหาของเกษตรกรรุ่นใหม่
- คนเรียนเกษตรน้อยลง ปรับรูปแบบการเรียน มหาวิทยาลัยต้องปรับตัว ปรับหลักสูตร

- เมืองขยายตัว ขยายที่นา นาลดน้อยลง
- ชุมชนไม่มีแรงงาน ค่าแรงสูงขึ้น
- ความเข้มแข็งของกลุ่มเครือข่าย
- การสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ
- การเชื่อมโยงผู้บริโภค
- การรับรู้เรียนรู้จากสื่อมาก
- มีรูปแบบการผลิตการสร้างนวัตกรรมหลากหลาย

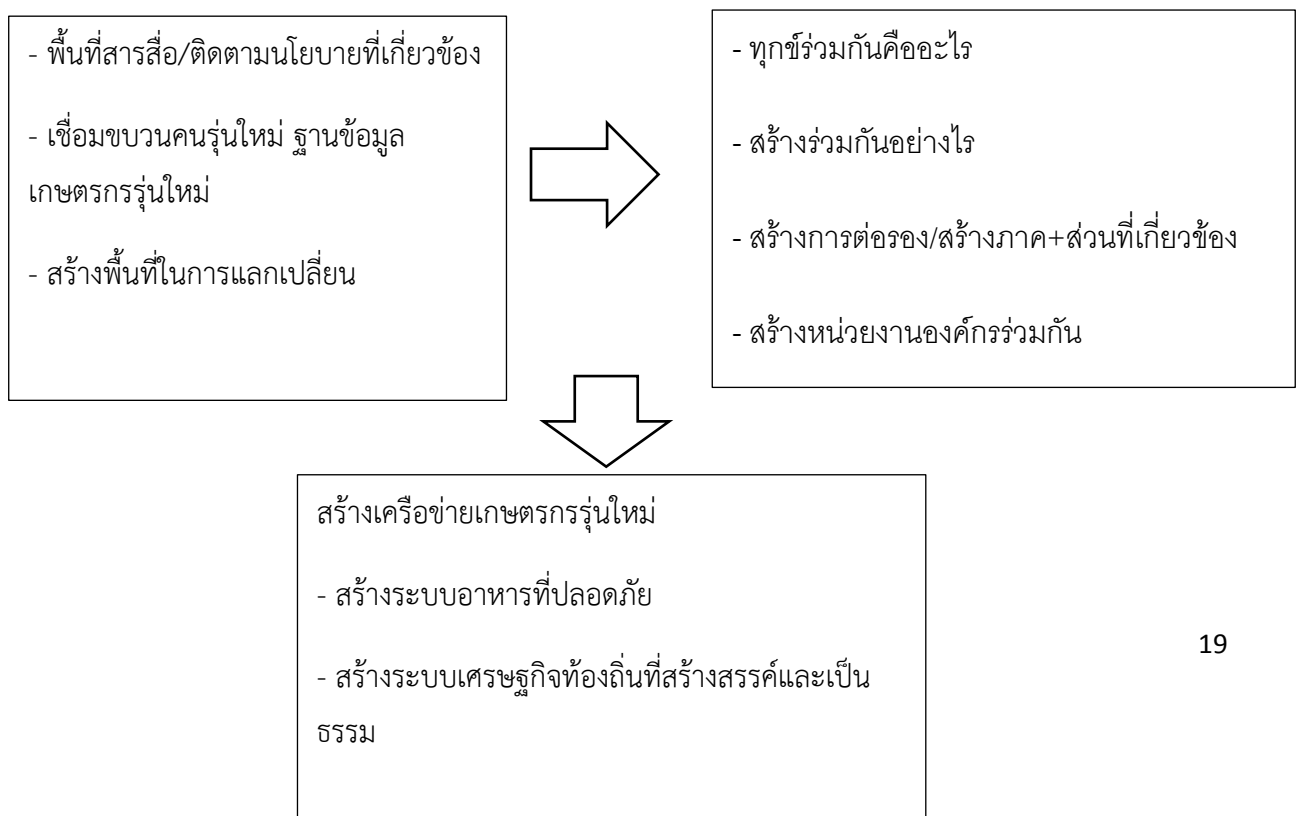
นโยบาย

- นโยบายการเกษตรของประเทศ พรบ.ข้าว/สารเคมี
- เกษตรอินทรีย์ที่เป็นธรรม

รูปธรรมการผลิต

- กลุ่มคนที่สนใจถูกเชื่อมด้วยประเด็น/เนื้อหาบางเรื่อง
- มีรูปแบบวงจรการผลิตหลากหลาย ผลิต-แปรรูป-จำหน่าย

เป้าหมายการเชื่อมเครือข่าย

ข้อเสนอแนะทางการสร้างเครือข่าย

- 1) ข้อเสนอต่อการจัดทำระบบสมาชิก ได้แก่ การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อรับรู้ข้อมูลสมาชิก/มีฐานข้อมูล จัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ การทำเกษตร และจัดระบบการสื่อสารพื้นที่+ข้อมูลเพื่อเชื่อมโยง ความรู้ ตัวตนของคนทำเกษตร
- 2) ข้อเสนอต่อการพัฒนาระบบสื่อสาร เพื่อการสร้างแรงบันดาลใจ การสื่อสารความรู้ และการแสวงหาเพื่อนเครือข่าย
- 3) ข้อเสนอต่อการสร้างเครือข่าย โดยออกแบบกิจกรรมสร้างกระบวนการสร้างคน สร้างกลุ่ม เครือข่ายที่เป็นรูปร่าง ความร่วมมือ(การผลิต/การตลาด/ความรู้) กิจกรรมเชื่อมโยงการเรียนรู้กับพื้นที่การเกษตรของเครือข่าย สร้างพื้นที่จริงในการเรียนรู้ สร้างเวทีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์บทเรียน ของเกษตรกรรุ่นใหม่ สร้างช่องทางเลือกที่หลากหลายรูปแบบการผลิต สร้างการเชื่อมต่อข้อมูลความรู้ระหว่างรุ่น และออกแบบการหล่อหลอม กระบวนการทักษะเกษตรกรรุ่นใหม่โดยให้มีการสร้างสถานี/พื้นที่ในการบ่มเพาะ เกษตรกรรุ่นใหม่

2. การพัฒนาข้อเสนอโครงการด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานได้มีการลงพื้นที่ชุมชนพัฒนาโจทย์วิจัยและจัดทำข้อเสนอโครงการของเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม ที่มีความสนใจศึกษาประเด็นการขยายพันธุ์เพื่อเสริมสร้างรายได้ครัวเรือน เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่มหาสารคาม ที่สนใจศึกษาการพัฒนารูปแบบการเชื่อมโยงสินค้าผลผลิตเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม มีผลจากการลงพื้นที่ พัฒนาโครงการ 6 พื้นที่ มีดังนี้

2.1 . การพัฒนาโครงการ พื้นที่ ตำบลหนองตอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์

ตำบลหนองตอกแป้นเป็นพื้นที่ที่เคยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก สกว. ฝ่ายท้องถิ่นมาแล้ว 3 โครงการ ผลจากการวิจัย ได้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกร เป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลหนองตอกแป้น และมีการขยายสมาชิก ก่อตั้งกลุ่มอื่นๆเพิ่มขึ้น ทั้งสหกรณ์เครดิตยูเนียน กลุ่มผู้ปลูกสมุนไพร กลุ่มเลี้ยงกระบือ เป็นต้น การลงพื้นที่พัฒนาโครงการในพื้นที่นี้ จึงเริ่มต้นจากการทบทวนสิ่งที่ได้ทำมาในงานวิจัย และผลที่เกิดขึ้นจากโครงการจนกระทั่งปัจจุบัน บทเรียนที่ค้นพบ และเรื่องที่ต้องการต่อยอดในการพัฒนาและวิจัย

วันที่ 26 สิงหาคม 2561 ลงพื้นที่พัฒนาโจทย์การวิจัยครั้งที่ 1 ศาลากลางบ้าน ม. 8 โดยมีคณะกรรมการกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลหนองตอกแป้น คนรุ่นใหม่ที่ทำเกษตร และผู้สนใจทั่วไป

รวมประมาณ 20 คนเข้าร่วม ในเวทีประชุมนี้ ได้มีการสรุปผลสิ่งที่โครงการวิจัยได้ทำมา และสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำงานตลอดระยะเวลา สิบกว่าปี รวมถึงสิ่งที่เกษตรกรรุ่นใหม่คาดหวังและคนทำอยู่ในปัจจุบัน

สิ่งสำคัญที่ได้จากเวทีนี้คือ ตลอดระยะเวลาที่ทำมา ได้ก่อให้เกิดการรวมตัวกลุ่มคนทำเกษตรกรรมในพื้นที่มากยิ่งขึ้น มีรูปธรรมการเกษตรในแปลงเกิดขึ้นตามจุดต่างๆที่หลากหลาย มากกว่าการเป็นแปลงนาข้าวอย่างเดียว แต่สิ่งที่ยังไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้ยังเป็นรูปธรรมมากนัก คือ การสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นและต่อเนื่องจากภาคการผลิต ระบบการจัดการผลผลิตเพื่อจำหน่าย

นอกจากนั้นการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเดิมที่รวมกลุ่มทำเกษตรมา ยังขาดการพบปะเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ระหว่างกัน

ขณะที่คนรุ่นใหม่ในพื้นที่หลายคน ทำเกษตรในแปลงของตนเอง ต่างคนต่างทำยังไม่มี การเชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับคนอื่นๆ ซึ่งแต่ละคนก็มีความชำนาญเฉพาะด้านของตนเอง

ประเด็นที่เวทีประชุมมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาต่อยอด คือ การเชื่อมโยงการเรียนรู้ร่วมระหว่างเกษตรกรสองวัย คนรุ่นใหม่ที่ทำให้การเกษตรจะมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองและกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างไร

วันที่ 24 ตุลาคม 2561 ลงพื้นที่ปรับข้อเสนอโครงการ ณ ที่ทำการสหกรณ์เครดิตยูเนียน ตำบลหนองตอกแป้น โดยมีผู้ประสานงานกลุ่ม คณะกรรมการ และนายสมควร ภู่งามหมอก มาร่วมปรับข้อเสนอโครงการ จากเดิมที่เน้นการศึกษา บทบาทของคนรุ่นใหม่ในการเสริมสร้างรายได้ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีนาย ธนา อาจรัชชา เป็นหัวหน้าโครงการ แต่เนื่องจากนายธนา ไม่มีความพร้อม ไม่สะดวกกับประสานงานต่างๆ จึงเสนอให้นาย สมควร ภู่งามหมอก ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านที่เป็นต้นแบบทำการเกษตรในพื้นที่มาโดยตลอด รับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยนี้ พร้อมทั้งปรับข้อเสนอโครงการ เป็นการศึกษาและพัฒนานวัตกรรมเกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ซึ่งเรื่องนี้จะเป็นการย่อยยอดองค์ความรู้จากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่ได้ดำเนินการมาแล้ว

2.2. การพัฒนาโครงการพื้นที่ตำบลท่าสองคอน อ.เมือง จ.มหาสารคาม

ตำบลท่าสองคอน อำเภอมือเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นตำบลที่ติดกับเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม พื้นที่ตำบลในอดีต เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่ดีแห่งหนึ่งของจังหวัดเนื่องจากอยู่ติดกับลำน้ำชี และบางพื้นที่มีแหล่งน้ำใต้ดินมาก สามารถนำมาใช้ทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี ปัจจุบันพื้นที่เหล่านี้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในการใช้ประโยชน์จากที่ดิน เกิดบ้านจัดสรร และเกิดระบบธุรกิจเกษตรแบบใหม่ขึ้นในพื้นที่

วันที่ 21 กันยายน 2561 เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน ร่วมกับทีมงานเจ้าหน้าที่สนับสนุนงานวิจัยชุดเกษตรกรรมยั่งยืนภาคอีสานตอนกลาง และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน จัดอบรมพัฒนาศักยภาพผู้นำเกษตรกร ตำบลท่าสองคอนขึ้น การอบรมนี้ทำให้เห็นสภาพการทำงานเกษตรในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละโซนพื้นที่ โดยโซนติดกับเมืองมหาสารคามจะเผชิญกับการขยายตัวของธุรกิจบ้านจัดสรร และอสังหาริมทรัพย์ โซนกลางมีการส่งเสริมการทำธุรกิจการเกษตรกับบริษัทการเกษตร และโซนท้ายเป็นพื้นที่ส่งเสริมการปลูกอ้อยส่งโรงงาน ขณะที่ผู้เข้าอบรมในวันนี้ ต่างพยายามทำการเกษตรแบบยั่งยืน สร้างความหลากหลายในแปลง เป็นระบบเกษตรแบบรายย่อย ที่เน้นการผลิตอาหารปลอดภัย

ในการอบรมนี้ นอกจากได้ถ่ายทอดความรู้แล้ว ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ จาก อบต. ได้มองเห็นความสำคัญที่จะร่วมมือกัน ทำงานพัฒนาด้านการเกษตรกรรมยั่งยืนให้มีเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ในพื้นที่ จึงเกิดการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการเพื่อค้นหาประเด็นเพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอโครงการวิจัยกับ สกว.

วันที่ 26 ตุลาคม 2561 ประชุมอย่างไม่เป็นทางการ ระหว่างเจ้าหน้าที่จาก อบต.ท่าสองคอน กับเจ้าหน้าที่ชุดพัฒนาโครงการเกษตรกรรมยั่งยืน ที่สวนผักดิน หาร์หรือความเป็นไปได้ และประเด็นสำคัญที่จะพัฒนาเป็นข้อเสนอโครงการวิจัย ซึ่งในที่ประชุม ให้ความเห็นว่า แต่ละหมู่บ้าน มีคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจ และทำการเกษตรอยู่บ้างน้อยบ้าง แต่ที่สำคัญคือยังไม่เกิดการรู้จักกัน และรวมตัวกัน แต่ละคนก็ทำในแบบของตนเอง เท่าที่จะทำได้ ซึ่งแต่ละคนก็เผชิญกับสภาวะที่แตกต่างกัน ควรที่จะมีการรวบรวมคนเหล่านี้มาร่วมกันทำงาน ซึ่งพื้นที่ท่าสองคอนเผชิญอยู่ในขณะนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงในภาคการเกษตรในพื้นที่ ทั้งการส่งเสริมอุตสาหกรรมอ้อย อุตสาหกรรมเลี้ยงไก่แบบพันธะสัญญาที่ทำให้คนเป็นหนี้สินมากมาย จนต้องปรับการผลิตแบบใหม่ตามแนวทางเกษตรยั่งยืน

2.3. การพัฒนาโครงการพื้นที่ตำบลท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

เทศบาลตำบลท่าขอนยาง โดยกองส่งเสริมการเกษตร ได้มีการจัดอบรมแนวคิดและเทคนิคการทำเกษตรพอเพียง โดยมีเจ้าหน้าที่เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน เป็นผู้จัดอบรมให้ ภายหลังจัดอบรม มีการรวมเป็นกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เมืองท่า มีสมาชิก 46 ราย มีทั้งคนหลากหลายวัย ทั้งคนรุ่นใหม่ และผู้สูงอายุ โดยมีเจ้าหน้าที่จากเทศบาลตำบลท่าขอนยาง ให้การสนับสนุน กลุ่มจึงมีความสนใจที่จะดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงานต่อไป

13 กันยายน 2561 ประชุมสรุปและระดมความคิดหวัง ต่อการทำงานส่งเสริมการทำเกษตรในพื้นที่ตำบลท่าขอนยาง ซึ่งมีการสนับสนุนโดยเทศบาลตำบลท่าขอนยาง จากการศึกษาศักยภาพและปัญหาในพื้นที่ตำบลท่าขอนยาง มีเกษตรกรที่ทำการเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่ เกษตรพอเพียงและเกษตรกรรมยั่งยืน กระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ หลายชุมชน แต่ยังไม่เกิดการรวมกลุ่ม

ในระดับตำบล การผลิตส่วนใหญ่เป็นข้าว พืชผัก ที่ผลิตไว้กินและจำหน่ายส่งขายตามร้านค้าและตลาดนัดทั่วไป ชุมชนในตำบลท่าขอนยาง กำลังเผชิญกับสภาพความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อย่างรวดเร็ว เนื่องจากการมีมหาวิทยาลัยมาตั้งอยู่ในพื้นที่ เกิดการขายที่ดินไปทำกิจการที่อยู่อาศัย และการพาณิชย์ มีปัญหาขยะล้นเกิน น้ำเสียไหลลงพื้นที่การเกษตร ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดกำลังการบริโภคในพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่เกษตรกรในตำบลท่าสองคอนยังไม่มีพัฒนากลยุทธ์เพื่อเข้าถึงการบริโภคดังกล่าว

นอกจากนั้นเทศบาลท่าขอนยาง ได้สนับสนุนให้เกษตรกรทำการผลิตแบบอินทรีย์ สนับสนุนปัจจัยการผลิตทั้งวัสดุทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก และเมล็ดพันธุ์และสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มเกษตรเมืองท่า มีสมาชิก 46 ราย โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นคนรุ่นใหม่จากเทศบาล ในทุกๆ เข้าร่วมและสนับสนุนการดำเนินงาน จากการหารือกัน มีความเห็นร่วมกันที่จะศึกษาและพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อเสนอขอรับทุนกับ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

17 กันยายน 2561 ประชุมพัฒนาโจทย์ ที่ เทศบาล ท่าขอนยาง โดยมีคณะกรรมการกลุ่มเกษตรเมืองท่า เจ้าหน้าที่กองส่งเสริมการเกษตรและ เจ้าหน้าที่จาก เทศบาลตำบลท่าขอนยางเข้าร่วม

ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องที่จะดำเนินการคือการ พัฒนาระบบการผลิตและจำหน่ายผลผลิตที่ปลอดภัยในตำบลท่าขอนยาง กลยุทธ์การผลิตและการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในบริบทการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยมีความร่วมมือระหว่าง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สถาบันจัดการความรู้เกษตรกรรมยั่งยืนภาคอีสานตอนกลาง และกองส่งเสริมการเกษตรเทศบาลตำบลท่าขอนยาง ดำเนินการร่วมกัน มีนางสุตา เหล่าโพน รักษาการหัวหน้ากองส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

2.4. การพัฒนาโครงการเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

ประชุมพัฒนาโครงการ ที่สวนเกษตรเพชรมงคล วันที่ 18 กันยายน 2561 โดยกลุ่มเครือข่ายนี้เกิดจากการรวมตัวกันของคนรุ่นใหม่ที่กำลังมาทำการเกษตรในพื้นที่ตนเอง กระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ จำนวน 20 -30 คน แต่ละคนต่างก็สนใจที่จะพัฒนาการผลิต และสร้างช่องทางรายได้จากการผลิตเพื่อเลี้ยงตนเอง โดยมีรูปแบบการจำหน่ายที่แตกต่างจากการขายทั่วไปในปัจจุบัน เช่นการจำหน่ายใน ตลาดออนไลน์ การส่งจองล่วงหน้า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดความน่าสนใจ

เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่กันทรวิชัย บางส่วนเคยทำโครงการวิจัย กับ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาแล้ว เมื่ออยู่ใน เครือข่าย YSF มหาสารคามมาก่อน เห็นว่าเป็นประโยชน์ที่จะดำเนินใช้ประสบการณ์ และความรู้ ที่เคยทำมา ไปต่อยอดในการพัฒนาเครือข่ายให้เกิดการขายและยกระดับรายได้อย่างเป็นรูปธรรมของเกษตรกรรุ่นใหม่ในอำเภอกันทรวิชัย

2.5 การพัฒนาโครงการพื้นที่ตำบลวังยาว อ.โกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

วันที่ 16 กันยายน 2561 ร่วมประชุมหารือ สอบถามกิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์บ้าน ซึ่งในพื้นที่ มีคุณโกสินทร์ สุวรรณภักดี หรือมอส เกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนกลุ่ม กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ มีสมาชิก 44 ราย ปัจจุบัน ทำการผลิตข้าว ได้รับการรับรองการผลิตอินทรีย์ ทำการผลิต ด้วยระบบอินทรีย์ สมาชิกบางรายกำลังรอการรับรองมาตรฐาน ผลผลิตที่มี ทั้งข้าว กล้วย และผลิตอื่นๆที่ทำในแปลง โดยผลผลิต กล้วย เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการแปรรูปและทำการตลาด สร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งกล้วยตาก กล้วยทอด กล้วยกระจก

สภาพการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ ปัญหาที่ประสบในพื้นที่ คือ ปริมาณผลผลิตของสมาชิกมีไม่เพียงพอต่อการแปรรูป สมาชิกไม่สามารถเพิ่มการผลิตในแปลงได้อย่างเพียงพอ นอกจากนั้นการดำเนินงานในพื้นที่เป็น สร้างความสนใจ เป็นที่รับรู้ของคนทั่วไป แต่ยังขาดการบูรณาการความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่ทางเข้าหมู่บ้านให้เป็นย่านการค้าชุมชนที่มีมูลค่าทางการตลาดเพิ่มสูงขึ้น

วันที่ 24 กันยายน 2561 ลงพื้นที่พัฒนาโครงการ ครั้งที่ 2 โดยมี คุณโกสินทร์สุวรรณภักดี ประธานงานผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ มาร่วมประชุม ผลจากการประชุม ลงความเห็นว่า ไม่มีความพร้อมต่อการดำเนินงานวิจัย เนื่องจากแต่ละคนมีภารกิจอื่น ๆ ในการดำเนินงาน ไม่มีเวลาอย่างเพียงพอในการร่วมทำโครงการวิจัย

2.6. การพัฒนาโครงการพื้นที่ บ้านโคกสี ตำบลอุมเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

วันที่ 28 สิงหาคม 2561 ประชุมพัฒนาโครงการ ที่ โดยชุมชนตำบลโคกสี เคยได้รับการสนับสนุนให้มีการดำเนินการวิจัยเรื่อง รูปแบบการสืบทอดการทำเกษตรอินทรีย์ในเขตชลประทาน ลำปาว ได้รับการสนับสนุนภายใต้ชุดชุดโครงการวิจัยเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งในการวิจัยนั้น ได้นำไปสู่การนิยามคนรุ่นใหม่วัยเกษียณ คือ คนที่มาร่วมดำเนินการวิจัย และทำการเกษตรส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ข้าราชการเกษียณอายุ มาเริ่มทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน

ผลการประชุม มีประเด็นในพื้นที่ คือการวิจัยและพัฒนาวิถีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่เนื่องจากชุดโครงการวิจัย มีข้อสรุปจากการทำงาน มุ่งเน้นไปที่การสนับสนุนและส่งเสริมกับกลุ่มคน รุ่นใหม่ในภาคเกษตร โดยเน้นไปที่คนมีอายุไม่เกิน 40 ปี ซึ่งในพื้นที่นี้ ยังไม่การทำงานในกลุ่มวัยนี้ในพื้นที่

3. เวทีถกแถลงโครงการวิจัยย่อยระดับnode 27 กันยายน 256 ณ บ้านสวนชุมแสง ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

ทีมวิจัยโครงการย่อย ได้เข้าร่วมนำเสนอผลการพัฒนาโจทย์การวิจัยและรับฟังความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิของโหนด

ชื่อ โครงการ	วัตถุประสงค์	คำถาม /ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ	ทีม
๑. การเสริมสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่อุตสาหกรรมเกษตรตามแนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืน ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	๑. ศึกษารูปแบบการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่อุตสาหกรรมเกษตรด้วย ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ๒. รูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่สร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่อุตสาหกรรมเกษตร ๓. รูปแบบการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ภายใต้แนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่อุตสาหกรรมเกษตร ตำบลท่าสองคอน	หัวหน้าลา ทีมวิจัยพื้นที่ทำเกษตรเชิงเดี่ยวปลูกอ้อย มันสำปะหลัง เกษตรกรรุ่นใหม่จะอยู่ได้ในสังคมอุตสาหกรรมเกษตร ..งัยหาหน้สิน การใช้สารเคมี ส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ส่งผลให้เกษตรกรไม่เป็นอินทรีย์... - ศึกษารูปแบบ - มีเกษตรกรรุ่นใหม่ ในพื้นที่ที่กลับมาบ้านและมีอาชีพประจำ และมีเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ทำเกษตรอยู่ในชุมชน อยากปรับเปลี่ยนการผลิตที่สามารถสร้างรายได้ให้อยู่ได้ อาร์ท ...รูปแบบการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่คืออะไร ยังไม่เห็นทิศทางการจัดการ - ทำอย่างไรให้คนรุ่นใหม่ ได้ทำเกษตรเพื่อลดพื้นที่การใช้สารเคมี เป็นแบบอย่างให้คนในชุมชน ทีมวิจัย อ.นัฐ ... รูปแบบการเกษตร การทำเล็กๆ อยากให้เกิดอะไร ..เป้าหมายคืออะไร กันแน่ ...การลดการใช้สารเคมี? ... ทีมวิจัย...เห็นว่าแนวคิดเกษตรอินทรีย์มีความยั่งยืน มากกว่าการใช้สารเคมี อ.นัฐ..... ถ้าเปรียบเทียบ การผลิต ทั้งสองรูปแบบ เปรียบเทียบ การสร้างรายได้ของสองระบบ การใช้สารเคมี และไม่ใช้สารเคมี อาร์ท ... หัวหน้าโครงการการทำเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการทำเกษตรสองระบบ แบบเศรษฐกิจทางเลือก (ไร่อ้อย / และการทำ - ลดการทำเกษตรแปลงใหญ่ เพิ่มพื้นที่ทางเลือก ที่ผลิตแบบปลอดสาร สุเมธ อยากเห็นการผลิตที่ยั่งยืน ที่หลากหลาย มีรายได้สองระดับ ทั้งหมดอยู่ในกรอบการผลิตที่ยั่งยืน ..การปกป้องพื้นที่	

		ของชุมชน ...สิ่งที่ยากเห็นการเปลี่ยนแปลงคือ...? . อ.นัฐ ต้องมีตัวเลขสะท้อนให้เห็นต้นทุนการผลิต สุเมธ ...ต้องอ้างอิงข้อมูลการศึกษาการใช้สารเคมีในไร่อ้อย อ.นัฐ ... สุเมธ ..เสนอชื่อโครงการคือ .การปรับตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่อุตสาหกรรม ... นิยามคำว่าอุตสาหกรรมเกษตรกรรม ให้ชัดว่าเป็นพื้นที่แบบไหน ... วัตถุประสงค์ ๑. ศึกษาพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของการทำเกษตรของชุมชน ๒. ศึกษาภูมิหลังของเกษตรกรรุ่นใหม่ การทำงาน ทำเกษตรวิธีคิด และการปรับตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ ๓. ศึกษารูปแบบการทำเกษตรที่มีการปรับตัว อ.นัฐกำลังทำอะไร ทำไมต้องปรับเปลี่ยนปรับเปลี่ยนอย่างไร เพื่อให้อยู่รอด ...ศึกษาคนที่อยู่รอดแล้ว ...การปรับเปลี่ยน แนวคิด ทักษะคิด รูปแบบการผลิต ข้อมูลตัวเลขที่สะท้อน ต้องถอด ออกแบบข้อมูล ในเชิงข้อมูลและคุณภาพ วัดได้ทั้งเชิงตัวเงิน (รายได้) ชีวิตเชิงคุณภาพ (ครอบครัวได้อยู่ด้วยกัน การได้รับอาหารที่ดี) สุเมธ ...เขียนต้นทุนที่ปรับตัวแล้วในพื้นที่จาก ๒๓ หมู่บ้าน	
โครงการ บทบาท เกษตรกรรุ่นใหม่ ในการเสริมสร้างรายได้ สร้างการยอมรับของชุมชน	- ศึกษารูปแบบ	- อ.กัญญานัฐ หัวข้อวิจัยหลายอย่าง คำถามงานวิจัย บทบาทของเกษตรกรรุ่นใหม่ มีบุคคล ทักษะคิด ของเกษตรกรรุ่นใหม่ - รายได้ รูปแบบรายได้ เกษตรอินทรีย์สร้างรายได้ ถ้าศึกษาเรื่องนี้ต้องเปรียบเทียบรายได้ที่เกิดก่อน และหลัง ทำวิจัย เพื่อเปรียบเทียบให้เห็น - ทำไมต้องสร้างการยอมรับ ไม่จำเป็นที่ต้องใส่	- กระบวนการลงพื้นที่ มีงานวิจัย ที่ทีมวิจัย ดำเนินการอยู่แล้ว ๒ โครงการ การทำวิจัย

ด้วยรูปแบบการผลิตที่ยั่งยืน ตำบลหนองตอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์		ในงานวิจัย - รูปแบบการผลิตที่ยั่งยืน มีรูปแบบไหน - รูปแบบที่สำเร็จ และรูปแบบที่ไม่สำเร็จ - อ.นิรันดร์ การสื่อสารเป็นตัวหนังสือเป็นภาษาของโหนด การสื่อสารทั้งหมดไม่เป็นภาษาของพื้นที่ พื้นที่ที่สามารถทำความเข้าใจเอกสารของพื้นที่ - สำคัญ การอ้างอิงโครงการวิจัย สกว.ให้น่าหนักในผลการวิจัยที่ผ่านมา (โครงการแรก) โครงการที่สองเป็นการขยายผล ไปยังครัวเรือนอื่น มีการขยายมากขึ้น การขยายเกิดการยอมรับ โครงการที่สามเป็นการตลาด โครงการล่อกันพอสมควร โครงการคนรุ่นใหม่ ไม่ค่อยเป็นเหตุเป็นผลกันเท่าไร ถ้าทำเรื่องการยอมรับ มุมของการยอมรับเป็นอีกเรื่อง ...เป็นเรื่องการยอมรับวิถีของเกษตรกรรุ่นใหม่ ...ปัญหาการยอมรับเป็นเรื่อง “ ” <u>ปัญหาการวิจัยไม่ชัด</u> - อาจต้องวิเคราะห์หน่วยให้ชัด เป็นเรื่องปัจเจกบุคคล ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ระดับกลุ่มเครือข่ายเป็นอีกประเด็น คนที่สำเร็จ / เครือข่ายเป็นประเด็นอีกระดับทำให้ชัดระดับตัวเกษตรกรรุ่นหม่ กับระดับเครือข่าย - การนิยามความหมายของคนรุ่นใหม่ ตัวตนคนรุ่นใหม่ ให้ชัดเจนว่าเป็นอย่างไร ตัวตนเป็นอย่างไร - ภาพการทบทวนความรู้เดิมดดยคนรุ่นใหม่ การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเดิม เพื่อสร้างการต่อยอด การทำงานอาร์ท ... โครงการที่เป็นปัญหาเป็นคนรุ่นใหม่ ...ถ้าจะเขียน รูปแบบในการพัฒนา ... ด้วยศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในกรอบคิดใหม่ . งคนรุ่นใหม่จัดการตลาด อ.หนุ่มปัญหาที่แท้จริงของคนรุ่นใหม่ คืออะไร ปัญหาหลักคืออะไร เปี้ยว ..มีประเด็นที่สำคัญสองส่วน .การสร้างรายได้	สามโครงการเริ่มจากการเกิดกลุ่มขยายกลุ่มพัฒนาตลาดสุดท้ายการตลาดไปไม่ได้ - คำถามเรื่องรายได้ ของกลุ่ม ของพื้นที่ หนี้สินที่ยังอยู่
--	--	---	---

		อ.นัฐ ...ศึกษารูปแบบการผลิต ของเกษตรกร อินทรีย์ในพื้นที่ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ตอบโจทย์ ช่องทางการจำหน่ายและการตลาด ตอบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีกี่รูปแบบ (ตอบกระบวนการ วิธีการ) ให้เป็นต้นแบบ ตอบโจทย์ อ.หนุ่มชื่อโจทย์งานวิจัยใหญ่ ทรงเดชโหนด คนรุ่นใหม่ กับการทำงานใน ชุมชน ยังไม่ได้รับการยอมรับของชุมชน สังคมการทำงานต้องควบคู่กับการยอมรับของชุมชน โจทย์ ในพื้นที่มีแปลงค่อนข้างเยอะ ต่างคนต่าง ขาย ทีมวิจัย โจทย์พื้นที่ การทำเกษตรอินทรีย์ การสร้างรายได้ของคนรุ่นใหม่ ถอดบทเรียน /รูปแบบในแปลง - อ.นัฐ บุคลิกของเกษตรกรรุ่นใหม่ กรับวน การคิด การปฏิบัติ เห็นช่องทาง นวัตกรรม การสื่อสาร การเชื่อมโยงผู้บริโภค เก็บข้อมูล รายได้ที่มีให้เห็น ข้อมูล....มุ่งให้เห็น .. ลักษณะ วิธีคิด ของเกษตรกรรุ่นใหม่ (แนวคิด อุดมการณ์ ทศนคติ ที่แสดงออกของ การเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ ต่อเกษตรกรอินทรีย์) - อ.หนุ่ม เกษตรกรรุ่นใหม่ ...การออกแบบวิถี ชีวิต ... - ชัยสิทธิ์ คนรุ่นใหม่กระจายตัว ในหลาย หมู่บ้าน - อ.นัฐ ..ค้นหาช่องทางการตลาด ... - เด่น ...ศึกษาการทำเกษตรของแต่ละคน ประเด็น เรื่องเด่นของแต่ละคน ... การ ออกแบบแปลง	
โครงกา รศึกษาการ พัฒนาเทต นิก ความรู้ การสร้าง รายได้ การ	๑. เพื่อรายได้ รูปแบบ เกษตร ๒. ศึกษา ความสุข จากการทำ	ทีมเทศบาล และเยาวชนในชุมชน ชุมชนไทย่อ ปัญหา พื้นที่ติดหาลัย พื้นที่เกษตร สมบูรณ์ มีแหล่งน้ำสำคัญ ชีหลง ชลประทานที่ ครอบคลุม ทุกหมู่บ้าน การสูญเสียที่ดินจากการขยายเมือง มีการทำ เกษตรในพื้นที่สาธารณะ ปลูกกล้วย ผสมผสาน	

ทำเกษตร ของ เกษตรกรรุ่นใหม่ ใน บริบทการ เปลี่ยนแปลง สู่สังคม ใหม่ โจทย์ - การ ปรับตัว และการ สร้าง รายได้ จากการ ผลิต เกษตร กรรม ยั่งยืน ของ เกษตรกร รุ่นใหม่ ในเขต ตำบล ทำขอน ยาง - การ ปรับตัว และ สร้าง รายได้ จากการ ผลิต เกษตร กรรมยั่งยืน ของ เกษตรกร รุ่นใหม่	เกษตร และ ชีวิตความ เป็นอยู่ของ ครอบครัว ๓. สุขภาพ และวิถีชีวิต ของ เกษตรกร รุ่นใหม่ ๔. สร้าง รูปแบบการ การเกษตร ของ ครอบครัว และการส่ง ต่ออนาคต ของ ลูกหลาน ๕. ระบบ นิเวศน์ แปลง เกษตร ใน การ เปลี่ยนแปลง ง ๖. สืบทอด ความรู้	รับจ้าง ในเทศบาล ท้องถิ่นเมือง ปลุกขายตลาด เมือง ร้านอาหาร มีรายได้เสริม ถ้าคนรุ่นใหม่มาทำเกษตรจะทำให้มีรายได้มากขึ้น ปัญหา // การใช้ยาฆ่าแมลง อ.นัฐ....ศึกษารูปแบบการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ตะวันออก สถานการณ์ โจทย์ ...การปรับตัวและสร้างรายได้จากการ ผลิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในเขตเมือง - เมืองขยาย (ศึกษาภายใต้บริบทการ เปลี่ยนแปลงพื้นที่) ข้อเสนอจากเวที ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม พี่อุบล ความคิดเศรษฐกิจ การสืบทอดการ ดำรงอยู่ของจิตวิญญาณชุมชน การดำรงคุณค่า ของชุมชนทำขอนยาง การแสวงหา ...เงื่อนไข ภายนอกเข้ามา การดำรงคุณค่า และการแสวงหา ทางเศรษฐกิจในบริบทใหม่ ทีมวิจัย..... อยากทำตลาด ร่วมกัน พื้นที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีต้นทุนสมาชิกกลุ่ม เกษตร อินทรีย์ และมีแผนการผลิต พี่อุบล การสืบทอดการดำรงอยู่ - อาร์ทการเปลี่ยนผ่านสังคมชุมชนสู่สังคม เมือง ถ้ามีการคิดค้นเครื่องมือนวัตกรรม นว ตกรรมการสื่อสาร รูปแบบการตลาด การส่งต่อแนวคิดชุมชน	
---	---	--	--

ในเขตเมือง			
โครงการการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในการขยายผลและการสร้างมูลค่าเพิ่ม	ศึกษาเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ไม่มีความรู้ ความชำนาญของเกษตรกรรุ่นใหม่ ศึกษาองค์ความรู้การจัดการพันธุ์พืช ศึกษารูปแบบเทคนิค วิธีการในการขยายผล การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการขยายพันธุ์	ทีมวิจัย เห็นศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ สิ่งที่เห็นคือการสร้างรายได้ สร้างมูลค่าเพิ่มจากการขยายพันธุ์ ผลิตพันธุ์ มงคล การทำอะไรที่เป็นประโยชน์กับตัวเอง สังคม เกษตรกรรุ่นใหม่มีน้อย อยากสืบทอดอาชีพเกษตร ของคนรุ่นพ่อแม่ / รวมตัวกันหาองค์ความรู้การทำเกษตร สร้างรูปแบบการเกษตรที่เป็นต้นแบบสู่ลูกหลาน / ขยายผลไปสู่ชุมชน ใช้ตนเองมีรายได้ ชาวบ้านมีรายได้ ต้นทุน การทำเกษตรในพื้นที่ ... ประเด็นที่สามารถขยายผล การพัฒนาพืชพันธุ์ท้องถิ่น ให้สามารถขยายผลได้ อนุรักษ์ มงคล การรวมกลุ่ม พัฒนาตัวเอง เกิดพลัง เรียนรู้ความรู้ที่หลากหลาย พึ่งพาตนเอง เรียนรู้ระหว่างกัน เติมความรู้ให้กัน แต่ละคนมีความรู้ อยู่แล้ว (ศักยภาพบุคคล บวกศักยภาพของเพื่อน เท่ากับศักยภาพใหม่) พีบล การเชื่อมโยงเครือข่าย การเรียนรู้ พันธุ์พืชท้องถิ่นและการจัดการตลาด ยกระดับกระบวนการจัดการตลาดให้ได้ผลประโยชน์ร่วม จะมีผลอะไรต่อชุมชน.... อ.นัฐ เมล็ดพันธุ์พันธุ์ที่มีความหลากหลาย อาร์ท.... ชั้นแรกทำข้อมูล ๒ การจัดการความรู้ เทคนิคการขยายพันธุ์ อ.พัฒนา ... ถ้ามีความรู้แล้ว ที่ทำการผลิตแล้ว ต่อยอด ... เอาข้อมูลมา อ.พัฒนา การจัดการองค์ความรู้การผลิตพืช และการขยายผล การคัดเลือกพันธุ์ให้มีความสม่ำเสมอ ... ศึกษาพืชที่จะปลูก มีกี่ราย กี่พืช กี่คน การเก็บ การจัดการความรู้การผลิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ อ.นัฐ ... ข้อมูล ไม่แน่น หัวใจสำคัญ คือการจัดการองค์ความรู้ของพันธุ์พืชท้องถิ่น องค์ความรู้ที่แตกต่างกัน ๆ การเก็บข้อมูลด้วยภาพ ทดลองความ	

		สมำเสมอของพันธุ์พืช กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพันธุ์ ที่สร้างรายได้ ขยายผลได้ ลงรายละเอียดเลือดพืชที่สร้างเศรษฐกิจ	
--	--	--	--

4. การประชุมพิจารณา CP ชุดคนรุ่นใหม่ วันที่ 19 ตุลาคม 2561

ได้มีการเสนอโครงการและรับฟังความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยทุกโครงการเพิ่มกรอบการวิจัย และมีรายละเอียด แต่ละโครงการ ดังนี้

1. การขยายโอกาสทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่อีสานกลาง

ผศ.ดร.บัญชา แก้วส่อง

- ✚ มีปัญหาดังแต่โครงการนำร่อง 1.ปัญหาอยู่ที่อายุเฉลี่ย มีการตั้งคำถามว่าการเกษตรที่พ่อแม่ทำไว้จะไปยังไงต่อ มีการวิเคราะห์กันว่า 1.ชาวนาไม่ภูมิใจในการเป็นชาวนา ผลักลูกออกจากการเป็นเกษตรกร มีการตั้งคำถามว่าจะมีคนรุ่นใหม่ที่อยู่ในระบบเกษตรหรือไม่
- ✚ เกษตรกรรมยั่งยืนเป็นเกษตรกรรมที่เคารพกันเอง ดิน น้ำ ป่า คน หน้าตาการสร้างจะเป็นอย่างไร คนรุ่นใหม่จะอยู่ตรงไหนในระบบเกษตร
- ✚ เป้าที่ควรจะเห็น 1.จำนวนเกษตรกรที่อายุน้อยลงควรจะเพิ่มขึ้น มีกี่คน ทำอะไรได้บ้าง อยู่กับการเสียดสีได้หรือไม่
- ✚ ความรู้ที่ควรจะได้คือ การสร้างคนที่เจ๋งๆ อยู่ในระบบ คนรุ่นใหม่เติมอะไรให้คนรุ่นเก่าได้บ้าง เติมความรู้ที่คนรุ่นเก่าเข้าไม่ถึง
- ✚ ตัวคนรุ่นใหม่กับวิธีการที่จะทำให้คนรุ่นใหม่เกิดขึ้นเป็นเรื่องสำคัญ
- ✚ ที่มีความรู้เยอะแต่ไม่สามารถนำไปเสนอให้คนอื่นได้
- ✚ เราจะสร้างคนรุ่นใหม่ให้เดินแบบไหน จะสร้างอย่างไร ให้รู้สึกว่ายากจะมาเป็นชาวนา มาทำเกษตรกรรม ความรู้พวกนี้ต้องให้เห็นผลที่ออกมา
- ✚ ให้ดึงความรู้ชุดนี้ออกมาก็จะเห็นภาพว่าเป็นอย่างไร
- ✚ โครงการชุดนี้ 3 รุ่นแล้ว เราสร้างคนได้จริงๆ มากน้อยสักแค่ไหน มีกี่คน อายุเท่าไร เป็นคนรุ่นใหม่แบบไหน
- ✚ ความรู้ที่จะทำให้คนรุ่นใหม่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีแล้วจึงอยากทำ ต้องถอดความรู้เหล่านี้ออกมา
- ✚ เกษตรกรรุ่นใหม่ไม่ใช่เกษตรกรเชิงเดี่ยว ไม่ใช่ปัจเจก
- ✚ กระบวนการจัดการระบบการหมุนที่สำคัญ หมุนให้เกิดความรู้ หมุนให้เกิดการรวมกลุ่ม ทำอย่างไรระบบเครือข่ายต้องเกิด
- ✚ การยกระดับต้องเป็นฐานความคิดเดิม การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อน เทคนิคเป็นส่วนช่วยในการทำให้เคลื่อน ความรู้คนรุ่นใหม่จึงต้องการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ เทคนิคใหม่
- ✚ ต้องคิดโยงกันทั้ง 3 ชุด คนรุ่นใหม่ พันธุกรรม การตลาด และเรื่องนวัตกรรม
- ✚ น่าจะต้องมีรูปธรรมให้เห็น และดึงข้อมูลออกมาให้ชัด

ผศ.ดร.ชูศักดิ์ สุทธิสา

- ✚ เป้าการทำคนรุ่นใหม่ปลายทางอยากเห็นอะไร
- ✚ เหมือนขยายงานไปเรื่อยๆ
- ✚ สร้างเครือข่ายแล้วยังไง สุดท้ายจะพากันไปถึงไหน เชื่อมโยงกับเกษตรทางเลือกอย่างไร
- ✚ เป้าหมายคือ อยากเห็นมีคนมาสืบทอดการเกษตร
- ✚ อยากให้ชวนคิดถึงปลายทาง เป้าหมายสูงสุดที่จะมาสืบสานอาชีพ คุณค่าของอาชีพความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรี สุดท้ายต้องทำอะไรให้สังคมเห็นคุณค่า จะผ่านกระบวนการอย่างไร จะเห็นระดับของการทำงานของชุดโครงการแบบใดระดับ
- ✚ อ.อนันต์พูดชัดเลยว่า เน็ตเวิร์คสำคัญในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ อาจเป็นนวัตกรรมด้านวิถีคิด
- ✚ ตัวชี้วัดต้องชัด และก็ต้องได้ความรู้ด้วย ว่าจะต้องเติมหรือจัดการอะไร
- ✚ ศูนย์เรียนรู้จะมีบทบาทในการขยายผลกับคนรุ่นใหม่อย่างไร เช่น มีหลักสูตรหรือไม่
- ✚ ใครเปลี่ยนไปอย่างไร ภายใต้บริบทอะไร วางเฟรมเวิร์คให้ดี

ดร.กฤษฎา บุญชัย

- ✚ เป้าหมายในมุมมองคือ 1.คนรุ่นใหม่มาทำเกษตรมากขึ้น ภาคเกษตรเป็นภาคที่ตกต่ำ เกษตรทางเลือกก็ขยายได้จำกัด เหมือนเห็นทางเลือกใหม่ที่จะทำให้เป็นโอกาสในการขยายภาคขึ้น 2.บทบาทของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อชุมชนจะเป็นอย่างไร ที่ผ่านมามักพูดถึงแต่ชีวิตส่วนตัวของคนรุ่นใหม่ ไม่ใช่แค่การเติบโตของคนรุ่นใหม่เอง แต่เป็นผู้กระตุ้น เป็นผู้เรียนรู้ แต่กลับทำให้วัฒนธรรมเดิมมีชีวิตชีวา 3. เป้าหมายในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ทำอย่างไรให้เกิดการเรียนรู้ที่ยกระดับขึ้น
- ✚ จะทำอย่างไรให้คนรุ่นใหม่มีเป้าหมายในการฟื้นฟูชุมชน
- ✚ คนรุ่นใหม่ น่าจะเป็นพลังในการเชื่อมโยงด้านเกษตรกับกระบวนการทางสังคม ต่อรองเชิงนโยบาย สื่อสารสู่สาธารณะ
- ✚ เป้าหมายน่าจะ 1.ทำให้ภาคเกษตรที่ตกต่ำมาแข็งแรงขึ้น 2.ฟื้นฟูวิถีชุมชน เป็นพลังหนุนให้ชุมชน 3. บทบาทเชิงนวัตกรรม 4.สร้างอำนาจต่อรองให้กับสังคม

คุณสุเมธ ปานจำลอง

- ✚ งานคนรุ่นใหม่เกิดจากการวิเคราะห์ร่วมกันว่า เกษตรกรคนรุ่นใหม่คือ จุดความกังวลความเปลี่ยนแปลง เชื่อว่ากลุ่มนี้จะออกมาสร้างการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรกรรมในยุค 4.0
- ✚ จากที่ผ่านมา พบว่า 1.คนรุ่นใหม่ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ต้องรอใครส่งเสริม 2.กระบวนการผลิตทำแบบใหม่ ผลิตจากต้นทุน ความรู้จากต้นทุนเดิม ยกสู่ระดับการอยู่ได้ทางเศรษฐกิจ
- ✚ เกิดขึ้นบนพื้นฐานบริบทที่ต่าง บริบทที่เหมือน อยากเห็นการปรับระบบในภาคเกษตรกรยุคใหม่ เป็นต้นแบบ
- ✚ เป้าหมายอยู่ที่ 1.กระบวนการวิถีคิดที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและสร้างขยายตัวทำอย่างไร ซึ่งทำไปแล้วในปีที่แล้ว ปีนี้จึงเอาประเด็นของคนรุ่นใหม่ที่จะทำเกษตรเพื่อให้อยู่ได้ด้วยรายได้จากการเกษตรจะต้องทำอย่างไร

- ศูนย์นวัตกรรมคิดว่าใช้บริบทใหม่ในการออกแบบกระบวนการ การเรียนรู้ขอแค่ปีละ 2 ครั้งในการจัดพื้นที่ให้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

สรุป

- เป้าหมายวางให้ชัดจะไปถึงไหน เสนอว่า เป้าหมายน่าจะ 1.ทำให้ภาคเกษตรที่ตกต่ำมาแข็งแรงขึ้น 2.ฟื้นฟูวิถีชุมชน เป็นพลังหนุนให้ชุมชน 3.บทบาทเชิงนวัตกรรม 4.สร้างอำนาจต่อรองให้กับสังคม
- ถอดชุดของเดิมให้ชัดเราสร้างคนได้จริงๆ มากน้อยสักแค่ไหน มีกี่คน อายุเท่าไร เป็นคนรุ่นใหม่แบบไหน ความรู้ที่จะทำให้คนรุ่นใหม่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีแล้วจึงอยากทำ
- กระบวนการจัดการระบบการหนุนที่สำคัญ หนุนให้เกิดความรู้ หนุนให้เกิดการรวมกลุ่ม ทำอย่างไรระบบเครือข่ายต้องเกิด
- ความรู้ที่ควรจะได้คือ การสร้างคนที่เจ๋งๆ อยู่ในระบบ คนรุ่นใหม่เต็มอะไรให้คนรุ่นเก่าได้บ้าง เติมความรู้ที่คนรุ่นเก่าเข้าไม่ถึง
- การยกระดับต้องเป็นฐานความคิดเดิม การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์เป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อน เทคนิคเป็นส่วนช่วยในการทำให้เคลื่อน ความรู้คนรุ่นใหม่จึงต้องการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ เทคนิคใหม่
- อยากให้ชวนคิดถึงปลายทาง เป้าหมายสูงสุดที่จะมาสืบสานอาชีพ คุณค่าของอาชีพความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรี สุดท้ายต้องทำอะไรให้สังคมเห็นคุณค่า จะผ่านกระบวนการอย่างไร จะเห็นระดับของการทำงานของชุดโครงการแบบใดระดับ
- ตัวชี้วัดต้องชัด และก็ต้องได้ความรู้ด้วย ว่าจะต้องเดิมหรือจัดการอะไร
- ต้องคิดโยงกันทั้ง 3 ชุด คนรุ่นใหม่ พันธกรรม การตลาด และเรื่องนวัตกรรม
- จะต้องมียุทธวิธีให้เห็น และดึงข้อมูลออกมาให้ชัด

2. การจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ และการขยายผลสู่ชุมชนของเกษตรกรรุ่นใหม่

ผศ.ดร.บัญชากร แก้วส่อง

- สนใจเรื่องคนรุ่นใหม่ที่จะจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้จะทำขนาดไหน ถ้าก่อให้เกิดรายได้ก็จะเป็นการสร้างคนรุ่นใหม่
- คำว่ารายได้ พืชท้องถิ่นของพื้นที่นี้ ต้องมีตัวเลขชัดเจน ทำไมต้องมีพืชท้องถิ่น พืชท้องถิ่นโยงใยอย่างไรกับเกษตรกรรมยั่งยืน
- ต้องอธิบายให้ได้ว่าทำไมต้องเป็นพืชท้องถิ่น
- พืชท้องถิ่นที่สร้างรายได้เป็นเรื่องที่น่าสนใจเกี่ยวกับคนรุ่นใหม่ จะทำได้อย่างไร
- ยังไม่เห็นข้อมูลโครงการเดิมว่าเห็นศักยภาพอะไรบ้าง เห็นศักยภาพแล้วเห็นตลาดหรือเปล่า แล้วสร้างให้เกิดรายได้ด้วยทำอย่างไร
- สิ่งที่ต้องหา คือ พันธุ์พืชท้องถิ่นอะไร ที่สร้างรายได้ สร้างได้มากน้อยขนาดไหน แล้วพันธุ์มาอย่างไร
- การเอื้อให้เกิดระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เอื้อแล้วเกิดรายได้ เคารพคนเอื้อด้วย จะมีระบบแบบไหน คนรุ่นใหม่ต้องคิดมากกว่าคนรุ่นเก่าว่าจะจัดการให้เกิดระบบแบบนี้ได้อย่างไร
- ชุดที่มีเครือข่ายอยู่แล้วใช่หรือไม่ ที่จะมีอยู่ 20 คน แสดงว่าใน 20 คนนี้ น่าจะสามารถจัดการพันธุ์พืชเพื่อสู่การค้าและมีรายได้ด้วย

- ✚ การจัดการในเชิงเครือข่าย จะสร้างเครือข่ายได้อย่างไร
- ✚ ถอดความรู้ของทุกคนที่มีการจัดการ แล้วสร้างรายได้ แล้วจะยกระดับไปยังไง พันธุ์พืชมีปัญหาอะไร ย้อนกลับมาพัฒนาคนรุ่นใหม่ การตลาด พันธุ์พืช
- ✚ จะมีการตลาดแบบไหน คนรุ่นใหม่ต้องออกแบบได้ แล้วทำให้เป็นกลุ่ม อาจมีพืชบางอย่างต้องมีคนรวบรวม ต้องคิดระบบตลาดให้ดี เห็นเป้าหมายการตลาด ออกแบบการรวบรวมสินค้า และการจัดการ
- ✚ ตัวเลขที่เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น รายได้ อยากเห็นเป็นรายได้สุทธิ หักค่าใช้จ่ายเรียบร้อยแล้ว
- ✚ ถอดความรู้เอาแค่ตัวบุคคลทำไมไม่ทำ คนรุ่นใหม่ที่เข้ามาสู่ตรงนี้ได้มีแรงจูงใจอะไรอยู่ข้างใน มีอะไรหนุนอยู่ข้างหลัง ความรู้ที่อยู่ในหัวจะถอดออกมาอย่างไร
- ✚ เรื่องคนรุ่นใหม่ชุดนี้ ลักษณะการสร้างรายได้เป็นจริงอยู่แล้ว แต่ขอให้เป็นรายได้ที่เกื้อกูลชุมชนด้วย ขยายผลสู่ชุมชนให้เห็นว่าทำแบบนี้สร้างรายได้ด้วย
- ✚ ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยขอให้ช่วยบอกว่า 1.เราจะเก็บข้อมูลอะไรบ้างตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 2. ข้อมูลนั้นใช้วิธีการเก็บอย่างไร 3.ได้ความรู้มาแล้วทำอย่างไร การแตกกรอบเป็นเรื่องวิธีการ จะเก็บข้อมูลทำอย่างไรเราต้องแตกกรอบก่อน อาจแตกกรอบกว้างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล ทำให้เห็นว่าข้อมูลสำคัญที่เราต้องเก็บมีอะไรบ้าง
- ✚ งานเครือข่ายเกษตรทำมานาน ต้องทำให้ชัดมากขึ้น
- ✚ เรากำลังหาความรู้เรื่องการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ มีความรู้อยู่หลายที่ ต้องมองให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายที่เราจะหาความรู้มีใครบ้าง ไม่ใช่เอาแต่ความรู้ตัวเองมาเดินอย่างเดียว
- ✚ ถ้าจัดการพืชท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ จัดการอย่างไรถึงจะสร้างรายได้
- ✚ งานวิจัย CBR ต่างจากงานวิจัยอื่นตรงที่ บางเรื่องเราวิจัยตัวเอง วิจัยคนอื่น ออกแบบใช้ความรู้ดั้งเดิม ปรับกับความรู้ใหม่ให้ได้

ผศ.ดร.ชูศักดิ์ สุทธิสา

- ✚ เราจะเดินไปทางไหน 1.สร้างเครือข่าย 2.สร้างการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพให้คนรุ่นใหม่ ถ้าเป้าหมายตรงนี้ ก็ไม่ใช่เชิงเทคนิคอย่างเดียว
- ✚ ศูนย์ปราชญ์ที่มีอยู่เปิดประตูให้เข้าไปเรียนรู้หรือไม่
- ✚ ถ้าทำแล้วจะได้อะไรที่ต่างจากเดิม อะไรที่จะเปลี่ยน ในกลุ่มเราอะไรจะเปลี่ยน จะทำอย่างไรให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่ม
- ✚ จะต้องทำเป็นโมเดลต้นแบบ
- ✚ ความรู้ที่เรามีอยู่แล้ว ทุนเดิมเขียนให้ชัด งานวิจัยจะเข้าไปช่วยอะไร
- ✚ ระบบเศรษฐกิจพันธูธรรม คือ เราจะไปต่อรองและสร้างรายได้ ความรู้ที่รวบรวมมาเอาไปขยายผลได้ แต่จะไปขยายผลกับคน
- ✚ ถ้าจะทำรายได้ก็ต้องทำระบบตลาดร่วม
- ✚ ระบบการจัดการต้องเขียนลงไปเลยว่า ทบทวนประสบการณ์ระบบการจัดการผลิตภัณฑ์เหล่านี้ จะหาแบบจัดการใหม่ๆ อย่างไร เกิดชุดความรู้อะไร การเปลี่ยนแปลงในการขับเคลื่อนงาน

ดร.กฤษฎา บุญชัย

- ✚ ข้อมูลใน CP ขัดแย้งกัน เห็นความย้อนแย้งกัน
- ✚ สมมติว่ามีความรู้ระดับหนึ่ง รู้บ้างไม่รู้บ้าง รุ่นใหม่ไม่ไปศึกษาความรู้จากรุ่นเก่าเพื่อเอาไปปรับใช้บ้าง หรือ สิ่งที่เราควรไปศึกษาก็น่าจะไปศึกษากับคนรุ่นเก่าเพื่อเอามาประกอบกัน
- ✚ เป้าหมายที่ศึกษาคือ คนอื่นหรือตัวเอง ตกลงกันให้ดี ถ้าเป็นทั้งเป้าหมายและเป็นคนศึกษา คิดว่าอยู่ในวงตัวเองเยอะไปหน่อย
- ✚ ถ้าแตกประเด็นให้ชัดเจนในแต่ละบทบาท เราจะไปหนุนเกษตรกรคนรุ่นใหม่ จะก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวร่วมกัน

คุณสุเมธ ปานจำลอง

- ✚ ยังไม่เห็นต้นทุนว่าโครงการนี้จะทำได้สำเร็จได้อย่างไร เขียนต้นทุนไว้ในหลักการและเหตุผลหน่อย
- ✚ ทำไมกลุ่มนี้ถึงเริ่มต้นเรื่องพันธุ์ ปัญหาของการทำเรื่องพันธุ์อยู่ตรงไหน ปัญหาของการขายของใครของมันเป็นอย่างไร ทุกคนที่ศักยภาพหมด แต่เขียนเป็นภาพใหญ่ แต่ไม่เห็นว่าคุณคิดว่าอะไรที่จะทำให้แบบนี้
- ✚ โครงการนี้ทำแล้วจะตอบโจทย์อะไร วัตถุประสงค์ยังไม่ทำหาย
- ✚ วัตถุประสงค์ยังไม่ตอบชื่อเรื่อง
- ✚ ชื่อเรื่องการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ แต่วัตถุประสงค์
- ✚ หลักการและเหตุผลต้องเขียนว่าไม่ได้มีเรื่องพันธุ์อย่างเดียว เพิ่มข้อมูลอื่นเข้าไปด้วย

คุณรุ่งวิจิต คำงาม

- ✚ บทบาทในการขยายชุมชนตัวเอง จะนำไปสู่ชุมชนอื่น การจัดการชุมชนต้องแบ่งบทบาทจากเกษตรกรรุ่นใหม่ ถ้าเข้าไปบ้านนี้ต้องได้อะไรนี้ ไปบ้านนี้ต้องได้อะไรนี้

สรุป

- ✚ ข้อมูลใน CP ขัดแย้งกัน เห็นความย้อนแย้งกัน
- ✚ คนรุ่นใหม่ควรไปศึกษาความรู้จากคนรุ่นเก่าด้วย นอกเหนือจากการศึกษาจากคนรุ่นใหม่และความรู้จากข้างนอกแล้ว
- ✚ เขียนในหลักการและเหตุผลให้เห็นว่าทำไมต้องทำพื้นที่นี้ ปัญหาของกลุ่มนี้คืออะไร ต้นทุนอะไรบ้างที่มีในพื้นที่ ศักยภาพที่จะทำให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ
- ✚ วัตถุประสงค์ยังไม่ตอบชื่อเรื่อง
- ✚ หลักการและเหตุผลต้องเขียนว่าไม่ได้มีเรื่องพันธุ์อย่างเดียว เพิ่มข้อมูลอื่นเข้าไปด้วย
- ✚ คำว่ารายได้ พืชท้องถิ่นของพื้นที่นี้ ต้องมีตัวเลขชัดเจน ทำไมต้องมีพืชท้องถิ่น พืชท้องถิ่นโยงใยอย่างไรกับเกษตรกรรมยั่งยืน
- ✚ พืชท้องถิ่นที่สร้างรายได้เป็นเรื่องที่น่าสนใจเกี่ยวกับคนรุ่นใหม่ จะทำได้อย่างไร
- ✚ ยังไม่เห็นข้อมูลโครงการเดิมว่าเห็นศักยภาพอะไรบ้าง เห็นศักยภาพแล้วเห็นตลาดหรือเปล่า แล้วสร้างให้เกิดรายได้ด้วยทำอย่างไร
- ✚ สิ่งที่ต้องหา คือ พันธุ์พืชท้องถิ่นอะไร ที่สร้างรายได้ สร้างได้มากน้อยขนาดไหน แล้วพันธุ์มาอย่างไร
- ✚ การเอื้อให้เกิดระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เอื้อแล้วเกิดรายได้ เคารพคนเอื้อด้วย จะมีระบบแบบไหน คนรุ่นใหม่ต้องคิดมากกว่าคนรุ่นเก่าว่าจะจัดการให้เกิดระบบแบบนี้ได้อย่างไร

- ✚ ชุดที่มีเครือข่ายอยู่แล้วใช่หรือไม่ ที่จะทำมีอยู่ 20 คน แสดงว่าใน 20 คนนี้ น่าจะสามารถจัดการพันธุ์พืชเพื่อสู่การค้าและมีรายได้ด้วย
- ✚ การเอื้อให้เกิดระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เอื้อแล้วเกิดรายได้ เคารพคนเอื้อด้วย จะมีระบบแบบไหน คนรุ่นใหม่ต้องคิดมากกว่าคนรุ่นเก่าว่าจะจัดการให้เกิดระบบแบบนี้ได้อย่างไร
- ✚ ชุดที่มีเครือข่ายอยู่แล้วใช่หรือไม่ ที่จะทำมีอยู่ 20 คน แสดงว่าใน 20 คนนี้ น่าจะสามารถจัดการพันธุ์พืชเพื่อสู่การค้าและมีรายได้ด้วย
- ✚ การจัดการในเชิงเครือข่าย จะสร้างเครือข่ายได้อย่างไร
- ✚ ถอดความรู้ของทุกคนที่มีการจัดการ แล้วสร้างรายได้ แล้วจะยกระดับไปยังไง พันธุ์พืชมีปัญหาอะไร ย้อนกลับมาพัฒนาคนรุ่นใหม่ การตลาด พันธุ์พืช
- ✚ จะมีการตลาดแบบไหน คนรุ่นใหม่ต้องออกแบบได้ แล้วทำให้เป็นกลุ่ม อาจมีพืชบางอย่างต้องมีคนรวบรวม ต้องคิดระบบตลาดให้ดี เห็นเป้าหมายการตลาด ออกแบบการรวบรวมสินค้า และการจัดการ
- ✚ ตัวเลขที่เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น รายได้ อยากเห็นเป็นรายได้สุทธิ หักค่าใช้จ่ายเรียบร้อยแล้ว
- ✚ ถอดความรู้เอาแค่ตัวบุคคลทำไมไม่ทำ คนรุ่นใหม่ที่เข้ามาสู่ตรงนี้ได้มีแรงจูงใจอะไรอยู่ข้างใน มีอะไรหนุนอยู่ข้างหลัง ความรู้ที่อยู่ในหัวจะถอดออกมาอย่างไร
- ✚ เรื่องคนรุ่นใหม่ชุดนี้ ลักษณะการสร้างรายได้เป็นจริงอยู่แล้ว แต่ขอให้เป็นรายได้ที่เกื้อกูลชุมชนด้วย ขยายผลสู่ชุมชนให้เห็นว่าทำแบบนี้สร้างรายได้ด้วย
- ✚ ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยขอให้ช่วยบอกว่า เราจะเก็บข้อมูลอะไรบ้างตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
- ✚ ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยขอให้ช่วยบอกว่า 1.เราจะเก็บข้อมูลอะไรบ้างตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 2. ข้อมูลนั้นใช้วิธีการเก็บอย่างไร 3. ได้ความรู้มาแล้วทำอย่างไร การแตกกรอบเป็นเรื่องวิธีการ จะเก็บข้อมูลทำอย่างไรเราต้องแตกกรอบก่อน อาจแตกกรอบกว้างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล ทำให้เห็นว่าข้อมูลสำคัญที่เราต้องเก็บมีอะไรบ้าง
- ✚ จะต้องทำเป็นโมเดลต้นแบบ
- ✚ ถ้าแตกประเด็นให้ชัดในแต่ละบทบาท เราจะไปหนุนเกษตรกรคนรุ่นใหม่ จะก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวร่วมกัน
- ✚ เพิ่มบริบทในชุมชนมีอะไร มีรายได้เท่าไร สถานการณ์ในกันทรวิชัยเป็นอย่างไร มีกลุ่ม มีปัญหาอะไร การจะสร้างคนรุ่นใหม่จากฐานทุนเดิมทำอย่างไร ระบบจัดการเดิมเป็นอย่างไร การจัดการทั้งระบบเป็นอย่างไร ต้องคิดเชิงระบบ คิดให้รอบด้าน
- ✚ ชื่อเรื่อง เป็นการจัดการความรู้และจัดการระบบด้วย “การจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ของเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่”
- ✚ วัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาพันธุ์พืช 2.ระบบการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร 3. พัฒนาระบบจัดการพันธุ์พืชเพื่อสร้างรายได้

3. โครงการนวัตกรรมทางการเกษตรของคนรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างรายได้ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อ. ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์

ผศ.ดร.บัญชากร แก้วส่อง

- พื้นที่นี้ทำวิจัยมาเยอะ ชูนี้กำลังเอานวัตกรรมการสร้างรายได้ของคนรุ่นใหม่ พอจะบอกได้หรือไม่ว่า นวัตกรรมที่พอจะมองเห็นมีอะไรบ้าง หน้าตาของนวัตกรรมเป็นอย่างไร
- อันไหนเป็นนวัตกรรมอันไหนไม่เป็น นวัตกรรมมีหลายแบบ เช่น ระบบคิด เครื่องมือ การจัดการ แต่ บางอย่างเป็นและบางอย่างไม่เป็น แต่นวัตกรรมคือ แนวใหม่ๆ สร้างอะไรใหม่ๆ และอธิบายสิ่งใหม่ได้
- งานวิจัยท้องถิ่นโดยตัวเองเป็นนวัตกรรม ในกระบวนการงานวิจัย ที่นี้ในระบบคนรุ่นใหม่ นวัตกรรมที่ สร้างรายได้ จะเป็นยังไง
- ความเป็นมาดี แต่พอมาลงท้ายไม่เห็น เห็นทำงานมาเยอะ เห็นกลุ่มคนที่จะกลับมา แต่จะนำปสู่ นวัตกรรมยังง
- ถ้าจะทำเรื่องนวัตกรรมต้องมีเรื่องราวนวัตกรรมกับการสร้างรายได้ของที่นี่ โยงไปให้เห็นคนรุ่นใหม่ ที่ กลับมาทำ

ผศ.ดร.ชูศักดิ์ สุทธิสา

- ปัญหาพื้นที่ที่จะเป็นตัวบอกว่าเอานวัตกรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนได้อย่างไร
- สิ่งที่เห็นคือ ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีกลุ่ม ระบบจัดการไม่มี ตลาดมีทำอะไรขายได้หมด
- นวัตกรรมของคนรุ่นใหม่ต้องตอบโจทย์ของชุมชนด้วย ไม่ใช่ตอบแต่โจทย์ตัวเอง
- เรามีเกษตรกรอินทรีย์แต่จะทำไมให้เกิดรายได้ เห็นคุณค่า คิดให้นอกกรอบ ให้ตอบโจทย์ยุคใหม่ๆ ที่เป็นปัญหาของชุมชน
- มีระบบผลิตอะไรแน่ ทุนมีอยู่แล้ว เอาความรู้เหล่านั้นไปเกิดการต่อยอด สร้างระบบจัดการใหม่ๆ จัดการแบบไหน
- ถ้าทำเครือข่ายต้องเกิด เช่น เอาผลผลิตมาขาย หรือเกิดระบบการดูแล สวัสดิการ หรือเป็นกลุ่ม

ดร.กฤษฎา บุญชัย

- ขอบเขตเขียนได้ดี เหมือนมีเป้าหมายการศึกษาอยู่ด้วย มีหลายมิติ
- โจทย์และวัตถุประสงค์ดูซ้อนกันอยู่ เสนอว่า 1.สิ่งที่เราควรจะต้องรู้คืออะไรคือข้อจำกัดของความรู้เดิม ที่เรา ต้องแสวงหามาให้ได้ 2. ศึกษากระบวนการเรียนรู้ เจาะลึก ปัจจัย ที่ก่อให้เกิดนวัตกรรม(ถ้าสามารถ ระบุว่านวัตกรรมของคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจคือ อะไร นวัตกรรมที่มีศักยภาพและน่าสนใจมีอะไรบ้าง 3. ประเมินสถานภาพของความรู้ เพื่อนำไปสู่การออกแบบที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
- นวัตกรรมคือ ความรู้ใหม่ ใหม่สำหรับใคร ดูจากอะไรได้บ้าง 1.แนวคิดใหม่ 2.เทคโนโลยีใหม่ 3. กระบวนการใหม่ 4.ระบบบริหารจัดการหรือองค์กร สิ่งเหล่านี้มีอะไรบ้าง ต้องทะเยอทะยานหา ต้อง สร้างอะไรใหม่ๆ ต้องระบุประเด็นให้ชัด
- นวัตกรรมใหม่เกิดจากอะไรบ้าง 1.ต่อยอดความรู้เดิม 2.เอาความรู้ใหม่มาออกแบบการผลิตแบบ ใหม่ๆ เป็นการเอาวิธีคิดระบบแบบใหม่มาปรับใช้ 3.การค้นคว้าทดลอง 4.เปลี่ยนไปจากเดิม
- นวัตกรรมไม่จำเป็นต้องตอบทุกเรื่องแต่ต้องตอบบางเรื่องที่สำคัญกับชุมชนจริงๆ

คุณสุเมธ ปานจำลอง

- ✚ เสนอว่าให้นิยามว่านวัตกรรมใหม่คืออะไร นวัตกรรมต้องนำไปสู่การปลดแอก ต้องไปถึงนิยามที่พูดถึง อินทรีย์ นำไปสู่การพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรกร
- ✚ ให้เกษตรกรรุ่นใหม่ทำแล้วต้องมีรายได้

สรุป

- ✚ วัตถุประสงค์ 1.สิ่งที่เราควรจะรู้คืออะไรคือข้อจำกัดของความรู้เดิม ที่เราต้องแสวงหามาให้ได้ 2. ศึกษากระบวนการเรียนรู้ เจื่อนไข ปังจัย ที่ก่อให้เกิดนวัตกรรม(ถ้าสามารถระบุว่าการนวัตกรรมของคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจคือ อะไร นวัตกรรมที่มีศักยภาพและน่าสนใจมีอะไรบ้าง 3. ประเมินสถานการณ์ของความรู้ เพื่อนำไปสู่การออกแบบที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
- ✚ ชื่อเรื่อง “นวัตกรรมในการทำเกษตรอินทรีย์ของคนรุ่นใหม่เพื่อเสริมรายได้ของคนในหนองตอกแป้น”
- ✚ หลักการและเหตุผล เพิ่มปัญหาของพื้นที่ ให้ล้อไปตามนิยามของนวัตกรรม เพิ่มสถานการณ์ชุมชน นวัตกรรมในพื้นที่มีอะไรบ้าง ทุนมีอะไรบ้าง แยกเป็นกลุ่มๆ
- ✚ เป้าหมายสุดท้ายต้องเกิดรายได้ และต้องได้นวัตกรรม
- ✚ วัตถุประสงค์ 1.สิ่งที่เราควรจะรู้คืออะไรคือข้อจำกัดของความรู้เดิม ที่เราต้องแสวงหามาให้ได้ 2. ศึกษากระบวนการเรียนรู้ เจื่อนไข ปังจัย ที่ก่อให้เกิดนวัตกรรม(ถ้าสามารถระบุว่าการนวัตกรรมของคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจคือ อะไร นวัตกรรมที่มีศักยภาพและน่าสนใจมีอะไรบ้าง 3. ประเมินสถานการณ์ของความรู้ เพื่อนำไปสู่การออกแบบที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้น มีขีดความสามารถในการสร้างรายได้มากขึ้นแค่ไหน
- ✚ ผลที่คาดว่าจะได้รับจะต้องออกมาให้เห็นนวัตกรรม แต่ละอย่างเป็นอย่างไร ต้องมีตัวชี้วัดว่าสร้างรายได้จริง

4. โครงการปรับตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม ตำบลท่าสองคน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ผศ.ดร.บัญชากร แก้วส่อง

- ✚ ต้องมีสถานการณ์เดิมและสถานการณ์ใหม่ ปรับตัวอย่างไร
- ✚ ปรับตัวที่ดี ปรับตัวเข้าไประบบธรรมชาติ มีความสุขกับมันให้ได้ โดยไม่ต้องดิ้นรนมากนัก อาจจะปรับวิธีมองเรื่องเงิน เงินอาจเป็นแค่เครื่องมือ
- ✚ น่าจะเป็นการปรับตัวในการจัดการ ตลาดเพิ่มขึ้นจัดการอย่างไร เกษตรพันธะสัญญาจะปรับยังไง เกิดอะไรขึ้น เกษตรทั่วไปอะไรเกิดขึ้น แรงงานลดลงจะทำกันยังไง
- ✚ พื้นที่นี้เฉพาะที่กิ่งอุตสาหกรรม ยังไม่อุตสาหกรรมมากนัก แต่อนาคตไม่แน่ว่าจะมามากขึ้น ต้องหาการเปลี่ยนแปลงให้ชัดเจน อาจต้องมีลองปฏิบัติการบางเรื่อง เช่น เสียที่ดิน จะจัดการยังไง
- ✚ คนรุ่นใหม่ต้องไปดูของจริงว่าคนรุ่นใหม่รุ่นเก่าทำยังไงปรับตัวไปยังไง ไปทำความเข้าใจให้ดี กำลังชวนคนรุ่นใหม่หาความรู้เพื่อตัวเองจะปรับตัวได้ยังไง เวลาออกแบบต้องเข้าใจความเป็นคนรุ่นใหม่ด้วย
- ✚ คนรุ่นใหม่จะทำได้ดีกว่าคนรุ่นเก่าคือ การรวมหมู่ ที่จะเห็นทางออก
- ✚ กระบวนการคือ ทำให้คนรุ่นใหม่เกาะกลุ่มกันให้แน่น แล้วออกแบบการปรับตัวของตัวเอง แล้วนำไปสู่การปรับตัวของชุมชน

- ✚ จัดสภาพแวดล้อมแบบไหนจึงจะเกิดผู้นำ
- ✚

คุณรุ่งวิจิต คำงาม

- ✚ ในการปรับตัวนั้นน่าจะเป็นการปรับตัวที่ไม่เบียดเบียนตนเองและคนอื่น

ดร.กฤษฎา บุญชัย

- ✚ อะไรคือเป้าหมายที่จะไป ไปชวนคุยเป้าหมายใหม่
- ✚ วัตถุประสงค์ 1.ศึกษาพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปรับตัว (ชี้ให้เห็นอาการ ผลชัดเจน) 2.ศึกษาแนวความคิดรูปแบบของการปรับตัว แล้วการปรับส่งผลต่อเป้าหมายยังไง 3.ศึกษาพัฒนากระบวนการปรับตัวที่เหมาะสมที่จะบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร อย่างยั่งยืน
- ✚ เป้าหมายแตกมาเป็นตัวชี้วัด
- ✚ เรื่องการปรับตัวเป็นเรื่องยาก ต้องทำให้ใจเฝื่อไว้ด้วย เงื่อนไขของการปรับได้ อะไรคือพลังของการเปลี่ยนแปลง หากคำตอบตรงนี้ให้ได้

คุณสุเมธ ปานจำลอง

- ✚ ดูเรื่องกระบวนการวิจัยหน่อย

สรุป

- ✚ เพิ่มหลักการและเหตุผลถึงเป้าหมายให้ชัดเจน สถานการณ์เดิม สถานการณ์ใหม่ ปัญหาชัดเจนคืออะไร
- ✚ วัตถุประสงค์ 1.ศึกษาพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปรับตัว (ชี้ให้เห็นอาการ ผลชัดเจน) 2.ศึกษาแนวความคิดรูปแบบของการปรับตัว แล้วการปรับส่งผลต่อเป้าหมายยังไง 3.ศึกษาพัฒนากระบวนการปรับตัวที่เหมาะสมที่จะบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร อย่างยั่งยืน
- ✚ ชื่อเหมือนเดิม เพิ่มนิยามศัพท์
- ✚ กระบวนการคือ ทำให้คนรุ่นใหม่เกาะกลุ่มกันให้แน่น แล้วออกแบบการปรับตัวของตัวเอง แล้วนำไปสู่การปรับตัวของชุมชน
- ✚ อยากเห็นการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย เพราะมี อบต.มาร่วมด้วย
- ✚ Outcome น่าจะได้แผน
- ✚ อะไรคือพลังของการเปลี่ยนแปลง หากคำตอบตรงนี้ให้ได้

5. โครงการ ทำขออนุญาต

ผศ.ดร.บัญชา แก้วส่อง

- ✚ ไล่สถานการณ์เดิมให้ชัด
- ✚ หัวใจดูเรื่องการเปลี่ยนแปลงมาเป็นเมือง
- ✚ ศึกษาพัฒนาการไม่อยากให้เป็น time line ไล่มาเฉยๆ แต่ต้องวิเคราะห์ให้เห็นแต่ละยุค อิงอยู่กับฐานอะไร 1.อิงฐานนา 2.อิงฐานน้ำ ต้องอธิบายเรื่องเหล่านี้ให้ชัด กระทับกับเกษตรกรอย่างไร
- ✚ ตอนวิเคราะห์ต้องวิเคราะห์และโยงให้เห็นบริบทน้ำ นา โยงโยกับอาชีพอย่างไร วัฒนธรรมอยู่โยงโยกับวิถีคิดอย่างไร กลยุทธ์การเกษตรที่ออกมาจริง แต่เป็นเกษตรที่เป็นคน อิงอยู่กับภูมิปัญญา การปรับตัว วิธีใหม่ๆ

- ดึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาให้ดี เล่าจะง่ายกว่า เล่าแบบให้เห็นสถานการณ์จะง่ายในการเขียน
- วิธีการต้องสร้างและได้กลยุทธ์ที่ได้จากการปฏิบัติการเรียบร้อยแล้ว ผลการปฏิบัติการเป็นอย่างไร แล้วค่อยสรุปว่าแบบไหนที่เหมาะสม
- คนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจกว่าที่อื่นเพราะอยู่พื้นที่เมือง ใช้โอกาสทางการตลาดอย่างไร
- การจัดระบบใหม่จะเป็นยังไง ความเป็นเมืองออกแบบอะไรได้เยอะ
- รูปแบบการค้าก็เปลี่ยน

ดร.กฤษฎา บุญชัย

- อธิบายสภาพพื้นที่ให้ชัดเจน ในสภาพความเป็นเมือง เช่น การพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ ความสัมพันธ์ทางสังคม การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ
- สร้างตัวชี้วัดสภาพความเป็นเมืองของตัวเองขึ้นเองที่มีผลกระทบต่อชุมชน ปัจจัยหนักเบาอาจต่างกันไป
- ปัจจัย โอกาส ข้อจำกัด ความเป็นเมืองที่เอื้อหรือไม่เอื้อกับชุมชนเป็นอย่างไร
- ประเมินสถานการณ์ข้างหน้า แล้ววางกลยุทธ์ให้สอดคล้อง
- กระบวนการออกแบบกลยุทธ์มาจากอะไร สุดท้ายชี้ให้เห็นว่ามีกลยุทธ์บางเรื่องมีศักยภาพดี น่าจะศึกษา หนุนเสริมให้มีพลังมากขึ้น

คุณสุเมธ ปานจำลอง

- ข้อมูลเรื่องข้อจำกัดบางเรื่อง เช่น คนรุ่นใหม่ไปทำงานที่อื่น เวลา อาชีพ ของทีมวิจัย จะออกแบบกระบวนการอย่างไร งานในเขตเมืองเยอะ ต้องจัดความสัมพันธ์ให้ดี

สรุป

- อธิบายสภาพพื้นที่ให้ชัดเจน ในสภาพความเป็นเมือง
- สร้างตัวชี้วัดสภาพความเป็นเมืองของตัวเอง
- ปัจจัย โอกาส ข้อจำกัด ความเป็นเมืองที่เอื้อหรือไม่เอื้อกับชุมชน
- เขียนกระบวนการให้ชัดในการวิจัย
- เขียนความร่วมมือของหน่วยงานเข้าไปด้วย
- ชื่อ เหมือนเดิม
- อย่าลืมกลยุทธ์การทำงานกับภาคี

กระบวนการดำเนินงานในการพัฒนาโจทย์ ส่งผลให้เกิดโครงการย่อย ที่ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิและทีมวิจัยแต่ละทีมได้มีกระบวนการในการทบทวนเป้าหมายโครงการ วัตถุประสงค์ รวมถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วม พร้อมทั้งนำความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒินำไปปรับแก้ จนเป็นโครงการวิจัยที่เสนอต่อสกว. เพื่อขออนุมัติงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งผลการดำเนินงานจะนำเสนอในบทต่อไป

บทที่ 3 ผลการดำเนินงาน

โครงการ “การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ ชุมประเด็นเกษตรกรรมใหม่ในงานเกษตรกรรมยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อถอดชุดความรู้ที่ได้จากการวิจัยเกษตรกรรมใหม่พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของชุดโครงการในระยะเวลา 1 ปี และ 3 ปี 2. เพื่อพัฒนาโครงการและจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง สำหรับปีงบประมาณ 2561 จำนวนไม่น้อยกว่า 4 โครงการ 3. เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อข้อเสนอต่อโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อีสานกลาง ระยะเวลาดำเนินการ 1 สิงหาคม 2561 – 30 กันยายน 2561 มีการพัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่เป้าหมายและได้โจทย์วิจัยในพื้นที่ 4 โครงการดังนี้

1. โครงการนวัตกรรมทางการเกษตรของคนรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างรายได้ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อ. ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์
2. โครงการการจัดการความรู้การผลิตของเกษตรกรรมใหม่ พื้นที่เครือข่ายอำเภอกันทรวิชัย จ. มหาสารคาม
3. โครงการกลยุทธ์การผลิตและการสร้างรายได้ของเกษตรกรรมใหม่ในบริบทการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย
4. โครงการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรรมใหม่ในพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

การดำเนินงานตามขั้นตอนการทำงานที่ผ่านมา ทำให้ได้ข้อเสนอโครงการที่ผ่านการพิจารณาเป็นชุดโครงการ 1 โครงการ และโครงการย่อย 4 โครงการ ดังนี้

1) โครงการชุดเกษตรกรรมใหม่ ศึกษาบทบาทเกษตรกรรมใหม่ในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจท้องถิ่นในพื้นที่อีสานกลาง

หลักการและเหตุผล

เมื่อสังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร การเปลี่ยนแปลงการผลิตการจัดการผลผลิตและการตลาดที่เกี่ยวข้องกับอาหารได้เปลี่ยนแปลงจากเกษตรกร กลายเป็นบริษัทและการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เคยมีบทบาทการผลิตอาหาร ส่วนหนึ่งได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตใหม่ เช่น การปลูกพืชพลังงานแทนพืชอาหาร ผลิตในรูปแบบเกษตรพันธสัญญาส่งผลให้ภาคชนบททำการผลิตพืชอาหารกินเองน้อยลงและแรงงานภาคเกษตรน้อยลง ความรู้ทางผลิตและการสืบทอดการผลิตลดลง จากการศึกษาข้อมูลพบว่าครอบครัวของชาวนาอยู่ได้ด้วยพึ่งรายได้นอกภาคเกษตร จำนวนเกษตรกรลดลงแต่มีอายุมากขึ้น อายุเฉลี่ย 55 ปี (วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, 2556) กลุ่มวัยแรงงานภาคเกษตรที่อายุ 25-39 ปีลดลงหมายถึงแรงงานที่มีประสิทธิภาพไม่ได้อยู่ในภาคการเกษตร (คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ, 2553)

ชาวนาไทยในปัจจุบันชาวนา 17.6 ล้านครัวเรือน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ชาวนารวย 900,000 ครัวเรือน ชาวนาปานกลาง 2.1 ล้านครัวเรือน และชาวนาจน 1.9 ล้านครัวเรือน ชาวนา 90% อยู่นอกเขต

ชลประทาน (อัมมาร์ สยามวาลา, 2554) ข้อมูลสะท้อนว่าชาวนาส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกับชาวนาจน แม้ว่าชาวนาส่วนใหญ่จะไม่ได้มีฐานะยากจนแต่หนี้สินครัวเรือนของเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น (124,800 บาท) จำนวนเกษตรกรมีแนวโน้มจะลดลงอย่างต่อเนื่อง และคนรุ่นใหม่ไม่สนใจอาชีพชาวนา เนื่องจากรายได้ไม่พอเลี้ยงชีพและครอบครัวเกษตรกรไม่สนับสนุนให้ลูกๆ ทำนา จากข้อมูลการสำรวจของศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย(2555) พบว่า 80.5 % ไม่อยากให้บุตรหลานทำนา เพราะลำบาก ค่านิยมในสังคมไทยดูหมิ่นเหยียดหยามอาชีพชาวนาว่า เป็นงานของคนจน ไม่มีการศึกษา ไร้สุขอนามัยที่ดี

ปัจจุบันนโยบายสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ มีมากขึ้นเนื่องจากการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างการแข่งขันทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ซึ่งกำหนดให้มีเป้าหมายด้านการเกษตรคือ ภาคการเกษตรมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยมีตัวชี้วัดคือเกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็น 59,460 บาทต่อครัวเรือนในปี 2564 และพื้นที่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องเป็น 5,000,000 ไร่ในปี 2564 จึงมีแนวทางหนึ่งที่สำคัญคือการผลิตเกษตรกรรุ่นใหม่หรือดำเนินนโยบายบัณฑิตคืนถิ่นร่วมกับจัดทำหลักสูตรการศึกษานั่นการเรียนรู้จากภาคปฏิบัติเพื่อสร้างเกษตรกรที่มีความรู้และความสามารถในการยกระดับการผลิต แปรรูป การตลาดและการบริหารจัดการสามารถปรับตัวให้ทันตามการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้วยเหตุนี้เอง หน่วยงานภาครัฐจึงนำแนวนโยบายมากำหนดแผนงานและโครงการสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างหลากหลาย ยกตัวอย่างเช่น สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)

จากงานศึกษาชุดความรู้การสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่ในการเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนจากการหนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในปี 2558 -2561 การปฏิบัติการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ เกิดเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในระดับโครงการวิจัย ระดับเครือข่ายโครงการวิจัยและระดับภาคอีสานในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนกลางการศึกษาผ่านชุดโครงการศึกษารูปแบบและกระบวนการในการสืบทอดอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง มีโครงการวิจัยย่อย 4 โครงการ 1) โครงการศึกษาองค์ความรู้การปลูกผักอินทรีย์เพื่อขยายผลสู่เกษตรกรรุ่นใหม่ บ้านอุปราษ บ้านโนนตาล ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม 2) โครงการศึกษารูปแบบการสร้างรายได้ของครอบครัวเกษตรกรรุ่นใหม่ ในระบบเกษตรอินทรีย์ ตำบลก้ามแมต อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร 3) โครงการศึกษาวิถีการดำรงชีพของเกษตรกรที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ บ้านบึงคล้า ตำบลบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์และ 4) โครงการศึกษารูปแบบการสืบทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์สู่เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่เขตชลประทานลำปาว ภูพานศึกษา อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถสรุปความรู้ได้ ดังนี้

- 1) การศึกษาสถานะของเกษตรกรรุ่นใหม่ จากการศึกษาสถานการณ์คนรุ่นใหม่และทำความเข้าใจกับวิถีคิดและวิถีชีวิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการคลี่คลาย กับอุปสรรคต่างๆ และการฝ่าฟันกับตนเอง ชุมชนและสังคมเพื่อเข้าสู่การเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ในระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งได้ นิยามและความหมายของ

เกษตรกรรุ่นใหม่ในมิติของเกษตรกรที่ที่เกิดจากการปรับระบบการผลิต เช่นการจากการผลิตแบบเชิงเดี่ยวมาเป็นการผลิตแบบหลากหลาย การผลิตแบบเคมีมาสู่การผลิตแบบอินทรีย์ และเกษตรกรรุ่นใหม่ในมิติที่เป็นผู้ผลิตที่มีอายุน้อย และเพิ่งเริ่มต้นทำการเกษตร ทำให้เห็นและเข้าใจเกษตรกรรุ่นใหม่ทำการเกษตร ในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) แนวคิด ทักษะคติ ในการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ การเริ่มต้นและการปรับเปลี่ยนแนวคิด และวิธีการทำเกษตรจากรูปแบบเกษตรเคมีสู่เกษตรอินทรีย์และจากการประกอบอาชีพอื่นเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม การเริ่มต้นปรับเปลี่ยนของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะทำให้สามารถก้าวผ่านปัญหาได้ต้องเริ่มต้นที่ตัวเกษตรกรรุ่นใหม่เองต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ เช่น การมีแนวคิดและทักษะที่เชื่อมั่นว่าการเกษตรสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้ดีขึ้น

(2) ลักษณะการทำเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการปรับรูปแบบการผลิต สร้างรูปแบบแปลงที่หลากหลาย การสร้างช่องทางการผลิตให้สามารถมีรายได้เพียงพอกับการดำรงชีพและมีกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ตลอดปี การมีความรู้ในการวางแผนการผลิต รวมถึงการมีกิจกรรมการแปรรูปเพิ่มมูลค่าผลผลิต มีช่องทางตลาดของตัวเองและการเข้าร่วมเครือข่ายเพื่อให้เกิดเกื้อหนุนกันในระบบการผลิต นอกจากนี้ยังต้องมีมาตรฐานรับรองเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตและเพิ่มรายได้

(3) การปรับตัวการปรับตัวและฝ่าฟันปัญหาระหว่างผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำเกษตร ต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้ก้าวผ่านปัญหา ทั้งด้านความคิด ปรับรูปแบบการผลิต สร้างรูปแบบแปลง และการทำการผลิตให้สามารถมีรายได้เพียงพอกับการดำรงชีพให้กับครอบครัวได้ตลอดปี

(4) การอยู่ได้และการสืบทอดวิถีเกษตรอินทรีย์จากครอบครัวตั้งแต่การผลิต เก็บเกี่ยว แปรรูปและตลาด พบว่าสืบทอดอาชีพของเกษตรกรรุ่นใหม่ มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการถ่ายทอดจากครอบครัวที่เป็นเกษตรกรทำให้เห็นเป็นต้นแบบและหล่อหลอมจากวิถีปฏิบัติของครอบครัว เพื่อให้เห็นคุณค่า เกิดความประทับใจ สร้างแรงจูงใจให้สร้างรายได้จากแปลง และมีเงินออม และ 2) รูปแบบเครือข่ายคนรุ่นใหม่และรุ่นที่เป็นต้นแบบ จัดการเรียนรู้ให้เกิดการเชื่อมประสานของกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายคนที่มีความสนใจเหมือนกัน มีความต้องการอยากพัฒนารูปแบบการเกษตร ในทางเทคนิค วิธีการ ด้วยการถ่ายทอดความรู้แนวราบ เป็นความรู้ที่ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่

และจากการดำเนินงานชุดโครงการศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ปี 2560 ได้ศึกษากระบวนการหนุนเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่พร้อมกับการศึกษาผ่านโครงการย่อย 4 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการศึกษากระบวนการสร้างการเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนสู่เกษตรกรรุ่นใหม่ กรณีศึกษา บ้านปุงคล้า ตำบลบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) โครงการศึกษากระบวนการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่จากฐานเศรษฐกิจทางเลือกของชุมชน ตำบลทุ่งกุลารักษ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) โครงการ การพัฒนาศักยภาพการผลิตและการจัดการผลผลิตของเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ : กรณีศึกษา กลุ่มยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (YSF) จังหวัดมหาสารคามและ 4) โครงการกระบวนการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่

ใหม่ในการเป็นผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดขอนแก่น ทำให้มีข้อค้นพบจากการศึกษา การปฏิบัติการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในปี 2560 - 2561 ทำให้เห็นศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ทำ การเกษตร ตามแนวทางเกษตรยั่งยืน สามารถดำรงอยู่ได้ในหลายลักษณะ ดังนี้

- 1) **กลุ่มแกนนำ ผู้นำชุมชน** เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นผู้นำกลุ่ม ชุมชน ในการผลิต การตลาดและการ พัฒนากลุ่มองค์กร เช่น กรณี คุณชลิต คุณธนัพร ทีมวิจัยโครงการฯบ้านบุงคล้า เป็นผู้นำชุมชน ในการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว การทำตลาดนัด สีเขียวชุมชนร่วมกับสมาชิก กรณีคุณไฉน คุณจารุณี โครงการวิจิตำบลกำแพงมีบทบาทช่วยกลุ่ม ในการเป็นอาสาตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ และเป็นกรรมการตลาดนัดสีเขียวโสธร กรณีคุณ โกสินทร์ สุวรรณภักดี เริ่มต้นการผลิตจากการปลูกกล้วย และแปรรูปเป็นกล้วยตาก เมื่อทำได้และ เห็นช่องทางการตลาดจึงขยายการผลิตและส่งเสริมการปลูกกล้วยแก่สมาชิกกลุ่ม และพัฒนา กลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนไปด้วย
- 2) **กลุ่มวิทยากร เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นศูนย์เรียนรู้ จุดถ่ายทอดความรู้** ด้วยเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ เริ่มต้นทำเกษตรเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและฐานประสบการณ์เดิมถึงนำมาสู่การแบ่งปัน ความรู้ เช่นกรณี คุณปรีชา คุณนัฐประวีร์ ทีมวิจัยโครงการฯผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์จ. ขอนแก่น ทำเกษตรและแปรรูปวัตถุดิบในแปลงเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าข้าว อัญชัน และ สมุนไพร อื่นๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งแนวคิดการผลิต การทำเกษตรผสมผสาน เป็นสถานที่ศึกษาดู งานและฝึกอบรมทั้งเกษตรกร นักศึกษาและบุคคลทั่วไป กรณีคุณมงคล กลุ่มยังสมาร์ทฟาร์ม เมอร์ (YSF) จังหวัดมหาสารคาม ปลูกหม่อนหลากหลายสายพันธุ์ ปลูกมะเดื่อฝรั่ง เพื่อขยายพันธุ์ เป็นการสร้างเศรษฐกิจให้กับตนเอง ได้กลายเป็นแหล่งความรู้ แหล่งศึกษาดูงาน ของคนที่สนใจ เป็นต้น
- 3) **กลุ่มธุรกิจเกษตรครบวงจร** เกษตรกรรุ่นใหม่ que ทำการผลิตและทำการตลาด สร้างช่องทาง การตลาดใหม่ แบบครบวงจร กรณีศึกษาศักยภาพการผลิตและการจัดการผลผลิตของ เกษตรกรรุ่นใหม่ กรณีศึกษากลุ่มยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (YSF) จังหวัดมหาสารคามที่เห็นศักยภาพ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการผลิต และการจัดการตลาด การจัดการตลาดของเกษตรกรรุ่นใหม่ มี หลายช่องทาง ทั้งขายอยู่ในแปลง ขายตามงานรณรงค์งานอีเว้นท์ที่หน่วยงานจัดขึ้น ขายตาม ตลาดทางเลือก เช่น ตลาดนัดสีเขียวเมืองมหาสารคาม ตลาดโรงพยาบาล ตลาดหน้าศาลากลาง และตลาดที่ร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อหาช่องทางจำหน่าย การขายของเกษตรกรรุ่นใหม่มีการสื่อสาร สังคม เสนอความโดดเด่น สถานะของตัวเองผ่านเพจ เฟสบุ๊ก ซึ่งมีทั้งการซื้อขาย และการ แลกเปลี่ยนความรู้ไปด้วย กลุ่มนี้จะเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่น่าผลผลิตทางการเกษตรมาเพิ่มมูลค่า พัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ เกษตรกรรุ่นใหม่ในทุกพื้นที่มีกิจกรรมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และ ผลิตภัณฑ์ของตนเอง เช่น แปรรูปข้าวเป็นสับู่ คุกกี้ ขนม แปรรูปสมุนไพร เป็นแชมพู เป็นน้ำดื่ม เพื่อสุขภาพ แปรรูปจิ้งหรีดเป็นน้ำพริก เป็นต้น

- 4) **กลุ่มจิตอาสา เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีบทบาทในการหนุนเสริม ประสานงานช่วยกลุ่ม ชุมชน** เมื่อเกษตรกรรุ่นใหม่ สามารถทำการผลิตและอยู่ในชุมชน ก็ได้รับความไว้วางใจ ได้รับมอบหมายให้ช่วยงานของชุมชนในทุกพื้นที่ เช่นกรณี คุณกรรณก ทิมวิชัยโครงการฯ ยังสามารถมหาสารคาม เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจเมล็ดพันธุ์ข้าว และช่วยเป็นกลไกในการประสานเพื่อจำหน่ายข้าวของกลุ่ม กรณีคุณทองทิพย์ ทิมวิชัยโครงการฯทุ่งกุลา ได้รับความไว้วางใจให้เป็นพื้นที่เรียนรู้ของกลุ่มหลายในชุมชนบ้านจานเตย อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด เป็นต้น

การศึกษาการสร้างกระบวนการพัฒนาและการสืบทอดให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ปีที่ 2 งานวิจัยในปี 2559 - 2560 ได้ออกแบบงานให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของการทำงานที่สำคัญ คือ การกระจายตัวของคนรุ่นใหม่ ไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่ในพื้นที่ใด พื้นที่หนึ่ง หรือชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ซึ่งการจะค้นหาคนรุ่นใหม่ ต้องขยายขอบเขตพื้นที่ของการทำงานนำมาสู่การออกแบบโครงการวิจัยเชิงสำรวจที่เปิดพื้นที่มากกว่าภาคอีสาน ตอนกลางเพื่อค้นหากลุ่มคนรุ่นใหม่ทั้งหมดทั้งโดยอายุ และระยะเวลาการทำเกษตร รวมทั้งมีทิศทางการทำงานวิจัยร่วมกับเครือข่ายการทำงานคนรุ่นใหม่จากหลายหน่วยงานที่สนับสนุนเกษตรกรอยู่แล้ว พบว่ากระบวนการพัฒนาและการสืบทอดให้เกษตรกรรุ่นใหม่ เกิดจากกระบวนการและวิธีการดังนี้

- 1) **กระบวนการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น** กระบวนการวิจัยช่วยเติมประสบการณ์ แนวคิด เกษตรกรรมยั่งยืน และทำให้เกิดการสรุปบทเรียนจากการลงมือทำของเกษตรกรรุ่นใหม่และเชื่อมโยงเกษตรกรในท้องถิ่น เป็นการส่งเสริม ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้มีบทบาทในการสร้างความรู้ เกษตรกรรมยั่งยืน การขยายผล รวมถึงการเชื่อมร้อยเครือข่ายด้วยกระบวนการหนุนโดยชุดโครงการวิจัย ชุดโครงการ ศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน สร้างการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อย 4 โครงการ มีกระบวนการหนุนเสริมและเครื่องมือที่สำคัญ คือ

- (1) การคัดเลือกพื้นที่วิจัย พัฒนาโจทย์และข้อเสนอโครงการวิจัย ซึ่งใช้บทเรียนการดำเนินงานของชุดโครงการฯ ที่ดำเนินการในช่วงปี 2558-2559 ที่ไม่สามารถค้นหาเกษตรกรรุ่นใหม่ตามช่วงอายุ 15 - 45 ปี เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในระบบเกษตรอินทรีย์ได้ กลุ่มคน พื้นที่วิจัยทั้งจากเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสานและนอกเครือข่าย จึงทำให้ได้กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ที่สนใจทำงานวิจัยคือ กลุ่มยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ จังหวัดมหาสารคามและกลุ่มผู้ประกอบการจังหวัดขอนแก่น
- (2) การเตรียมความพร้อมนักวิจัย ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยเกี่ยวกับความสำคัญของเครื่องมืองานวิจัยในการต่อยอดการดำเนินงานเดิมของชุมชนหรือเครือข่าย ไม่ทำให้ทีมวิจัยรู้สึกว่าการวิจัยคืองานเพิ่มและเป็นภาระ แต่พยายามให้ทีมวิจัยมีทัศนคติที่ดีในการมองงานวิจัยเป็นโอกาสของการยกระดับงานพัฒนา เป็นการเชื่อมโยงให้ทีมวิจัยเข้าใจกระบวนการเก็บข้อมูลเพื่อการตอบโจทย์วิจัยซึ่งเน้นการสร้างการเรียนรู้ให้ทั้งทีมวิจัยและชุมชนมากกว่าเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลเพียงอย่างเดียว

- (3) การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยทีมวิจัยเริ่มดำเนินการ เองโดยที่เลี้ยงจากชุดโครงการฯ ร่วมเก็บข้อมูลเพียงบางครั้ง ทำให้ทีมวิจัยเกิดทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และถ้านักวิจัยเข้าใจเป้าหมายของกระบวนการเก็บข้อมูลที่ได้มากกว่าข้อมูล นั่นคือการมีปฏิสัมพันธ์ภายในทีมวิจัยและทีมวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างการเรียนรู้ต่อประเด็นการวิจัย ซึ่งหากออกแบบและเตรียมการเก็บข้อมูลไว้ดีแล้วจะสามารถใช้กระบวนการเก็บข้อมูลสร้างความตื่นตัวให้กับชุมชนได้เป็นอย่างมาก โดยพี่เลี้ยงร่วมถอดบทเรียนร่วมกับทีมวิจัยอย่างต่อเนื่องและเน้นย้ำความสำคัญของกระบวนการเก็บข้อมูลเพื่อสร้างการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ
 - (4) การทดลองปฏิบัติการ มีเป้าหมายในการสร้างการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านงานวิจัย จึงมีการจัดการเรียนรู้ข้ามโครงการโดยยึดโครงการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้แลกเปลี่ยนกันในกิจกรรมทดลองปฏิบัติการ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นเป็นประโยชน์ต่อมุมมองการดำเนินงานวิจัยและความสัมพันธ์ระยะยาวของเครือข่ายทีมวิจัย
 - (5) การสรุปและบทเรียนที่เกิดขึ้นใช้การสรุปกิจกรรมแล้วจึงสรุปกระบวนการสำคัญ ผลที่เกิดขึ้นบทเรียนที่สำคัญและการเชื่อมโยงกับคำถามการวิจัยและโจทย์การวิจัยตามลำดับ ข้อค้นพบคือทีมวิจัยสามารถวิเคราะห์สรุปผลการวิจัยได้ไม่ยากนัก เนื่องจากเคยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลมาแล้วเพียงแค่พี่เลี้ยงต้องกระตุ้นให้เกิดการสรุปผลกระทบจากงานวิจัยและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชนหรือสังคม
- 2) **การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้** เนื้อหาเกษตรกรรมยั่งยืนและการแลกเปลี่ยนความคิด ชีวิต และการทำเกษตร การแสวงหาของตัวคนรุ่นใหม่เอง ที่ต้องการแสวงหาความรู้ หาเพื่อน หาเครือข่ายเพื่อพัฒนาการเกษตร ของตนเองและการพบเจอกันของเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นวาระในการเสริมพลัง สร้างกำลังใจ และการเชื่อมต่อกันความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดและการเชื่อมโยงการเป็นเครือข่าย แต่การเชื่อมต่องานยังอยู่ภายใต้กรอบการสนับสนุนในกรณีที่หน่วยงานสนับสนุน ส่วนการการแสวงหาของเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นธรรมชาติและเติมพลังในการค้นหาเพื่อน เมื่อชุดโครงการทดลองหนุนให้เกิดการพบปะกัน ใน”เวทีตุ้มโฮมเกษตรกรรุ่นใหม่”ภายใต้การทดลองปฏิบัติการของชุดโครงการทำให้เกิดความเห็นต่อการสร้างเครือข่าย ซึ่งมีข้อเสนอต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่าย ดังนี้
- 1) การสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในลักษณะความสัมพันธ์แนวนราบ เครือข่ายเพื่อสร้างกำลังใจให้แกกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันเพื่อเกื้อหนุนกันในการกระบวนการผลิต การแปรรูป การจำหน่ายของกันและกัน
 - 2) การสร้างกลไกเกษตรกรรุ่นใหม่ในการเชื่อมต่อ ขยายความรู้แลกเปลี่ยนความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เสนอให้มีการสร้างกลไกคนรุ่นใหม่ที่มาจกคนรุ่นใหม่ เพื่อเป็นตัวกลางในการรวมกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ทำเกษตร การผลักดันคนรุ่นใหม่เข้าไปมีบทบาทหลักในสังคม ให้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

- 3) สร้างเครือข่ายให้มีบทบาทในการเข้าไปส่งเสริมและสร้างพลังชุมชนในพื้นที่ และการผลักดันนโยบายเช่น เมล็ดพันธุ์ เชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวชานนา สร้างพื้นที่กลางในการเชื่อมโยงและสื่อสารระหว่างกัน เช่น ช่องทางออนไลน์
- 4) การพัฒนาระดับความรู้/เทคนิค ของเกษตรกรรุ่นใหม่ เสนอให้มีการจัดเวทีกลางเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้หนุนเสริมระหว่างกัน ของเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อหนุนเสริมช่องทางตลาด การแปรรูปจากข้าวพื้นบ้าน การจัดเวทีอบรมให้ความรู้พืชที่เหมาะสมในการปลูกเพื่อสร้างพื้นที่ป่า เป็นต้น
- 5) การจัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ภาคอีสาน เพื่อรวบรวมเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ทักษะ ภูมิธรรมการเกษตร ความเชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละคน เพื่อเป็นช่องทาง การสื่อสารภูมิธรรมความรู้และสื่อสารสังคม

- 3) **ความสัมพันธ์ระหว่างคน เครือข่าย** เช่น โครงการคนกล้าคืนถิ่นมีหลักสูตรการอบรมต่อเนื่อง พร้อมทั้งเปิดให้เกษตรกรรุ่นใหม่เข้าร่วมโครงการได้ลงพื้นที่ปฏิบัติจริง และได้รับความสนใจจากคนรุ่นใหม่จำนวนมาก แต่กระบวนการสามารถตอบสนองได้ค่อนข้างจำกัด ด้วยงบประมาณและความต่อเนื่อง จากบทเรียนการดำเนินโครงการคนกล้าคืนถิ่นในจังหวัดมหาสารคามพบว่ายังมีจุดอ่อนในการดำเนินงานหลายด้าน ผู้เข้าร่วมโครงการฯ บางส่วนจึงมีข้อเสนอแนะต่อโครงการคนกล้าคืนถิ่น ในการสนับสนุนคนกล้าคืนถิ่น ให้มีความต่อเนื่องเพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการต่อเนื่อง ควรเชื่อมโยงโครงการกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน โดยยังคงยึดหลักคิด วิธีการของคนกล้าคืนถิ่น การสนับสนุนควรเพิ่มระยะเวลาปฏิบัติการในแปลงมากกว่า 5 เดือน และควรมีการติดตามหนุนเสริมจากพี่เลี้ยงมากขึ้น ใกล้ชิดมากขึ้น ในด้านการคัดเลือกคนเข้าร่วมควรมีการรับสมัครหรือคัดเลือกคนอย่างรัดกุม เลือกคนที่มีความสนใจจริงๆ จะได้ไม่มีปัญหาคนกล้าคืนถิ่นทิ้งโครงการระหว่างทาง การวัดผลของโครงการคนกล้าคืนถิ่นควรวัดจากความสุขของคนกล้า-ครอบครัว-ชุมชน เป้าหมายของโครงการคนกล้าคืนถิ่นควรสร้างคนรุ่นใหม่เพื่องานพัฒนาหรือสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน
- 4) **การต่อยอดจากงานวิจัยเดิม กรณีพื้นที่งานวิจัยในพื้นที่บ้านบึงคล้า จากการศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการเกษตรของเกษตรกรบ้านบึงคล้า มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการสืบทอดในระดับครัวเรือน ที่มีการสืบทอดใน 3 ลักษณะ คือ ก.การทำเกษตรแบบใช้แรงจูงใจ มีรายได้ และมีเงินออม ทำให้ตนเป็นต้นแบบ ข.การทำเกษตรสำหรับคนที่มิอาจชีพค้าขายร่วมกับการทำเกษตร ค. การทำเกษตรของครอบครัวข้าราชการและอาชีพหลักอื่นๆ ที่มีรายได้ประจำ 2) รูปแบบการสืบทอดในลักษณะกลุ่ม เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ปรับระบบการผลิตใหม่ที่มีเงื่อนไขและข้อจำกัด การขาดเพื่อน และการเรียนรู้แลกเปลี่ยนเทคนิคการผลิตใหม่ๆ ใช้ความสัมพันธ์แบบเป็นเพื่อนกัน แลกเปลี่ยนกัน สร้างกำลังใจให้กัน แต่ละแปลงมีการพัฒนาและมีการรวมตัวในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และค้นพบเงื่อนไขที่สำคัญในการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการเกษตร จากระดับพื้นฐานครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาก่อน ครอบครัวเกษตรกรรุ่นใหม่ไม่มีใครดูแลพ่อแม่ หรือรับมรดก และการอึดตัวจากการประกอบอาชีพเดิมและลาออกจากการทำงานในระบบโรงงาน ด้วยหลายเหตุผล เช่น เบื่อ หรือการอึดตัวจากการทำงาน และเหตุปัจจัยอื่นที่ ทำให้ทีมวิจัย มีความสนใจอยากใช้เครื่องมืองานวิจัยมาทำการศึกษาค้นคว้าต่อ**
- 5) **การต่อยอดจากนโยบายของรัฐ** เช่น กรณีศึกษากลุ่มยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (YSF) จังหวัดมหาสารคาม กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young

Smart Farmer เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย โดยให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง บนหลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมและการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้จัดการเรียนรู้ ซึ่งนอกจากสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายเกษตรกรแล้วยังสนับสนุนการพัฒนาต้นแบบ โดยสนับสนุนงบประมาณจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่แห่งละ 50,000 บาท เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้พร้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ ยุวเกษตรกร เกษตรกรรุ่นใหม่และผู้ที่สนใจสามารถศึกษาหาความรู้ ฝึกปฏิบัติจริงในแปลงเรียนรู้ เป็นแหล่งเชื่อมโยง young smart farmer ต้นแบบ เสมือนแหล่งถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านทุกสาขาการเกษตร สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ นวัตกรรม หลักการธุรกิจเกษตร การผลิต การแปรรูป และการตลาด ตลอดห่วงโซ่อุปทาน กระบวนการของกลุ่มยังสามารถฟาร์มเมอร์ (YSF) โดยส่วนใหญ่จะเป็นการเข้าร่วมอบรมกับโครงการต่างๆที่หน่วยงานรัฐจัดขึ้น และมีกิจกรรมการประชุมสัญจร ประจำเดือนให้คนรุ่นใหม่ได้มีการพบปะ แลกเปลี่ยนกัน เมื่อเข้าร่วมงานวิจัยกับชุดโครงการทำให้คนที่เข้าร่วมได้เข้าใจกระบวนการทำงานและความจำเป็นในการศึกษา จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและนำไปพัฒนาตนเอง และพัฒนาการทำงานเพิ่มเติม

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ได้ดำเนินโครงการด้านการสร้างและพัฒนาผู้สืบทอดอาชีพเกษตรกรรมโดยสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการผลผลิตและบริหารองค์กรรูปแบบต่างๆ คือโครงการบ่มเพาะเกษตรกรอนาคตในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา (สอศ.) เพื่อจัดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินให้กับผู้สำเร็จการศึกษา จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี และจากสถาบันการเกษตรทุกสถาบันในปี 2550 - 2552 หลังจากนั้นจึงขยายความร่วมมือไปยังสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) และ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) โดย สกว. เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนระบบบริหารจัดการ และบุคลากรของวิทยาลัยเกษตรกรรม ส่วน ธกส. สนับสนุนเงินกู้ยืมกรณีพิเศษให้กับนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ จากนั้นในปี 2551 - 2555 สปก. จึงดำเนินโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นการผนวกเอาโครงการที่มีลักษณะการดำเนินงานเหมือนกัน ที่กล่าวถึงใน 2 โครงการแรก ภายใต้ชื่อโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นต้น แต่การดำเนินโครงการพบว่ามีปัญหาในหลายระดับ ตั้งแต่กลุ่มเป้าหมายไม่ตรงกับหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ กระบวนการจัดการเรียนการสอนไม่เป็นองค์รวม การจัดพื้นที่รองรับไม่ตอบสนองโครงการ เช่น บางพื้นที่ยังเป็นพื้นที่บุกรุก บางพื้นที่ขาดโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ตลอดจนทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการ ไม่มีความรู้ด้านการเกษตรและการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้เปลี่ยนผู้รับผิดชอบบ่อย และแนวคิด ทัศนคติของเกษตรกรยังไม่เข้าใจโครงการ นอกจากนี้ยังพบปัญหาในการดำเนินงานโดยกลไกวิทยาลัยเกษตรกรรม พบว่า การประสานงานและแนวทางการดำเนินงานยังไม่ชัดเจน ระยะเวลาการเรียนรู้สั้น การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการได้ ไม่ตรงคุณสมบัติ ขาดความตั้งใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และยังขาดการติดตามประเมินผลงานในแต่ละพื้นที่ ทำให้ไม่ทราบจำนวนแน่ชัดของจำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่น่าสนใจไปปฏิบัติจริง

การก่อเกิดเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ได้รับการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ผ่านการอบรมของหน่วยงานรัฐ ที่ยังมีข้อจำกัดเกษตรกรรุ่นใหม่มีต้นทุนที่ดี มีศักยภาพในแง่มุมที่ต่างกัน และมีความต้องการร่วมตัว การตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการผลิต เทคนิคการผลิตที่หลากหลาย

ต้องการค้นหาความรู้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการเกษตรอย่างรอบด้าน ในขณะที่การหนุนเสริมของหน่วยงานและโครงการฯ มีข้อจำกัดในหลายด้าน ดังที่กล่าวมาแล้ว ทั้งในแง่วิถีคิด วิถีปฏิบัติ การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย คุณสมบัติของเกษตรกรรุ่นใหม่ การติดตามหนุนเสริม ความเข้าใจของฝ่ายติดตามหนุนเสริม การมีกลไกที่เป็นหน่วยงานเชื่อมประสาน การทำงานของหน่วยที่มีในปัจจุบันไม่เพียงพอ งานวิจัยที่ผ่านมา มีการสร้างโอกาสให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้แสวงหาความรู้ใหม่ ภายใต้การมีกลไกชุดประเด็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกัน ใช้การสื่อสาร เป็นช่องทางที่มีบทบาทสำคัญในการตอบสนองความต้องการในการนำเสนอเรื่องราวการทำงาน การเกษตร เชื่อมโยงเกษตรกรรุ่นใหม่ในแง่มุมที่หลากหลาย ทั้งด้านการนำเสนอความรู้ บทเรียน ปัญหา สถานการณ์การเคลื่อนไหวจากแปลงเกษตรถึงระดับนโยบาย รวมถึงการเชื่อมโยง ให้กำลังใจกันและกัน ให้เกิดเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่กว้างขวางและหลากหลายมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยของชุดโครงการต้องการยกระดับการทำงานของเกษตรกรรุ่นใหม่ และมีประเด็นท้าทายเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อ 1) การปรับแก้ทัศนคติของสังคมและชุมชนที่มองเกษตรกรรุ่นใหม่ การเชื่อมโยงตนเองกับ 2. การตลาดและการต่อยอดผลิตภัณฑ์ การเปิดตลาดให้กว้างขึ้น การมาตรฐานรองรับ การสร้างเรื่องราวสร้างจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน 3. กระบวนการ วิธีการขยายเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่มีแบ่งการทำงานออกเป็นหลายส่วน เพื่อกระจายการทำงานและกระจายรายได้ บนฐานคิดของเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ อยากสร้างระบบเศรษฐกิจที่ยึดโยงกับชุมชน ดังนั้นชุดโครงการจึงได้มีการทบทวนบทเรียนการทำงาน และลงพื้นที่พัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่อีสานกลาง

ผลจากการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาโครงการและจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง สำหรับปีงบประมาณ 2561 ชุดโครงการได้มีการลงพื้นที่พัฒนาโครงการวิจัยชุมชน ใน 6 พื้นที่ ผลจากการลงพื้นที่ พบว่า 2 พื้นที่ยังไม่มีความพร้อมในการทำงานวิจัย คือ 1) ต.วังยาว อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่มหาสารคาม สนใจศึกษาการพัฒนาแบบการเชื่อมโยงสินค้า ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย ของกลุ่ม 2) พื้นที่ตำบลโคกสี เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ สนใจการขยายฐานการผลิตและเชื่อมโยงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน กรณี อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ ทำงานขยายผลกับเกษตรกรรุ่นใหม่ และอยากใช้กระบวนการทำงานวิจัยในพื้นที่แต่ไม่มีทีมงานเกษตรกรรุ่นใหม่มาร่วมเป็นทีมวิจัย ส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาโครงการได้ และได้มีการพัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่เป้าหมายและได้โจทย์วิจัยในพื้นที่ 4 โครงการดังนี้

1. โครงการนวัตกรรมทางการเกษตรของคนรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างรายได้ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์
2. โครงการการจัดการความรู้การผลิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ พื้นที่เครือข่ายอำเภอกันทรวิชัย จ.มหาสารคาม
3. โครงการกลยุทธ์การผลิตและการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในบริบทการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย

4. โครงการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

งานวิจัยชุดนี้จะมุ่งเน้นศึกษาทำความเข้าใจการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจท้องถิ่นของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่อีสานกลางภายใต้การเปลี่ยนแปลงสังคมใหม่ ในพื้นที่วิจัยที่เป็นชุมชนเมือง กิ่งเมือง พื้นที่อุตสาหกรรม เกษตร ศึกษาความรู้การสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นของเกษตรกรรุ่นใหม่ และเครือข่าย รวมถึงการพัฒนารูปแบบการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่อีสานกลาง

คำถามวิจัย

บทบาทเกษตรกรรุ่นใหม่ในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจท้องถิ่น ในพื้นที่อีสานกลาง เป็นอย่างไร

4. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการทำเกษตรกรรมยั่งยืน ในพื้นที่อีสานกลาง
2. เพื่อศึกษาความรู้การสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นของเกษตรกรรุ่นใหม่ และเครือข่าย ในพื้นที่อีสานกลาง
3. เพื่อส่งเสริมบทบาทเกษตรกรรุ่นใหม่ในการสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นพื้นที่อีสานกลาง

5. ทบทวนเอกสาร/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต้องเป็นเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานวิจัย และ/หรือมีบริบทที่เกี่ยวข้อง/งานวิจัยของ สกว.)

กรอบการศึกษา

บทบาทเกษตรกรรุ่นใหม่ในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจท้องถิ่น ในพื้นที่อีสานกลาง			
โครงการย่อย	Out put	Out come	Im pac
นวัตกรรมทางการเกษตรของคนรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างรายได้	- ชุดความรู้ว่าบทบาทเกษตรกรรุ่นใหม่ในการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจท้องถิ่น ในพื้นที่อีสานกลาง - เกิดต้นแบบ HUB magement - การยอมรับ (ศักดิ์ศรีคนรุ่นใหม่) การดำรงอยู่ร่วมกับชุมชน - การพัฒนาศักยภาพทักษะ	- รายได้เพิ่ม - เพิ่มพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน - เพิ่มคนรุ่นใหม่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน - Model Hub	- หน่วยงานนโยบาย แผนงานระดับตำบล - แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในระดับจังหวัด
กลยุทธ์การผลิตและการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในบริบทการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง			
การจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นที่สร้างรายได้ให้เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่			
การปรับตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม			

6. นิยามศัพท์ปฏิบัติการ (การให้ความหมายคำเฉพาะที่ใช้ในการวิจัย เพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกันระหว่างผู้วิจัย รวมถึงผู้อ่านงานวิจัยด้วย)

7. ขอบเขตการศึกษา

7.1 พื้นที่ดำเนินการ จะมีการดำเนินโครงการในพื้นที่ 5 จังหวัดในภาคอีสานตอนกลาง ประกอบด้วย จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดยโสธร โดยจะมีการสนับสนุนให้มีการดำเนินโครงการวิจัยโดยเกษตรกรรุ่นใหม่ 4 โครงการ และสนับสนุนให้มีการดำเนินโครงการวิจัยในระดับเครือข่ายภาคอีสาน จำนวน 1 โครงการ

7.2 ประชากรหรือกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายโครงการประกอบไปด้วย เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่อีสานกลาง 5 จังหวัด ไม่น้อยกว่า 30 คน และกลไกคณะทำงานเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่

- 1) โครงการนวัตกรรมทางการเกษตรของคนรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างรายได้ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์
- 2) โครงการการจัดการความรู้การผลิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ พื้นที่เครือข่ายอำเภอกันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

- 3) โครงการกลยุทธ์การผลิตและการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในบริบทการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
- 4) โครงการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

7.3 ระยะเวลาช่วงเวลาที่สนใจศึกษา

ใช้ระยะเวลาดำเนินงาน 15 เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2561 ถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2562

7.4 ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

1. ศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงสังคมใหม่
2. เพื่อศึกษาความรู้การสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นของเกษตรกรรุ่นใหม่ และเครือข่าย
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่อีสานกลาง

8. วิธีการดำเนินงานวิจัย

8.1 การบริหารงานวิจัย

- 1 แผนงานบริหารงานบุคคล เพื่อสนับสนุนงานวิจัยประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้
 - 1) ค่าตอบแทนทีมวิจัย
 - ผู้ประสานงานโครงการ(part time)
 - ผู้ช่วยผู้ประสานงานโครงการ (part time)
 - เจ้าหน้าที่ธุรการโครงการ (part time)
 - 2) การจัดทำประกันชีวิต เจ้าหน้าที่ประจำและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานชั่วคราว
 - 3) แผนงานด้านการบริหารจัดการสำนักงานเพื่อสนับสนุนงานวิจัยดังนี้
 - 1) วัสดุอุปกรณ์สำนักงาน (รวมถึง การซ่อมบำรุงครุภัณฑ์สำนักงาน)
 - 2) ค่าประสานงาน (โทรศัพท์ ส่งเอกสาร และอื่น ๆ)
 - 4) ประชุมติดตามการดำเนินงานวิจัย เดือนละครั้ง รวม 15 ครั้ง

8. วิธีการดำเนินงาน

8.1 วิจัยการบริหารจัดการงานวิจัย

- 8.2 **ระเบียบวิธีวิจัย** (อธิบายถึงขั้นตอนในการวิจัย เช่น วิธีการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การคืนข้อมูล ฯลฯ)

8.3 การพัฒนากระบวนการติดตามสนับสนุนงานวิจัยโครงการย่อยในชุดประเด็น

- 1.1 ประชุมติดตามการดำเนินงานวิจัย เดือนละครั้ง รวม 15 ครั้ง
- 1.2 ร่วมจัดเวทีชี้แจงโครงการกับชุมชน จำนวน 4 ครั้ง

- 1.3 จัดอบรมการวิจัยชุมชนและการบริหารจัดการโครงการ 1 ครั้ง
- 1.4 อบรมเชิงปฏิบัติการการแตกกรอบการศึกษาข้อมูลและการใช้เครื่องมืองานวิจัย 4 ครั้ง
- 1.5 การลงพื้นที่ติดตามสนับสนุนโครงการ 4 พื้นที่ จำนวน 40 ครั้ง
- 1.6 เวทีอบรมพัฒนาศักยภาพนักวิจัย 4 ครั้ง
- 1.7 เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทบทวนบทเรียน ข้อค้นพบงานวิจัยระหว่างโครงการ 2 ครั้ง
- 1.8 การเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับชุดประเด็นที่เกี่ยวข้อง 10 ครั้ง
- 1.9 การอบรมการเขียนรายงานการวิจัย 1 ครั้ง
- 1.10 เวทีประมวลความรู้จากพื้นที่วิจัย 1 ครั้ง
- 1.11 การจัดเวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยภายในชุดประเด็น จำนวน 1 ครั้ง
- 1.12 การจัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ 1 ครั้ง
- 1.13 การจัดเวทีนำเสนอรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ จำนวน 1 ครั้ง

2 การรวบรวมความรู้ ศักยภาพ เกษตรกรรุ่นใหม่กับการสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อีสานกลาง

- 2.1 ถอดบทเรียนความรู้ ศักยภาพ เกษตรกรรุ่นใหม่กับการสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น จำนวน 1 ครั้ง
- 2.2 เวทีนำเสนอสถานการณ์เกษตรในบริบทสังคมใหม่ 1 ครั้ง
- 2.3 เวทีนำเสนอผลการศึกษาศักยภาพการสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นของเกษตรกรรุ่นใหม่ 1 ครั้ง

งบประมาณ

จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 600,000 บาท
(แปดแสนหกหมื่นแปดพันเก้าสิบบาทถ้วน) ตามรายละเอียด

1) ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่โครงการ	234,900	บาท
2) ค่าใช้สอย	356,990	บาท
3) ค่าวัสดุ	8110	บาท

คณะทำงานและบทบาทหน้าที่

เจ้าหน้าที่โครงการ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ประสานงานโครงการจำนวน 1 คน (ไม่เต็มเวลา) มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารงาน คณะทำงานให้มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ วางเป้าหมาย กำหนดทิศทาง ติดตาม การทำงานของโครงการให้บรรลุตามเป้าหมายโครงการ สนับสนุนให้ทีมวิจัยสามารถดำเนินโครงการวิจัยได้เอง โดยทีมพี่เลี้ยงจากชุดโครงการฯ มีบทบาทให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการออกแบบวางแผนงานวิจัยก่อนดำเนินกิจกรรมและระหว่างดำเนินกิจกรรม

2. ผู้ช่วยผู้ประสานงาน จำนวน 1 คน (ไม่เต็มเวลา) มีบทบาทหน้าที่ในการ จัดระบบการเรียนรู้ การสังเคราะห์องค์ความรู้ การวางแผนงาน การติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย ลงพื้นที่ติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยและการเขียนรายงาน

3. เจ้าหน้าที่ธุรการโครงการ จำนวน 1 คน (ไม่เต็มเวลา) มีบทบาทหน้าที่ การจัดทำงาน ธุรการของโครงการ การเงินของโครงการ

11. ผลที่คาดว่าจะได้รับ (เมื่อสิ้นสุดการวิจัย)

1. ผลผลิต (Output) (ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ)

1.1 เชิงการวิจัย

- (1) ชูความรู้ว่าบทบาทเกษตรกรรุ่นใหม่ในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจท้องถิ่น ของเกษตรกรรุ่นใหม่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงสังคมใหม่ จากการดำเนินโครงการภายใต้ชุดประเด็นทั้ง 4 โครงการ คือ โครงการนวัตกรรมทางการเกษตรของคนรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างรายได้ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ โครงการการจัดการความรู้การผลิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ พื้นที่เครือข่ายอำเภอกันทรวิชัย จ.มหาสารคาม โครงการกลยุทธ์การผลิตและการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในบริบทการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย และโครงการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
- (2) เกิดต้นแบบ HUB management ผลผลิตของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่
- (3) การยอมรับ (ศักดิ์ศรีคนรุ่นใหม่) การดำรงอยู่ร่วมกับชุมชน
- (4) การพัฒนาศักยภาพ ทักษะ
- (5) ได้ชุดความรู้การสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นของเกษตรกรรุ่นใหม่ และเครือข่ายจากการดำเนินโครงการภายใต้ชุดประเด็นทั้ง 4 โครงการ
- (6) ได้นำรูปแบบการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่อีสานกลาง มาทดลองปฏิบัติการและขยายผลสู่สังคม

1.1 เชิงการพัฒนา

ผลลัพธ์ (Outcome)

เกิดเครือข่ายนักวิจัยและ เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ได้มีความรู้ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำไปพัฒนากระบวนการผลิต แปรรูปและขยายโอกาสทางเศรษฐกิจและ มีรายได้เพิ่ม

เกษตรกรรุ่นใหม่ เพิ่มพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน และความรู้การสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นของเกษตรกรรุ่นใหม่ และเครือข่าย เพื่อพัฒนารูปแบบการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่อีสานกลาง เพิ่มจำนวนคนรุ่นใหม่และพื้นที่การผลิตในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

มี Model Hub ในการกระจายสินค้าที่ผลิตจากระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

3. ผลกระทบ (Impact) (ผลที่ตามมาจากการดำเนินโครงการและการใช้ประโยชน์โครงการ)
หน่วยงานนโยบาย แผนงานระดับตำบล จะนำผลการศึกษาไปพัฒนาต่อยอด
แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ในระดับจังหวัด

12. กระบวนการผลักดันผลงานออกสู่การใช้ประโยชน์ (แนวทางที่จะนำไปสู่การใช้ประโยชน์)

การประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ ความรู้ ผ่านการจัดเวทีสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในเครือข่าย และ จัดเวทีสื่อสารสาธารณะเพื่อการเผยแพร่ผลงานของเครือข่ายเกษตรกรรมใหม่

13. ทีมวิจัย

1. หัวหน้าโครงการวิจัย นางสาวมาลี สุปันตี
2. ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการ นายชัยสิทธิ์ แนวน้อย

14. ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

1. นายนิรันดร์ คำนุ ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. ผศ.ดร. กัญญาณัฐ รัตนประภาธรรม อาจารย์ประจำคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3. นายอาร์ติ แสงอุบล ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนเกษตรนิเวศน์
5. นายบุญส่ง มาตขาว ประธานเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน

2) ข้อเสนอโครงการย่อย จากการพัฒนาระดับพื้นที่ 4 โครงการ ดังนี้

2.1) โครงการการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นที่สร้างรายได้ให้เครือข่ายเกษตรกรรมใหม่ อำเภอกันทรวิชัย หัวหน้าโครงการ : นางสาวกรรณก อาจวงษา
หลักการและเหตุผล

อำเภอกันทรวิชัยเดิมเป็นเมืองเก่ามาแต่โบราณชื่อ “เมืองกันทง” ต่อมาเมื่อเจ้าเมืองปกครองเป็นอิสระ จึงเปลี่ยนชื่อเมืองใหม่ว่า “เมืองคันธารราช” ตามพงศาวดารกล่าวว่า เมืองคันธารราชตั้งขึ้นเมื่อปีมะเส็ง จุลศักราช 147 (พ.ศ. 1328) มีเจ้าผู้ครองเมืองผลัดเปลี่ยนสืบทอดกันมาหลายยุคสมัยจนถึงสมัยท้าวสินจงได้เกิดเรื่องราวที่เศร้าสลดใจคือ ท้าวสินจงถูกท้าวลิ้นทองบุตรชาย ซึ่งเป็นผู้มีใจโหดร้ายทารุณ จับบิดาขังทรมานจนเสียชีวิต ท้าวลิ้นทองได้ครองเมืองสืบทอดมาแต่หาความสุขความเจริญไม่ได้

เนื่องจากถูกบิดาสาบแช่งไว้ ในที่สุดเมืองคันธารราษฎร์ก็ถึงกาลอวสาน กลายเป็นเมืองร้างมาอีกช้านาน ประมาณ 1,089 ปี

เดิมทีเดียวที่ว่าการอำเภอกันทรวิชัย ได้ตั้งอยู่บริเวณโรงเรียนบ้านคันธาร์ ฯ ตรงริมฝั่งหนองบัว ด้านทิศใต้ (ที่ตั้งโรงเรียนบ้านคันธาร์ ฯ ในปัจจุบัน) จนถึงปี พ.ศ. 2458 สมัยหลวงชาญรัฐกิจ (เซย) เป็นนายอำเภอ ได้รับเงินงบประมาณสร้างที่ว่าการอำเภอขึ้นใหม่ จึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอ จากที่เดิมมาสร้างขึ้นที่บ้านโคกพระ บริเวณที่ดินฝั่งหนองบัว ด้านทิศเหนือ คือสถานที่ตั้งที่ว่าการอำเภอในปัจจุบันถึงปี พ.ศ. 2460 ได้เปลี่ยนชื่ออำเภอกันทรวิชัย เป็นอำเภอ “โคกพระ” โดยอาศัยมงคลนามจากพระพุทธรูปยืน วัดบ้านโคกพระ (วัดสุวรรณवास) ชื่ออำเภอโคกพระนี้ เป็นที่รู้จักกันดี จนถึงปี พ.ศ. 2482 ทางราชการนิยมเปลี่ยนชื่อสถานที่ราชการ อำเภอโคกพระ จึงได้เปลี่ยนชื่อกลับมาใช้ “กันทรวิชัย” อย่างเดิมตราบเท่าทุกวันนี้

ปัจจุบัน อำเภอกันทรวิชัย มี 183 หมู่บ้าน แบ่งเป็น 10 ตำบลดังนี้ ตำบลโคกพระ ตำบลคันธารราษฎร์ ตำบลมะค่า ตำบลท่าขอนยาง ตำบลนาสีนวน ตำบลขามเรียง ตำบลเขวาใหญ่ ตำบลศรีสุข ตำบลกุด้ไต้จ้อ ตำบลขามเฒ่าพัฒนา

อำเภอกันทรวิชัย มีลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุม ฤดูฝนอยู่ในระหว่างเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม ฤดูหนาวอยู่ระหว่างเดือน พฤศจิกายน- มกราคม ฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ – เมษายน และจะมีฝนตกชุกในช่วงเดือน สิงหาคม

ตำบล	จำนวน	ครัวเรือน	ครัวเรือน	พื้นที่	พื้นที่	พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ (ไร่)										กลุ่มสถาบันเกษตรกร			
	หมู่บ้าน	ทั้งหมด	เกษตรกร	ทั้งหมด	ภาคการเกษตรทั้งหมด	ข้าวนาปี	ข้าวนาปรัง	มันสำปะหลัง	อ้อย	ยางพารา	ไม้ผลไม่ยืนต้น	พืชผัก	อื่น ๆ	พื้นที่อุทกภัย	วิสาหกิจชุมชน	แม่บ้าน	ยุวเกษตรกร	ส่งเสริมอาชีพ	
	(หมู่)	(ครัวเรือน)	(ครัวเรือน)	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	(ไร่)	(กลุ่ม)	(กลุ่ม)	(กลุ่ม)	(กลุ่ม)	
โคกพระ	15	1,415	1,392	18,537	14,781	13,644	974	11	40	14	14	6	1,052	457	37	8	1	5	
คันธารราษฎร์	11	810	783	14,960	10,042	8,998	250	0	0	0	70	20	954	415	52	6	1	5	
มะค่า	15	1,094	1,042	21,433	18,605	16,005	8,500	222	13	331	331	20	1,683	12,448	46	3	1	2	
ท่าขอนยาง	15	4,211	940	24,263	10,196	9,268	2,250	0	2	0	110	110	1,146	4,754	14	1	1	1	
นาสีนวน	27	2,216	2,120	32,183	31,442	26,739	7,300	17	170	11	11	25	4,469	8,680	23	3	1	1	
ขามเรียง	23	3,500	1,648	30,183	22,447	21,145	6,590	0	0	0	100	57	1,145	7,568	34	1	2	1	
เขวาใหญ่	21	1,948	1,718	34,594	32,091	29,963	8,580	0	0	0	200	27	1,901	8,988	51	3	2	2	
ศรีสุข	24	2,347	1,795	31,875	26,157	20,481	450	11	0	200	180	18	5,267	255	51	4	0	2	
กุด้ไต้จ้อ	11	780	768	10,973	8,471	7,667	250	80	0	0	0	11	713	372	22	3	1	2	
ขามเฒ่าพัฒนา	21	1,940	1,702	18,469	15,709	14,660	3,500	26	0	180	276	76	491	2,628	30	2	0	2	
รวม	183	20,261	13,908	237,470	189,941	168,570	38,644	367	225	736	1,292	370	18,381	46,565	360	34	10	23	

12 คน รองลงมาคือพืชผักต่าง ๆ และการเลี้ยงสัตว์ ส่วนกิจกรรมที่มีน้อยที่สุดคือเรื่องของการทำเกี่ยวกับเห็ด ซึ่งทุกคนจะมีการทำเกษตรที่หลากหลาย ตามความเหมาะสมของพื้นที่และชุมชน

2. การจัดการผลผลิต เกษตรกรรุ่นใหม่ (YSF) จังหวัดมหาสารคามทุกคนมีการจัดการผลผลิตโดยการขายสดเป็นหลัก รองลงมาคือการขายพันธุ์ และที่เหลือจากการขายสดก็จะนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ถึง 16 คน นอกจากจะมีรายได้จากการขายผลผลิตจากกิจกรรมหลักแล้วยังมีรายได้จากผลพลอยได้ในการทำเกษตรอีกไม่น้อยมีจำนวนถึง 10 คน เพราะเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนมากจะนำหลักคิดแบบ Zero Waste เข้ามาใช้โดยการแปลงสิ่งที่เหลือจากการเกษตรนำมาดัดแปลงหรือขายตรงเพื่อสร้างมูลค่าและเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งขยายองค์ความรู้สู่ชุมชนรวมไปถึงผู้ที่สนใจ และยังมีสมาชิกอีก 6 คนที่มีรายได้จากการขายผลสู่ชุมชนเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มอำนาจต่อรองในการขายผลผลิต ทั้งยังทำให้มีจำนวนผลผลิตมากพอต่อความต้องการของตลาดและที่สำคัญ คือ มีอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตลาดแต่จะเน้นเรื่องของมาตรฐานเป็นสำคัญเพื่อความพึงพอใจและดึงดูดใจลูกค้า

ตามตารางรายชื่อสมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่ YSF มหาสารคาม ช่างต้นที่มีจำนวน เกือบ 80 คนนั้นแต่ทุกคนไม่ได้ร่วมทำงานวิจัยในครั้งนี้ มีเพียงแค่ 25 คนที่ทำงานวิจัยในเรื่องนี้ คือเป็นเป้าหมาย 24 คน และเป็นทีมวิจัย อีก 7 คน และทีมวิจัยมี 6 คนที่เป็นเป้าหมายในการวิจัยด้วยและแต่ละเกษตรกรรุ่นใหม่แต่ละคนจะมีแนวคิดในการทำเกษตรที่แตกต่างกันออกไปตามแรงบัลดาลก่อนที่เปลี่ยนผ่านจากอาชีพเดิมมาทำเกษตร

ในการศึกษาวิจัยโครงการฯ ชี้ให้เห็นประเด็นเกี่ยวกับนโยบายของการดำเนินกิจกรรมหรือการเพิ่มเติมศักยภาพของ YSF มหาสารคาม ว่าควรมาจากความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่จริง ๆ ไม่ใช่ทำเป็นปัจเจกบุคคล และจากการทำงานวิจัยครั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า บทเรียนด้านต่าง ๆ ที่ศึกษาทั้งจังหวัดเป็นภาพที่กว้าง ๆ ทำให้การเข้าถึงและได้มาซึ่งข้อมูลนั้น ไม่ว่าจะเป็นศักยภาพผลิตและการจัดการผลผลิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ YSF มหาสารคาม ทั้งศักยภาพของตัวเกษตรกรรุ่นใหม่และศักยภาพของเครือข่าย โดยเฉพาะเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอกันทรวิชัยและพื้นที่ใกล้เคียงกันบางส่วน

1) นางสาวณิธิพย์ น้อยสุวรรณ (วุ่น) เกิดวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2523เลขบัตรประชาชน 3440100633421ที่อยู่ 68 หมู่ที่10 บ้านเหล่าน้อย ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคามเบอร์ 093-3278815 facebook : Maneethip woon (woony)จากพนักงานบริษัทสาวพอแต่งงานมีครอบครัวมีแฟนที่เป็นชาวต่างชาติจึงให้อยู่บ้านเลี้ยงลูกเพียงอย่างเดียว กลับมาจาก กทม. แล้วย้ายมาอยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้ไปทำงานร่วมกับชาวบ้าน ได้ค่อยๆ ซึมซับและน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เริ่มจากปลูกเพื่อกินเอง แล้วพอเหลือก็ขายได้ ได้สุขภาพด้วย ก็เลยหลงรักภาคเกษตรตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาประยุกต์เข้าไปเพื่อเป็นแนวทางและแบบอย่างให้ชุมชน

นอกจากจะทำกิจกรรมกลุ่มแล้วยังมีการทำเกษตรส่วนตัว คือ ทำนา 10 ไร่ บ่อปลา 2 ไร่ เกษตรผสมผสาน 1 ไร่ เลี้ยงไก่ เลี้ยงกบ ปลูกพืชผักสวนครัว มะนาว กล้วย และทอพรหมเช็ดเท้า

2) นางสาวละออง ภูจวง เกิด : 03 เมษายน พ.ศ. 2525 หมายเลขบัตรประชาชน : 3440400078252ที่อยู่ 71 ม.16 ต. ขามเฒ่าพัฒนา อ. กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม 44150 ที่ตั้งสวน : 98.ม.7 ต. ขามเฒ่าพัฒนา อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม 44150 ช่องทางการสื่อสารเบอร์โทร : 087-

1456552 ไลน์ : 087-1456552 เฟส : ละออง ภูจวง จากเด็กสาวที่จบชั้นมัธยมปลายต้องจบความหวังที่จะเรียนต่อแล้วเดินทางไปทำงานบริษัทที่จังหวัดระยองตามพี่ๆ เมื่อทำงานได้ 9 ปี ก็ต้องเลือกระหว่างการทำงานและกลับมาดูแลครอบครัว เพราะพ่อแม่ก็เริ่มแก่และต้องอ่อนแรงต้องมีใครสักคนกลับมาดูแล เมื่อนั้นพี่ๆ จึงขอให้ละอองกลับมาดูแลพ่อแม่โดยที่พี่จะคอยช่วยเหลืออีกทางหนึ่ง

การจัดการการผลิตกิจกรรมในสวนละอองแบ่งการเกษตรออกเป็นไร่นาสวนผสม 4 ทำนา 8 ไร่ อีก 52 ตารางวาทำเป็นที่พักและคอกสัตว์ ในสวนมีกล้วยมากกว่า 20 สายพันธุ์ แวดล้อมไปด้วยไม้ยืนต้นหลากหลายมากมาย ชะอม 50 ต้น มะม่วง 12 ต้น มะพร้าว 7 ต้น ฝรั่ง 7 ต้น มะเขือต่อแหล 750 ต้น หม่อนกินผล ไม้ กล้วย 300 กอ 20 กว่าสายพันธุ์ มะนาว 50 ต้น ข้าวโพด เซอร์รี่ ตะไคร้ ข้าว 4 สายพันธุ์ 300 กอ พลูกินหมาก 200 ต้น ผักสวนครัวอีกมากมาย ซึ่งทำให้มีรายได้ถึงเดือนละ 13,000 บาท โดยที่รายได้ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ออกสู่ตลาด ณ เวลานั้นมาตรฐานของผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ที่ทำได้ GAP จำนวน 6 ชนิด คือ กล้วย ข้าว ตะไคร้ หอม มะนาว และมะเขือ องค์ความรู้ ที่ถนัด ที่มี ความชำนาญ : การทำน้ำหมักชีวภาพ การขยายพันธุ์พืช การทำปุ๋ยหมัก การขยายหัวเชื้อจุลินทรีย์สังเคราะห์แสงสูตร"สวนภูจวง" โดยจะยึดมั่นในปรัชญา พัฒนาตามขั้นตอน สอนให้พึ่งพาตนเอง

3) นายมงคล เหล่ามาลา (อึ้ง) เกิด 6 เมษายน 2523 อายุ 36 ปี หมายเลขบัตรประชาชน 3440400134343 ที่อยู่ 135 หมู่ 20 บ้านหนองแคน ต.ศรีสุข อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม 44150 Tel. 0999396130 Line : มงคล@กันทรวิชัย F : สวนเกษตรเพชรมงคลมหาสารคาม Email: mongkol_1980@hotmail.com จากนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกาฬสินธุ์ เอกประมงพอจบ ปวส. บริษัท CP เห็นแววได้ตั้งตัวไปทำงานแรก ๆ ก็ทำงานที่เมืองไทยในตำแหน่งผู้ช่วยวิชาการจาก 1 ใน 40 ราย พอเข้าปีที่ 2 ได้เลื่อนเป็นนักวิชาการทำงานอยู่ที่เมืองไทยได้ 2 ปีกว่า ทางบริษัทก็ได้ยื่นข้อเสนอให้ไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน สวัสดิการต่างๆ ให้ แลกกับการไปทำงานที่อินเดียในตำแหน่งผู้ช่วยนักวิชาการ เลี้ยงกุ้งแบบ Green Hose และตำแหน่งผู้จัดการอยู่อีก 10 ปี ได้เงินเดือนๆ 180,000 บาท มีสวัสดิการที่ดีมาก จนตอนแรกเป้าหมายของการทำงานของอึ้งก่อนที่จะกลับเมืองไทยคือ ต้องมีเงินเก็บเป็นล้าน มีที่ดินเป็นร้อยไร่ แต่เมื่อทำงานนาน ๆ ไปเงินไม่ได้ตอบโจทย์ความสุขของชีวิตมีเงินเดือนสูงภาระก็สูงขึ้นตามทำให้เขาคิดว่า มีเงินเยอะเครียดเยอะเป็นที่มาของปัญหาด้านสุขภาพ กลายเป็นศูนย์รวมโรค ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากบาปที่ได้ทำกับสัตว์ จุดเปลี่ยนที่ทำให้อึ้งเริ่มก้าวเข้าสู่ภาคเกษตรของตนเองคือ เริ่มเบื่อและมองเห็นจุดที่ตนเองทำอยู่ไม่ตอบโจทย์ชีวิตพอได้กลับมาอึ้งก็เริ่มเข้าฝึกการทำเกษตรในสวนของ อ.ทอง ธรรมดาเป็นเวลา 1 เดือน งานแรกเริ่มจากการรอกถาดดำ จนไปถึงขั้นตอนการขยายพันธุ์พืช และวิธีการทำนอกฤดู สอนวิธีคิดในการเพิ่มมูลค่าของพืชแต่ละชนิด หลักการทำการเพิ่มมูลค่าของแต่ละอย่าง เน้นขายกิ่งพันธุ์โดยท่าง่าย ๆ โดยได้เรียบเรียงขั้นตอนในการทำเกษตรของอึ้ง แบ่งเป็น 3 ชั้น คือเรียนรู้ ทำนอกฤดูกาล และขายผลพลอยได้เริ่มจากมะเดื่อฝรั่ง ม่อนต่างประเทศ โดยจะมีฝรั่งและไม้เป็นสินค้าเสริม เริ่มจากปลูกหม่อนมากกว่า 10 สายพันธุ์ ประมาณ 5 ไร่ ฝึกส์กว่า 10 สายพันธุ์ หรือ มะเดื่อฝรั่ง วงบ่อ 1 งาน หม่อน มัลเบอร์รี่ไทย และต่างประเทศ

เพื่อขยายพันธุ์อีก 1งาน ฝรั่งหวานพันธุ์และกิมจู 1งาน ฝรั่งหวานเพชรน้ำผึ้งเบอร์2,3 และฝรั่งลิ้มแล้ง 1งาน
หมากเหมา สะเดาทะวาย ชะอมไร้หนาม และมะม่วงสายพันธุ์ต่างๆ 1ไร่

4) ยอดผ่องาน พิชัยช่วง ชื่อเล่น จ๊อด เกิด 21-01-1976 หมายเลขบัตร
54404000354612 82 ม.23. บ้านนาดีใต้ ต.ศรีสุข อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม 44150 เบอร์โทร
0649522711- 0997176949 ไลน์ jodmariman@ gmail.com อาชีพก่อนที่จะเริ่มเข้ามาทำการเกษตร
เคยทำงานอยู่กับสายการเรือต่างประเทศ ส่งสินค้า ทำอยู่หลายปีจึงกลับมาอยู่ที่บ้าน จุดเปลี่ยนจากการทำ
อาชีพเดิมมาทำการเกษตร คือ ก่อนหน้านี้ที่ทำงานอยู่ที่ต่างประเทศ ได้อยู่กับสิ่งที่คือวิไลซ์มาก ซึ่งมันไม่
เหมือนกับบ้านเรา พอทำนานไปเราก็ก่เกิดความเบื่อ แล้วก็บวกับที่ว่ามันจะจำกัดพื้นที่ด้วย ก็คือทุนเดิม
ของเราเป็นลูกชานาอยู่แล้ว อยากกลับมาทำเกษตร เห็นคนที่เขาทำแล้วประสบความสำเร็จและก็อยากจะเดิน
ตามรอยพ่อหลวง ร.9 มาทำเกษตร ซึ่งเห็นผลสำเร็จจากหลายๆคนก็ดี พื้นที่ทำเกษตรทั้งหมดมี 13 ไร่ 2 งาน
แล้วเราก็ก่อยากทำบวกับใจเราที่ชอบเกษตรอยู่แล้วเพราะที่บ้านก็ทำเกษตรเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จะทำเกี่ยว
กับข้าวเปลี่ยนที่เป็นที่เก็บน้ำ 2 ไร่ แล้วก็มีการแปลงนาประมาณ 8 ไร่ ที่เหลือทำเป็นเกษตรผสมผสานจำนวน 2
ไร่และเป็นป่าไม้อีก 2 ไร่ ที่เหลือเป็นที่พักและคอกสัตว์

5) นางสาวกรรณก อาจวงษา (จอย) เกิดวันที่ 22 ธันวาคม 2523 บ้านเลขที่ 16 หมู่17 บ้านเขียบ
ต.ขามเรียง อ.กันทรวิชัย 44150 ช่องทางสื่อสาร เบอร์โทร: 0621381372 Line : Krol E-mail :
khonkhanook@hotmail.com จากพนักงานบริษัทประสบกับปัญหาด้านสุขภาพอย่างหนัก จากมลภาวะ
ที่เป็นพิษในเมืองหลวงและตามนิคมอุตสาหกรรมที่ต้องเดินทางติดต่อประสานงาน ต้องกลับมาพักรักษาที่
บ้านเกิดและกลับมาอยู่กลับครอบครัวเพื่อเป็นกำลังใจให้ดีขึ้น ใช้พื้นที่ทำเกษตร : 40 ไร่ ในการทำเกษตร
เนื่องจากทางครอบครัวไม่เห็นด้วยกับแนวทางอินทรีย์จึงไม่ยุ่งด้วยให้ทำเองประกอบกับแม่ท่านก็อายุมากแล้ว
จึงใช้คำว่าแล้วแต่มีจะทำ

แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วนแปลง หนึ่งทำนาข้าวเนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นเขตน้ท่วมซ้ำซากและเป็นที
ราบลุ่มแต่อยู่นอกเขตชลประทานจำนวน 15 ไร่ ส่วนอีกแปลงทำเป็นสวนเกษตรแบบผสมผสานโดยกิจกรรมที่
นำมาทำในแปลงส่วนมากจะเอาสภาพพื้นที่เป็นหลักว่าจะลงกิจกรรมอะไร เช่น พื้นที่เนินราบประมาณ 4 ไร่
ใช้ปลูกต้นไม้ใหญ่ และคอกสัตว์อีก 2 ไร่ เพื่อให้สัตว์ได้ร่มจากต้นไม้ พื้นที่ตอนประมาณ 7 ให้เป็นป่าตามเดิม
เพื่อไว้คั้งซึ่งป่าไม้ธรรมชาติเก็บผลพลอยได้ เช่น แผลง เห็ด ส่วนกิ่งไม้ก็ทำฟืนเผ่าถ่านและเป็นทีเพาะเลี้ยงจุ
ลินทรีย์พื้นถิ่นที่มีประโยชน์เพื่อใช้ในการเกษตรแทนการใช้สารเคมี พื้นที่อีก 3 ไร่ 2 งาน ทำเป็นบ่อน้ำขนาด
ใหญ่เพื่อใช้ในการเกษตรและอุปโภคบริโภค ใช้พื้นที่อีกประมาณ 4 ไร่ ทำเป็นที่อยู่และสวนไม้เพื่อป้องกันลม
พายุในฤดูมรสุม ส่วนพื้นที่ที่รอบแปลงทำเป็นแนวกันชนไม่ว่าจะเป็นคลองน้ำ ถนน และทิวไม้ ไว้ป้องกันภัย
ทางธรรมชาติและภัยอื่นที่เข้ามาคุกคามสัตว์รวมถึงพืชในสวน

จากการทำการผลิตในพื้นที่ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีวิธีการผลิตในรูปแบบเฉพาะของตนเอง และทั้ง
ยังสามารถสร้างรายได้ ทีพอเพียงต่อการใช้จ่ายตนเองและครอบครัว โดยนำผลผลิตที่ได้ มาแปรรูปและสร้าง
มูลค่า สร้างช่องทางการขายที่เข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างหลากหลายและกว้างขวาง นอกจากการจัดการผลผลิต
แล้ว เกษตรกรรุ่นใหม่ ยังได้มีการขยายพันธุ์พืชที่มีอยู่ในท้องถิ่น และพืชจากท้องถิ่นอื่น นำมาทดลองปลูกและ

ปรับสภาพให้สามารถดำรงอยู่ได้และให้ผลผลิตได้ในพื้นที่กันทรวิชัย จนสามารถเพาะและขยายพันธุ์ด้วยวิธีการต่างๆ ส่งขายและสร้างรายได้ให้กับตนเองได้อย่างพอเพียง

นายมงคล เหล่ามาลา (อึ้ง) ทำสวนซื้อสวนเกษตรเพชรมงคลมหาสารคาม ซึ่งได้เรียนรู้และได้รับแรงบันดาลใจจาก อ.ทอง ธรรมดา แล้วมาทำแปลงตนเอง สามารถขยายพันธุ์พืช ทำนอกฤดู และสอนวิธีในการเพิ่มมูลค่าของพืชแต่ละชนิด หลักการทำการเพิ่มมูลค่าของแต่ละอย่าง โดยเน้นขายกิ่งพันธุ์ ขายผลพลอยจากมะเดื่อฝรั่ง ม่อนต่างประเทศ โดยจะมีฝรั่งและไผ่เป็นสินค้าเสริม ปลุกหม่อนมากกว่า 10 สายพันธุ์ ประมาณ 5 ไร่ พิกส์กว่า 10 สายพันธุ์ หรือ มะเดื่อฝรั่ง วงบ่อ 1 งาน หม่อน มัลเบอร์รี่ไทย และต่างประเทศเพื่อขยายพันธุ์อีก 1 งาน ฝรั่งหวานพิรุณและกิมจู 1 งาน ไผ่บงหวานเพชรน้ำผึ้งเบอร์ 2,3 และไผ่ตงลิ้มแล้ง 1 งาน หมากเหมา สะเดาทะวาย ชะอมไร่หนาม และมะม่วงสายพันธุ์ต่างๆ 1 ไร่

นางสาวละออง ภูจวง มีการจัดการการผลิต กิจกรรมในสวนละอองแบ่งการเกษตรออกเป็นไร่สวนผสม 4 ไร่ 8 ไร่ อีก 52 ตารางวา ทำเป็นที่พักและคอกสัตว์ ในสวนมีกล้วยมากกว่า 20 สายพันธุ์ แวดล้อมไปด้วยไม้ยืนต้น หลากหลายมากมาย ชะอม 50 ต้น มะม่วง 12 ต้น มะพร้าว 7 ต้น ฝรั่ง 7 ต้น มะเขือต่อแหล 750 ต้น หม่อนกินผล ไผ่ กล้วย 300 กอ 20 กว่าสายพันธุ์ มะนาว 50 ต้น ข้าวโพด เซอร์รี่ ตะไคร้ ข่า 4 สายพันธุ์ 300 กอ พริกหนาม 200 ต้น ผักสวนครัวอีกมากมาย ซึ่งทำให้มีรายได้ถึงเดือนละ 13,000 บาท โดยที่รายได้ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ออกสู่ตลาด ณ เวลานั้นมาตรฐานของผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ที่ทำได้ GAP จำนวน 6 ชนิด คือ กล้วย ข่า ตะไคร้ หอม มะนาว และมะเขือ องค์ความรู้ ที่ถนัด ที่มีความชำนาญ : การทำน้ำหมักชีวภาพ การขยายพันธุ์พืช การทำปุ๋ยหมัก การขยายหัวเชื้อจุลินทรีย์สังเคราะห์แสงสูตร "สวนภูจวง" โดยจะยึดมั่นในปรัชญา พัฒนาตามขั้นตอน สอนให้พึ่งพาตนเอง

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการด้านพันธุ์พืชท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาการเกษตรตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน ในพื้นที่อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ยังประสบกับข้อจำกัดสำคัญหลายประการ ดังนี้

- ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชท้องถิ่น การจัดการพันธุ์ พืช ยังไม่เกิดการรวบรวมเป็นองค์ความรู้ โดยส่วนมาก ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชท้องถิ่น ความเหมาะสมต่อการเจริญเติบโต ทั้งการดูแล สรรพคุณ และการใช้ประโยชน์ ส่วนมากมีอยู่กับเกษตรกร ตัวบุคคล ปราชญ์ชาวบ้าน หมอยาสมุนไพร ความรู้เหล่านี้ ยังไม่เกิดการรวบรวม และถ่ายทอดไปสู่เกษตรกรรุ่นใหม่

- เกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ทำการผลิตและสร้างรายได้จากพันธุ์พืชท้องถิ่น ยังเน้นไปที่ผลิตในแปลงของตนเอง สร้างช่องทางการตลาดได้หลากหลาย แต่การผลิตและจำหน่ายพืชเหล่านั้นยังไม่สามารถกระจายการผลิต ไปสู่เกษตรกรทั่วไปในชุมชน ได้

ในพื้นที่อำเภอกันทรวิชัย มีพันธุ์พืชท้องถิ่นที่หลากหลายตามสภาพนิเวศ ทั้งนิเวศทุ่ง ริมน้ำ โคนสวน เมื่อเกษตรกรรุ่นใหม่ทำการเกษตร ได้นำพืชท้องถิ่นเหล่านั้นมาปลูก ขยายพันธุ์และพัฒนาพันธุ์ ก็สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างรายได้ให้กับตนเองได้อย่างต่อเนื่อง แต่เกษตรกรในทั่วไปกลับไม่ได้ให้ความสำคัญ

กับพันธุ์พืชท้องถิ่นเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อที่จะนำมาซึ่งข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุมในทุกมิติของพันธุ์พืชท้องถิ่น รวมไปถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงความคิด การผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการเกษตรให้กับเกษตรกรและเกษตรกรรุ่นใหม่ ในพื้นที่กันทรวิชัย ด้วยพืชพันธุ์ท้องถิ่น โดยใช้ศักยภาพบุคคล เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ กันทรวิชัย ศูนย์ปราชญ์ ผู้รู้ในพื้นที่ มาร่วมกัน ศึกษาและพัฒนาพันธุ์พืชท้องถิ่นให้สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่

3. ปัญหา/โจทย์การวิจัย

คำถามหลัก

การจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ควรเป็นอย่างไร

คำถามรอง

1. อำเภอกันทรวิชัยมีระบบนิเวศเกษตรอย่างไร และพันธุ์พืชท้องถิ่นอะไรบ้าง
2. เกษตรกรและเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นอย่างไรบ้าง
3. พืชท้องถิ่นชนิดใดที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและเกษตรกรรุ่นใหม่
4. ระบบการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นอย่างไร

4. วัตถุประสงค์

1. ศึกษาพันธุ์พืชท้องถิ่น และระบบนิเวศเกษตร อ.กันทรวิชัย
2. เพื่อศึกษาระบบการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร
3. เพื่อพัฒนาระบบการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นที่สามารถเสริมสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่

5. ทบทวนงานเอกสาร/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. “การพัฒนาศักยภาพการผลิตและการจัดการผลผลิตของเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่” : กรณีศึกษา กลุ่มยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ จังหวัดมหาสารคาม
2. พันธุ์กรรม พันธุ์พืชท้องถิ่น ความหลากหลายทางชีวภาพ
3. การให้บริการระบบนิเวศ ecology system services

6. นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

- พันธุ์พืชท้องถิ่น หมายถึง พืชที่มีอยู่เดิม หรือพืชที่นำเข้ามาปลูก แล้วมีปรับตัวเข้ากับระบบนิเวศในท้องถิ่นได้ สามารถขยายพันธุ์ให้ผลผลิต และสร้างรายได้กับเกษตรกร
- การจัดการ หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่นำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

- **เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่** หมายถึง คนที่ทำเกษตรหรือคนที่เกี่ยวข้องกับระบบการเกษตรและมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งมีอายุระหว่าง 17 - 45 ปี

7. ขอบเขตการศึกษา

7.1 พื้นที่ดำเนินการ (หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ระบบนิเวศ เช่น ลุ่มน้ำ เชียงเขา)

1. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา พื้นที่อำเภอกันทรวิชัย อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
ดังนี้ ตำบลขามเรียง ตำบลขามเฒ่าพัฒนา ตำบลนาสีนวน ตำบลขามเฒ่าพัฒนา และอำเภอเมืองตำบลเขา

7.2 ประชากรหรือกลุ่มเป้าหมาย

- เกษตรกรรุ่นใหม่ที่ทำการผลิตด้านการเกษตร หรือ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดในการเสริมสร้างรายได้จากพันธุ์พืชท้องถิ่น จำนวน 20 คน

ประชากรในการศึกษา

- .. ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและพันธุ์พืชท้องถิ่น จำนวน 15 คน
- .. กลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินการผลิตและสร้างรายได้จากพันธุ์พืชท้องถิ่น จำนวน 3 กลุ่ม
- .. นักวิชาการที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่น จำนวน 3 คน

กลุ่มเป้าหมาย

เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ เขตพื้นที่อำเภอกันทรวิชัย

ตำบลขามเรียง 3 ราย

- ☐ นางสาวกรรณก อาจวงษา
- ☐ นางสาวลักขณา สุวรรณศักดิ์
- ☐ นายจิรโชติ ใจยอด

ตำบลขามเฒ่าพัฒนา 1 ราย

- ☐ นางสาวละออง ภูจวง

ตำบลศรีสุข 8 ราย

- ☐ นายสุวรรณ แสงภูคำ
- ☐ นายอภิชาติ ภูลายดอ
- ☐ นายมงคล เหล่ามาลา
- ☐ นางสาวยุวดี สีใส
- ☐ นายยอดผ่างาน นาดี
- ☐ นางอุดม สุวรรณเลิศ
- ☐ นายเข้ม โสณะโชติ
- ☐ นางสาวกาญญาณี อ่อนโพธา
- ☐ นายเพ็ญ มีโชติ

ตำบลนาสีนวน 5 ราย

- ☐ นายวิโรจ สีสองโคตร
- ☐ นายนิกร ไชยภักดี
- ☐ นางสาวอนุไพร สีสองโคตร
- ☐ นายสัญญาลักษณ์...จันทะสิงห์หาร

๐ นางอนงค์ จันทะสิงห์หาร

เขตพื้นที่อำเภอเมือง

ตำบลเขวา 3 ราย

- ๐ นายพงศธร ดั่งคำจันทร์
- ๐ นางสาวมณีนทิพย์ น้อยสุวรรณ
- ๐ นายศรัญญ บัญดา

7.3 ช่วงเวลาที่สนใจศึกษา

- ดำเนินการศึกษาตั้งแต่ 1 ธันวาคม 2561 – 31 มีนาคม 2563

7.4 ประเด็นศึกษา

1. ศึกษากระบวนการนิเทศที่พืชท้องถิ่นดำรงอยู่
2. ศึกษาพันธุ์พืชท้องถิ่นที่มีในพื้นที่
2. ศึกษากระบวนการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่น
4. ศึกษาวิธีการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร
5. ศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่นที่สามารถเสริมสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่

8. วิธีการดำเนินงานวิจัย

8.1 การบริหารจัดการงานวิจัย (เช่น การทำความเข้าใจร่วมกับชุมชน การประชุมทีมวิจัย การอบรม เสริมศักยภาพการเก็บข้อมูล ฯลฯ)

การบริหารจัดการโครงการวิจัยนี้ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้นักวิจัยมีความสามารถในการดำเนินโครงการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และมีทักษะการเป็นนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น โครงการนี้จึงได้กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการโครงการ ประกอบด้วย

1. การประชุมทีมวิจัย จำนวน 10 ครั้ง
2. การประชุมชี้แจงโครงการกับกลุ่มเป้าหมาย 1 ครั้ง
3. การอบรมการเป็นนักวิจัยชุมชน 2 ครั้ง
4. ประชุมเชิงปฏิบัติการ การแตกกรอบเนื้อหาการวิจัย 1 ครั้ง
5. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโครงการ 1 ครั้ง

8.2 ระเบียบวิธีวิจัย (อธิบายถึงขั้นตอนในการวิจัย เช่น วิธีการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การคืนข้อมูล ฯลฯ)

ในการศึกษาค้างนี้ได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนการพัฒนาโครงการ ขั้นตอนการศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการทดลองปฏิบัติการ และขั้นตอนการสรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัย

ในการศึกษานี้เป็นศึกษาข้อมูลเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งการ ศึกษาข้อมูลเอกสาร การสำรวจ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการทดลองปฏิบัติการ เป็นวิธีการหลักในการศึกษา ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จะประกอบไปด้วย แบบสำรวจ ชุดประเด็นคำถามเพื่อการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งเมื่อได้ทำการรวบรวมข้อมูลผลการศึกษาแล้ว จะนำผลการศึกษาที่นำมาประมวลและนำเสนอข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อร่วมกันวางแผนการทดลองปฏิบัติการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยกิจกรรมในระยะการศึกษารวบรวมข้อมูล การทดลองปฏิบัติการ และการสรุปผลการศึกษา มีดังนี้

8.2.1 ศึกษารวบรวมข้อมูล

6. สำรวจข้อมูลแปลงและพันธุ์พืชท้องถิ่น ของเกษตรกรและเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ 5 ครั้ง

7. จัดทำผังแปลงเกษตร ของเกษตรกรและเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ 5 ครั้ง

8. สัมภาษณ์การจัดการพันธุ์พืช และการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ เป้าหมาย 20 ราย ประชาชน

8.2.2 สรุปและวิเคราะห์ข้อมูล

9. ประชุมสรุปและประมวลผลการศึกษา 1 ครั้ง

10. เวทีนำเสนอและตรวจสอบข้อมูล 1 ครั้ง

11. เวทีวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างรายได้จากการจัดการพันธุ์พืชท้องถิ่น 1 ครั้ง

12. การจัดทำรายงานความก้าวหน้า

8.2.3 ระยะทดลองปฏิบัติการ

13. เปิดตลาดพันธุ์พืชท้องถิ่นสร้างศูนย์รวบรวมพันธุ์พืชท้องถิ่น 1 แห่ง

14. อบรมการขยายพันธุ์พืช เพื่อสร้างรายได้ 2 ครั้ง

15. เวทีเติมเต็มความรู้การให้บริการระบบนิเวศ 1 ครั้ง

16. ผูกอบรมการเป็นวิทยากร กระบวนการในงานพันธุ์พืชท้องถิ่น

17. Couse ขยายฝัน 1 พันธุ์ 1 พัน

8.2.4 ระยะสรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการศึกษา

18. ประชุมสรุปผลวิจัย 1 ครั้ง

19. เวทีสรุปนำเสนอผลการวิจัยคืนข้อมูลให้กับเป้าหมายและชุมชน 1 ครั้ง

20. จัดทำเอกสารรายงานฉบับสมบูรณ์ 1 ครั้ง

2.2) ข้อเสนอโครงการย่อย โครงการ: การปรับตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ส่งเสริมเกษตร อุตสาหกรรม ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

หัวหน้าโครงการ: ...นาย.วิญญู ศรีโงวงศ์

ที่มาและความสำคัญ/หลักการและเหตุผล

ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวน 23 หมู่บ้าน มีประชากรประมาณ 14,000 คน มีพื้นที่ประมาณ 117.45 ตารางกิโลเมตร หรือ 73,405 ไร่ เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายในความเป็นอยู่ มีทั้งส่วนที่อยู่ใกล้กับชุมชนเมือง และห่างจากตัวชุมชนเมือง มีทั้งพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ คือ แม่น้ำชี และพื้นที่ที่อยู่ห่างจากแหล่งน้ำอย่างมาก ทำให้ยากแก่การหาแหล่งน้ำกินน้ำใช้ และในพื้นที่ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมคือ โรงงานน้ำตาลวังขนาย ซึ่งตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับตำบลท่าสองคอน

ตำบลท่าสองคอนเดิมทีนั้นมีการทำการเกษตรแบบคนทั่วไป คือ ปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อใช้กินและขาย ในระยะเวลาที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา เริ่มมีเกษตรกรส่วนหนึ่งนำมันสำปะหลังเข้ามาปลูกในพื้นที่ และแพร่กระจายไปทั่วในพื้นที่ตำบลท่าสองคอน ต่อมาปี พ.ศ.2544 ชาวบ้านมีการนำอ้อยมาปลูกโดยตัดส่งโรงงานน้ำตาล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกข้าว ก็เริ่มมีการปลูกอ้อย สลับกัน จนกระทั่ง ในปี พ.ศ.2550 โรงงานน้ำตาลวังขนายได้มาตั้งโรงงาน ที่อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีการสนับสนุนการปลูกอ้อยเพื่อเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงาน โดยมีการสนับสนุนในเรื่องเงินทุน และอุปกรณ์ ที่ใช้ในการเพาะปลูกต่างๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจ ให้เกษตรกรหันมาเปลี่ยนจากนาข้าวเป็นนาอ้อย และเปลี่ยนจากไร่มันสำปะหลังเป็นไร่อ้อย ซึ่งพื้นที่ตำบลท่าสองคอน เป็นพื้นที่ส่งเสริมการปลูกอ้อยโซน A ของโรงงานน้ำตาลวังขนาย

นอกจากนั้น ในพื้นที่ยังมีการส่งเสริมการ เลี้ยงไก่เนื้อ ในพื้นที่บ้านโนนแต่และ บ้านอุปราชา โดยในพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งน้ำใต้ดิน และน้ำจากแม่น้ำชี รวมไปถึงการมีคลองชลประทานส่งน้ำ ในพื้นที่ นอกจากนั้น ยังมีการส่งเสริมเกษตรกรให้มีการเลี้ยงปลากระชังในแม่น้ำชี ที่บ้านท่าสองคอน พื้นที่ในตำบลท่าสองคอน จึงเต็มไปด้วยการส่งเสริมการเกษตรอุตสาหกรรมเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน

สิ่งที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริมการเกษตรอุตสาหกรรมดังกล่าวในพื้นที่ตำบลท่าสองคอน เกษตรกรรายย่อยและเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่เริ่มกลับมาทำการเกษตร ต้องเผชิญกับภาวะความเสี่ยงต่อการขาดทุน ในการปลูกอ้อยนั้น รายย่อยต้องประสบปัญหาจากการจ้างค่าแรงงานสูง เครื่องจักรในการผลิตที่มีราคาสูง อีกทั้งยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่อการการใช้สารเคมีทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก ส่วนการเลี้ยงไก่เนื้อแบบพันธะสัญญา กับบริษัทอุตสาหกรรมเกษตร ก็พบว่าชาวบ้านโนนแต่ และบ้านอุปราชา บางส่วน ที่ประสบปัญหาขาดทุนจนต้องเลิกกิจการ แล้วหันมาทำการเกษตรแบบผสมผสานแทน เกษตรกรรุ่นใหม่หลายคนใช้วิธีการผลิตผสมผสานไปพร้อมๆกับการผลิตแบบเกษตรอุตสาหกรรม เพื่อลดความเสี่ยง และสร้างช่องทางรายได้ที่มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น บางคนเลิกการทำการผลิตตามแนวทางเกษตรแบบอุตสาหกรรมการเกษตร หันมาทำการผลิตตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน มีกิจกรรมการผลิตที่หลากหลายสร้างแหล่งอาหารที่ปลอดภัย และสามารถสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องในพื้นที่

นายศรชัย กาลิพล อายุ 39 ปี อยู่บ้านหนองเขื่อนช้าง 34 ม7 ก่อนหน้านี้ ทำพนักงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่ อมตะนคร จังหวัดชลบุรี ตัดสินใจกลับมาบ้านเพื่อพนักงานประจำสถานีสบน้ำ อบต. ท่าสองคอน นอกจากนี้ ยังทำการผลิตในพื้นที่ตนเอง โดย เนื้อที่ 16 ไร่ ทำนาข้าว แปลงปลูกพืชผสมผสาน 4 ไร่ ทั้งเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เลี้ยงวัว ปลูกผัก สวนไผ่ ผลผลิตที่ได้แม่จะนำไปขายในตลาดนัดในหมู่บ้าน แปรรูปกล้วยฉาบ

จำหน่าย มีรายได้ประมาณจากการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ทั้งรายวัน รายครึ่งปี และรายได้รายปี จนพอกินพอใช้ในครัวเรือน

นายสุวิช พันตัน อายุ 44 ปี เป็นเจ้าพนักงานธุรการกองเกษตร อบต. ท่าสองคอน ก่อนนั้นทำงานที่บริษัทชิ้นส่วนยานยนต์ แล้วรับราชการเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่น และย้ายกลับมาที่บ้านเกิดเพื่อดำเนินกิจการต่อจากพ่อแม่ซึ่งชราภาพแล้ว โดยครอบครัวประกอบกิจการกับบริษัทเกษตรเลี้ยงไก่เนื้อในระบบโรงเรือนปิดแล้วจึงเลิกประกอบ เนื่องจากต้องลงทุนสูง และปัญหาด้านสุขภาพ ปัจจุบัน ดูแลไม้ผลลำไย ส้ม ผักสวนครัว ต้นอ้อยท้อ พืชผสมผสาน กล้วย ผักหวานป่า รายได้จากการผลผลิตกล้วยผักสวนครัว ซึ่งแม่เป็นคนดูแลก่อให้เกิดรายได้อยู่เสมอ ไม่ต่ำกว่า 2000 -5000 บาทต่อเดือน โดยผลผลิตที่บ้านจะขายในหมู่บ้าน และตามที่คนสั่งจองทั้งยังมีการขายผลผลิต ลำไย วัชุน เป็นรายได้เงินก้อนรายปีอีกส่วนหนึ่ง

นายวุฒิชัย จันทร์แดง เกษตรกรบ้านอปราช ซึ่งมีประสบการณ์ไปทำงานรับจ้างด้านการเกษตรที่ประเทศอิสราเอล แล้วกลับมาทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีหลากหลายในการผลิต แล้วนำผลผลิตที่ได้ไปจำหน่ายตามตลาดนัด ร้านค้าในชุมชน สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองเป็นประจำทุกวัน

จากสภาพการทำเกษตรในพื้นที่ตำบลท่าสองคอน จะเห็นได้ว่า เกษตรกรหลายคนมีความพยายามปรับเปลี่ยนการผลิต ทั้งการอยู่ร่วมกับการผลิตในแบบเกษตรอุตสาหกรรม การสร้างรูปแบบการผลิต การจำหน่ายสินค้าที่มีความแตกต่างหลากหลายมากขึ้น เกษตรกรรุ่นใหม่หลายคนมีการรวมกลุ่มการผลิต พัฒนาตลาดสินค้าด้วยตนเอง อันเป็นการปรับตัวของเกษตรกรในพื้นที่

คณะผู้วิจัย ร่วมกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน ได้เล็งเห็นประโยชน์ และความสำคัญของเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่พยายามแสวงหาทางออกในการทำการเกษตรที่จะนำไปสู่การสร้างควมยั่งยืนในพื้นที่ จึงได้จัดทำโครงการวิจัยนี้ขึ้น

3. ปัญหา/โจทย์การวิจัย (ประเด็นปัญหาที่ต้องการแสวงหาคำตอบ และต้องสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย)

คำถามหลักการวิจัย

เกษตรกรรุ่นใหม่มีการปรับตัวด้านการผลิต การเสริมสร้างรายได้ ตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน ในพื้นที่ส่งเสริมการเกษตรอุตสาหกรรม ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามได้อย่างไร

คำถามรองในการวิจัย

1. พัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเกษตรในตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร
2. เกษตรกรรุ่นใหม่มีภูมิหลัง แนวคิด แบบแผนการผลิต วิธีการดำเนินชีวิต และภาวะรายได้รายจ่าย เป็นอย่างไร
3. จะปรับการผลิต การใช้ชีวิต และเสริมสร้างรายได้รายจ่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามได้อย่างไร

4. วัตถุประสงค์

- 4.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรในตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

4.2 เพื่อศึกษา ภูมิหลัง แนวคิด แบบแผนการผลิต วิธีการดำเนินชีวิต โครงสร้างรายได้รายจ่าย ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ตำบลท่าสองคอน

4.3 เพื่อปรับการผลิต แบบแผนการใช้ชีวิต การเสริมสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยแนวคิด เกษตรกรรมยั่งยืนให้ดำรงอยู่ได้ ในพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรมตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม

5. ทบทวนเอกสาร/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต้องเป็นเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานวิจัย และ/หรือมีบริบทที่เกี่ยวข้อง/ งานวิจัยของ สกว.)

6. นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

- พื้นที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตร หมายถึง พื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนการผลิต จาก หน่วยงาน บริษัท ที่ทำการเกษตรแบบอุตสาหกรรม

7. ขอบเขตการศึกษา

7.1 พื้นที่ดำเนินการ (หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ระบบนิเวศ เช่น กลุ่มน้ำ เชียงเขา)

1. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา พื้นที่ จำนวน 23 หมู่บ้าน ในตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม

- บ้านท่าสองคอน หมู่ที่ 1,12,17,18
- บ้านโนนแต้ หมู่ที่ 4,16
- บ้านอุปราช หมู่ที่ 3,14
- บ้านโนนตาล หมู่ที่ 19
- บ้านหนองเขื่อนช้าง หมู่ที่ 7,13,20
- บ้านดอนหัน หมู่ที่ 9,21
- บ้านดงเค็ง หมู่ที่ 10
- บ้านหินลาด หมู่ที่ 8,23
- บ้านหนองเต่า หมู่ที่ 2,22
- บ้านบ่อน้อย หมู่ที่ 6,

2 ขอบเขตพื้นที่ชุมชนเป้าหมายที่เกษตรกรรุ่นใหม่ทำการผลิตอยู่

- บ้านโนนแต้ หมู่ที่ 16
- บ้านท่าสองคอน หมู่ที่ 17
- บ้านหนองเขื่อนช้าง หมู่ที่ 7, 20
- บ้านหนองกุ้งเต่า หมู่ที่ 2,22
- บ้านอุปราช หมู่ที่ 3,14

7.2 ประชากรหรือกลุ่มเป้าหมาย

- ตัวแทนเกษตรกรที่ทำการผลิตแบบอุตสาหกรรมเกษตร อ้อย มันสำปะหลัง ฟาร์มไก่ และการเลี้ยงปลากระชัง จำนวน 30 คน

- เกษตรกรที่ทำการผลิตตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่ตำบลท่าสองคอน จำนวน 10 คน

- เกษตรกรรุ่นใหม่ที่ทำกรผลิตด้านการเกษตร หรือ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดในการเสริมสร้างรายได้ตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน จำนวน 25 คน

7.3 ช่วงเวลาที่สนใจศึกษา

- ดำเนินการศึกษาตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2561 – 31 มกราคม 2563

7.4 ประเด็นศึกษา

- พัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรในตำบลท่าสองคอน
- แบบแผนการผลิต โครงสร้างรายได้รายจ่าย ของเกษตรกรรุ่นใหม่
- แนวคิด วิธีการดำเนินชีวิต ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ตำบลท่าสองคอน
- การปรับตัว และการพัฒนาการผลิตทางการเกษตรตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรุ่นใหม่

8. วิธีการดำเนินงานวิจัย

8.1 การบริหารจัดการงานวิจัย (เช่น การทำความเข้าใจร่วมกับชุมชน การประชุมทีมวิจัย การอบรมเสริมศักยภาพการเก็บข้อมูล ฯลฯ)

การบริหารจัดการโครงการวิจัยนี้ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้นักวิจัยมีความสามารถในการดำเนินโครงการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และมีทักษะการเป็นนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น โครงการนี้จึงได้กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการโครงการ ประกอบด้วย

- 1.การประชุมทีมวิจัย จำนวน 15 ครั้ง
- 2.การประชุมชี้แจงโครงการกับกลุ่มเป้าหมาย 1 ครั้ง
3. การอบรมการเป็นนักวิจัยชุมชน 1 ครั้ง
4. ประชุมเชิงปฏิบัติการ การแตกกรอบเนื้อหาการวิจัย 1 ครั้ง
5. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโครงการ 1 ครั้ง

8.2 ระเบียบวิธีวิจัย (อธิบายถึงขั้นตอนในการวิจัย เช่น วิธีการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การคืนข้อมูล ฯลฯ)

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนการพัฒนาโครงการ ขั้นตอนการศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการทดลองปฏิบัติการ และขั้นตอนการสรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัย

ในการศึกษานี้เป็นศึกษาข้อมูลเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งการ ศึกษาข้อมูลเอกสาร การสำรวจ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการทดลองปฏิบัติการ เป็นวิธีการหลักในการศึกษา ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จะประกอบไปด้วย แบบสำรวจ ชุดประเด็นคำถามเพื่อการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งเมื่อได้ทำการรวบรวมข้อมูลผลการศึกษาแล้ว จะนำผลการศึกษานี้มาประมวลและนำเสนอข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อร่วมกันวางแผนการ

ทดลองปฏิบัติการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยกิจกรรมในระยะการศึกษารวบรวมข้อมูล การทดลองปฏิบัติการ และการสรุปผลการศึกษา มีดังนี้

ระยะศึกษารวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานชุมชน ในตำบลท่าสองคอน 2 ครั้ง
2. สำรวจลักษณะการผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลท่าสองคอน 6 ครั้ง
3. สัมภาษณ์ เกษตรกรที่ทำการผลิตตามแนวทางเกษตรอุตสาหกรรม 30 คน
4. วงสโหล่ ความคิด การผลิต ความฝัน และปัญหาของเกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน 3 ครั้ง
5. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ต้นแบบการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ตามแนวทางเกษตรกรรม

ยั่งยืน 2 ครั้ง

6. ศึกษาดูงาน เกษตรกรรุ่นใหม่ที่ทำการผลิตและสร้างรายได้อย่างพอเพียง 1 ครั้ง
7. เวทีประมวลและนำเสนอผลการศึกษา และวางแผนทางการทดลองปฏิบัติการเสริมสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ด้วยแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน 1 ครั้ง
8. การจัดทำรายงานความก้าวหน้า

ระยะทดลองปฏิบัติการ

9. ประชุมออกแบบผลิตและการใช้ชีวิต 1 ครั้ง
10. การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร 3 ครั้ง
11. การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร 3 ช่องทาง

ระยะสรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการศึกษา

1. เวทีสรุปและนำเสนอผลการวิจัยในชุมชน 1 ครั้ง
2. จัดทำเอกสารรายงานฉบับสมบูรณ์

2.3) โครงการย่อยโครงการ นวัตกรรมทางการเกษตรของคนรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างรายได้ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์

หัวหน้าโครงการ: ...นายธนา อาจารย์ภา

ที่มาและความสำคัญ/หลักการและเหตุผล

ความสำคัญของปัญหา

เพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ เพื่อให้มีกิน มีรายได้ ใช้หนี้ มีเงินเก็บ นั้นส่วนในระดับพื้นที่นั้น พบว่า จะต้องมองให้รอบด้าน ตั้งแต่ กระบวนการการผลิต การแปรรูปและการตลาด ทั้งในระดับแปลงและระดับกลุ่มชาวบ้านได้ถูกยกระดับ ในการพัฒนาและนำมาปรับประยุกต์ใช้อย่างหลากหลาย ได้ก่อเกิดงานศึกษาวิจัยที่ดำเนินการโดยชาวบ้านเพื่อตอบโจทย์ของตนเองมา พัฒนาระดับแปลง ระดับกลุ่ม สร้างความมั่นคงของชีวิตทางด้านการทำการเกษตรและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งตำบลหนองตอกแป้นเองได้ทำวิจัยท้องถิ่น (สกว.) หลายโครงการดังต่อไปนี้

ปี พ.ศ 2546 ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการทำเกษตร ไปสู่แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ วัตถุประสงค์ในการดำเนินการวิจัยก็เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาของการทำเกษตร ศึกษากระบวนการ

เปลี่ยนแปลงทัศนคติการทำเกษตรของผู้ทำการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น สร้างกระบวนการเรียนรู้การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การทำเกษตรไปสู่แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และกำหนดแนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น เพื่อตอบคำถามว่า “จะสร้างรูปธรรมของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการทำเกษตร ไปสู่แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์” ได้อย่างไร มีกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคั้งนี้ 40 ครอบครัว

ผลของการศึกษาสถานการณ์ปัญหาการทำเกษตรในชุมชนพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเกษตรโดยใช้สารเคมี ลักษณะดิน 95% เป็นดินทราย ส่วนใหญ่มีที่นาไม่เกินครอบครัวละ 10 ไร่ การลงทุนในภาคเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี ผลผลิตจากการทำนาเฉลี่ยทั้งปี 51-100 กระสอบต่อครอบครัว มีเพียง 25 ครอบครัวเท่านั้นที่มีรายได้จากการขายข้าว รายได้หลักที่ได้รับมาจากนอกภาคเกษตร คือ จากการรับจ้าง การค้าขาย เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบรายรับและรายจ่ายพบว่า เกษตรกรมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้เกือบ 3 เท่าตัว (40 ครอบครัว/ปี) ส่วนรายได้สูงสุดตลอดปีเท่ากับรายจ่ายตลอดปี และรายจ่ายที่สูงที่สุด ได้แก่ การซื้ออาหารในการบริโภคและรายจ่ายอันดับ 2 ก็คือ รายจ่ายในการลงทุนในภาคการเกษตร หลังจากที่น่าสนใจข้อมูลและร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหากับกลุ่มเป้าหมายแล้ว ทุกฝ่ายมีความต้องการค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการไปศึกษาดูงานการจัดอบรมสัมมนาเทคนิคการทำเกษตรอินทรีย์

ผลที่เกิดขึ้นเมื่อโครงการสิ้นสุดลงเกิดการจัดตั้ง “กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลหนองตอกแป้น” และผลักดันส่งเสริมให้มีการทำเกษตรอินทรีย์ภายในตำบลหนองตอกแป้น โดยพบว่ากลุ่มเป้าหมาย จะเกิดกระบวนการเรียนรู้จนกระทั่งเปลี่ยนแปลงทัศนคติก็ต่อเมื่อได้รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร เนื้อหาครอบคลุม หนักแน่นเพียงพอ ในเรื่องสภาพปัญหาของตนเอง ปัญหาของชุมชน การเปลี่ยนแปลงของชุมชน สังคม จากอดีตสู่ปัจจุบัน เห็นตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เห็นรูปธรรมของการทำเกษตรอินทรีย์ เห็นผลประโยชน์จากการแก้ปัญหาด้วยวิธีการดังกล่าว ความรู้ดังกล่าวจะทำให้กลุ่มเป้าหมาย สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยง จนมีความเข้าใจในสภาพปัญหาของตนเอง ปัญหาของผู้อื่น ชุมชน สังคม จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ นำไปสู่การตัดสินใจลงมือปฏิบัติด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธาในที่สุด

ปี พ.ศ 2551 ได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่องกระบวนการขยายแนวคิดการทำเกษตรยั่งยืนเพื่อสร้างชุมชนพึ่งตนเอง โดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลหนองตอกแป้น มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาบริบทชุมชนรูปแบบการเกษตรและสถานการณ์ปัญหาในชุมชน ศึกษาวิธีการขยายแนวคิดการทำเกษตรยั่งยืนชุมชนและในกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลหนองตอกแป้น สร้างกระบวนการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนที่นำไปสู่ภาวะชุมชนพึ่งตนเอง และศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการสร้างชุมชนพึ่งตนเอง

ได้ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการทำเกษตรกรรมยั่งยืนและปัญหาในเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่เป้าหมายมี 2 รูปแบบ คือ เกษตรเชิงเดี่ยวและเกษตรผสมผสาน ส่วนปัญหาทางการเกษตรของพื้นที่เป้าหมาย คือ ปัญหาทางธรรมชาติ ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการทำการเกษตร ได้แก่ ดินเสื่อมคุณภาพ ต้นทุนการผลิตสูง ขาดความเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ปัญหาจากนโยบายของรัฐหรือจากภายนอกชุมชนนอกเหนือการควบคุมของเกษตรกร ปัญหากำหนดราคาผลผลิตไม่ได้ และราคาปัจจัยการผลิตสูง วิธีการขยายแนวคิดการทำเกษตรยั่งยืนชุมชนและในกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลหนองตอกแป้น พบว่า แนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืนของกลุ่ม คือ “เกษตรกรรมยั่งยืน เป็นระบบเกษตรที่เกื้อกูลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายระบบนิเวศน์ คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ผลิตและผู้บริโภค นำเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมโดยไม่ปฏิเสธการค้า แต่เน้นการค้าที่เป็นธรรม คำนึงถึงความสมดุลของการบริโภค การผลิตและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มีเป้าหมายเพื่อให้การเกษตรมีความยั่งยืนยาวนาน” โดยกลุ่มมีแนวทางการทำ

เกษตรกรรมยั่งยืน ได้แก่ ปลูกพืชแบบผสมผสาน หลีกเลี่ยงสารเคมี ละเว้นความเห็นแก่ตัว และมุ่งเน้นความพอเพียง จากการศึกษากระบวนการขยายแนวคิดการทำเกษตรกรรมยั่งยืน พบว่า “นियามการพึ่งตนเอง” ของกลุ่ม คือคุณค่ารักษาเท่าชีวิต อยู่อย่างเป็นมิตร ใช้ชีวิตสมถะ” กลุ่มมีแนวคิดการพึ่งตนเองของกลุ่มเกษตรอินทรีย์หนองตอกแป้นใน 3 ระดับ คือระดับครอบครัว ระดับกลุ่มและระดับชุมชน ซึ่งมีหลักการพึ่งตนเองเรียกว่า หลัก 6 ต้อง คือ ต้องมีศรัทธา ต้องมีความพอดี ต้องรู้จักประมาณตน ต้องเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและต้องมองสังคมที่กว้าง จากการถอดบทเรียนการทำวิจัย พบว่า ปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย กระบวนการ ประเด็น เชิงพื้นที่และเชิงบุคลากร

ปี พ.ศ 2553 ได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่องระบบตลาดทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับสินค้าเกษตรกรรมยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษารูปแบบตลาดอาหารในพื้นที่เป้าหมายและเส้นทางการกระจายอาหารในพื้นที่เป้าหมาย ศึกษาและสำรวจระบบการผลิตและผลผลิตทางเกษตรกรรมทางเลือกในพื้นที่เป้าหมาย ศึกษาปัจจัยเอื้อ โอกาส ข้อจำกัดและศักยภาพของการเกิดตลาดทางเลือกสินค้าเกษตรในพื้นที่เป้าหมาย และ วัตถุประสงค์เชิงพัฒนาเพื่อพัฒนารูปแบบและระบบตลาดทางเลือกที่เหมาะสมกับชุมชนเป้าหมาย มีขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ดำเนินการวิจัยในตำบลหนองตอกแป้น ตำบลหัวง อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และพื้นที่ตำบลโคกสะอาด อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลหนองตอกแป้น กลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืนตำบลโคกสะอาด เกษตรกรตำบลหัวง อำเภอยางตลาด กลุ่มตัวอย่าง ตัวแทนจากกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลหนองตอกแป้น ตัวแทนจากกลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืน ตำบลโคกสะอาด ตัวแทนจากเกษตรกรตำบลหัวง

ผลของการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้ รูปแบบตลาดและเส้นทางการกระจายอาหารในพื้นที่เป้าหมาย พบว่า มีลักษณะการจัดการตลาดสินค้า อาหารการกิน การบริโภคและผลผลิตทางการเกษตรรวมอยู่ 9 แบบ คือ ตลาดนัด ร้านค้าและอาหารสด ร้านอาหารตามสั่ง ร้านค้าแผงลอย รถพุ่มพวง ขายในไร่นา ตลาดห้อยคอกรรณ และ ตลาดชุมชน โดยสินค้าส่วนใหญ่มาจากตลาดขายส่งนอกชุมชน ระบบการผลิต และผลผลิตทางเกษตรกรรมทางเลือกในพื้นที่เป้าหมาย 3 ตำบล ซึ่งทั้ง 3 ตำบลมีลักษณะระบบการผลิต การจัดการด้วยกระบวนการกลุ่มในระบบเกษตรอินทรีย์ ร่วมกันเป็นเครือข่ายโดย เครือข่ายให้การสนับสนุนการพัฒนาแนวคิด ส่งเสริมปัจจัยการผลิตในแปลง ส่วนผลผลิตนั้น ประกอบด้วยพืชผักสวนครัว ไม้ผล ข้าว สัตว์ปีก สัตว์น้ำ และสัตว์เลี้ยง ปัจจัยเอื้อ โอกาส ศักยภาพของการเกิดตลาด คือมีคณะกรรมการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการตลาดอย่างสม่ำเสมอ การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ องค์กรเอกชน การสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิต เครือข่ายกลุ่มผู้บริโภค เครือข่ายครอบครัว เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน มีข้อมูลการผลิต มีข้อมูลรูปแบบตลาด มีการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขายและสถานที่ตั้งตลาด อยู่ในสถานที่เหมาะสมสำหรับผู้บริโภคเข้าถึงได้ง่าย และสะอาดปลอดภัย

จากการทำโครงการวิจัยตั้งแต่ปี พ.ศ 2546 ถึงปี พ.ศ 2561 ผลที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัยพอจะสังเขปได้ดังต่อไปนี้

เกิดการสร้างรูปธรรมในแปลงในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ตั้งแต่เนื้อที่ขนาด ๑ ไร่ไปจนถึงขนาด 30 ไร่ ประมาณ 70 แปลง พื้นที่ในตำบลโคกสะอาด อ.ฆ้องชัย จ.กาฬสินธุ์ไม่น้อยกว่า 10 แปลง ระดับกลุ่มและเครือข่าย เป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียนตำบลหนองตอกแป้น จำกัด 1 แห่ง จัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพประมาณ 6 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลหนองตอกแป้น กลุ่มธนาคารโคกระบือ กลุ่มธนาคารต้นไม้กลุ่มมะม่วงน้ำดอกไม้ กลุ่มปลูกพืชสมุนไพร กลุ่มเกษตรแปลงรวมบ้านหนองบัวน้อยและกลุ่มปลูกพืชไร่ดิน

เกิดกระแสนหนุ่มสาว หรือคนรุ่นใหม่หวนคืนถิ่น เพื่อมาอยู่บ้าน โดยด้วยเหตุต่างๆ เช่น พ่อแม่แก่ชรา คิดถึงบ้าน เป้าการใช้ชีวิตที่กรุงเทพฯ และหวังที่จะมาสร้างความความมั่นคงให้กับตัวเองทางด้านการทำการเกษตร ปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรแนวใหม่ จึงตัดสินใจกลับมาอยู่บ้าน พอจะยกตัวอย่างพอสังเขปดังนี้

นายธนา อาจารย์ (เด่น) เดิมทำงานอยู่กรุงเทพฯ เป็นวิศวกรทางด้านไฟฟ้า ลาออกจากงานเพราะเบื่อความวุ่นวายที่กรุงเทพฯ และอยากให้ชุมชนปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรแนวใหม่ จึงมาทำเกษตรที่บ้านกับภรรยา โดยมีเงินเก็บก้อนหนึ่งจากการทำงานมาลงทุนในแปลงเป็นแปลงต้นแบบ หวังจะเป็นตัวอย่างและสร้างรายได้เพิ่มให้เกษตรมีความเป็นอยู่ดีขึ้นเพื่อเลี้ยงครอบครัวจากแปลง

นายชื่นชม โกศล ที่ลาออกจากงาน เพราะแม่อายุเยอะแล้ว ต้องการให้ลูกหลานมาอยู่ด้วย ช่วงเจ็บไข้ได้ป่วยจะได้ดูแล เลยตัดสินใจลาออกจากงาน ลงมือทำการเกษตรแบบอินทรีย์ คือ การปลูกโกโก้ ปลูกผักสวนครัวไปจำหน่ายที่ตลาดในเมือง ขายของทางออนไลน์ ปัจจุบันได้เป็นอาสาของมหาวิทยาลัยของแก่นในโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และขณะนี้ได้ขอรับรองมาตรฐานแปลงสากลเพื่อผลิตสมุนไพรเข้าสู่ตลาดโลก

น.ส พันธ์กร เขมศิริกรกุล ลาออกจากงานเพราะอยากมาอยู่บ้านได้เกินมาก่อนหนึ่งมาสร้างบ้านและปรับปรุงแปลงนาเป็นการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ปัจจุบันได้เป็นสมาชิก อบต.

น.ส พศดาพร ภูดอนม่วง (หนู) ได้ลาออกจากงานประจำที่กรุงเทพฯ โดยพาครอบครัวมาทำการเกษตรอยู่ที่บ้าน ปัจจุบันเลี้ยงเป็ด คัดหวังให้ชุมชนเข้าใจการพึ่งตนเอง เรื่องสุขภาพตนเอง

น.ส มนทิรา จำปานิล ลาออกจากงานที่กรุงเทพฯ มาสร้างรายได้ในแปลง ปลูกฝรั่งขายและรับจ้างส่งน้ำดื่ม เริ่มปรับเข้าสู่การทำเกษตรอินทรีย์

น.ส นพัสสร ศิริวัฒนชัย (หมวย) ทำงานประจำที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามและทำการเกษตรควบคู่ไปด้วยและต้องการให้ชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความภาคภูมิใจในการทำการเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดภัยจากการสารเคมี และมีสุขภาพที่ดีจากการบริโภคผักปลอดสารเคมี

นายชานนท์ คำใสสุข (มิช) ตัวเองได้ลาออกจากงานประจำเพราะคิดอยู่ในใจตลอดว่า การมารับจ้างคือการทำงานให้คนอื่น ไม่ใช่ทำให้ตัวเอง ทำงานมากก็ได้เงินเดือนเท่าเดิม จึงมาทำการเกษตรผสมผสานโดยการปลูกมะม่วงและทำฟาร์มโคพร้อมกับเต้ายาย ให้ภรรยาทำงานประจำเมื่อพึ่งตนเองในแปลงได้ในระดับหนึ่งแล้วหวังจะให้ภรรยาลาออกจากงานมาใช้ชีวิตอยู่ในแปลงร่วมกัน

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า การกลับมาคืนถิ่นหวังที่จะมาอยู่กับครอบครัว ชุมชนและสร้างรายได้จากการทำการเกษตรของคนรุ่นใหม่ กระจัดกระจายอยู่ทั่วตำบลในพื้นที่ทั้ง 10 หมู่บ้านต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างคิด ซึ่งล้วนแล้วเป็นลูกหลานของเกษตรกร

3. ปัญหา/โจทย์การวิจัย (ประเด็นปัญหาที่ต้องการแสวงหาคำตอบ และต้องสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย

คำถามหลัก

นวัตกรรมทางการเกษตรของคนรุ่นใหม่ที่เสริมสร้างรายได้ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์
กาฬสินธุ์เป็นอย่างไร

คำถามรองในการวิจัย

- สภาพปัญหาและข้อจำกัดของเกษตรกรรุ่นใหม่พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้นเป็นอย่างไร
- แนวคิดและศักยภาพการทำเกษตรของคนรุ่นใหม่พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้นเป็นอย่างไร

- เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้นมีกิจกรรมการสร้างรายได้และรายจ่ายทางการเงินอย่างไร
- จะพัฒนาและนำนวัตกรรมทางการเกษตรมาเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้นเป็นอย่างไร

4. วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อจำกัดของเกษตรกรรุ่นใหม่พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น
- เพื่อศึกษาแนวคิดและอัตลักษณ์การทำเกษตรของคนรุ่นใหม่พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น
- เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการเกษตรของของคนรุ่นใหม่พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น
- เพื่อนำนวัตกรรมทางการเกษตรของของคนรุ่นใหม่มาเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น

5. ทบทวนเอกสาร/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต้องเป็นเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานวิจัย และ/หรือมีบริบทที่เกี่ยวข้อง/งานวิจัยของ สกว.)

6. นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

7. ขอบเขตการศึกษา

7.1 พื้นที่ดำเนินการ (หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ระบบนิเวศ เช่น ลุ่มน้ำ เชียงเขา)

โครงการนี้มุ่งเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มุ่งศึกษาเพื่อศึกษา ต้นทุนชีวิต ศักยภาพ บทบาท ของเกษตรกรรุ่นใหม่พื้นที่ ความคิดเห็นของเกษตรกรรุ่นเก่า ความคาดหวัง ต่อบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการพัฒนารูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืนให้เกิดการยอมรับของครอบครัวและชุมชน บทเรียนของพื้นที่ในการปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตรกรรมยั่งยืน พื้นที่ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ชุมชนในพื้นที่ ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

7.2 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ คนรุ่นใหม่ ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น จำนวน 50 คน

กลุ่มเป้าหมายรอง ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตำบลหนองตอกแป้นจำนวน . 30 คน

7.2 ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลา 15 เดือน เริ่มตั้งแต่ ธันวาคม 2561 ถึง 30 เมษายน 2563

7.4 ประเด็นศึกษา

- ศึกษาสภาพปัญหาและข้อจำกัดของเกษตรกรรุ่นใหม่พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น

- ศึกษาแนวคิดและอัตลักษณ์การทำเกษตรของคนรุ่นใหม่พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น
- สร้างนวัตกรรมทางการเกษตรของของคนรุ่นใหม่พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น
- นวัตกรรมทางการเกษตรของของคนรุ่นใหม่มาเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น

7.5 งบประมาณ งบประมาณโครงการ จำนวน 250,000 บาท

8. วิธีการดำเนินงานวิจัย

8.1 การบริหารจัดการงานวิจัย (เช่น การทำความเข้าใจร่วมกับชุมชน การประชุมทีมวิจัย การอบรม เสริมศักยภาพการเก็บข้อมูล ฯลฯ)

การบริหารจัดการโครงการวิจัยนี้ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้นักวิจัยมีความสามารถในการดำเนินโครงการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และมีทักษะการเป็นนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น โครงการนี้จึงได้กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการโครงการ ประกอบด้วย

- 1.การประชุมทีมวิจัย จำนวน 15 ครั้ง
- 2.การประชุมชี้แจงโครงการกับกลุ่มเป้าหมาย 1 ครั้ง
3. การอบรมการเป็นนักวิจัยชุมชน 1 ครั้ง
4. ประชุมเชิงปฏิบัติการ การแตกกรอบเนื้อหาการวิจัย 1 ครั้ง
5. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโครงการ 1 ครั้ง

8.2 ระเบียบวิธีวิจัย (อธิบายถึงขั้นตอนในการวิจัย เช่น วิธีการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การคืนข้อมูล ฯลฯ)

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนการพัฒนาโครงการ ขั้นตอนการศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการทดลองปฏิบัติการ และขั้นตอนการสรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัย

ในการศึกษานี้เป็นศึกษาข้อมูลเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งการ ศึกษาข้อมูลเอกสาร การสำรวจ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการทดลองปฏิบัติการ เป็นวิธีการหลักในการศึกษา ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จะประกอบไปด้วย แบบสำรวจ ชุดประเด็นคำถามเพื่อการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งเมื่อได้ทำการรวบรวมข้อมูลผลการศึกษาแล้ว จะนำผลการศึกษานั้นมาประมวลและนำเสนอข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อร่วมกันวางแผนการทดลองปฏิบัติการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยกิจกรรมในระยะการศึกษารวบรวมข้อมูล การทดลองปฏิบัติการ และการสรุปผลการศึกษา มีดังนี้

การเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชุมทีมวิจัยเตรียมการออกแบบการเก็บข้อมูล เพื่อกำหนดแผนการทำงาน และกำหนดขอบเขตเนื้อหาข้อมูลที่ต้องการ รวมถึง การแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน
2. การสำรวจแปลงและพื้นที่ โดยทีมวิจัยร่วมกันสำรวจในระบบการทำเกษตรกรรมยั่งยืนตำบลหนองตอกแป้น

3. เก็บข้อมูลสภาพปัญหาและข้อจำกัด แนวคิดและอัตลักษณ์การทำเกษตรของคนรุ่นใหม่พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้นโดยทำการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อยสัมภาษณ์
4. ศึกษาบทเรียนการทำเกษตรกรรมยั่งยืนของคนรุ่นเก่า
5. ศึกษาศักยภาพ องค์ความรู้ นวัตกรรม บทบาทของคนรุ่นใหม่ในระบบการผลิต การแปรรูป การตลาด ในการทำเกษตรกรรมยั่งยืน ทั้งในและนอกพื้นที่ จัดศึกษาดูงานเรียนรู้องค์ความรู้ประสบการณ์นอกพื้นที่
6. ประชุมทีมวิจัยร่วมกันประมวลผลและวิเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมดที่เก็บมาได้ข้างต้น พร้อมทั้งเตรียมข้อมูลในการนำเสนอและคืนข้อมูลสู่กลุ่มเป้าหมาย
7. เวทีนำเสนอและคืนข้อมูลสู่กลุ่มเป้าหมายร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และระดมความคิดเห็น ตลอดจนร่วมกันวิเคราะห์และวางแนวทางในการพัฒนาการก่อให้เกิดการสร้างรายได้
8. จัดทำรายงานความก้าวหน้า

การทดลองปฏิบัติการ สรุปผล และติดตามประเมินผล

1. ออกแบบเพื่อทดลองปฏิบัติการ
2. ทดลองปฏิบัติการ
 - เวทีสรุปบทเรียนการทดลองปฏิบัติการพัฒนาการ
3. จัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาวิจัย และร่วมกันวิเคราะห์บทบาทเกษตรรุ่นใหม่ ในการเสริมสร้างรายได้ ชุมชนด้วยรูปแบบการผลิต การแปรรูป การตลาด ด้วยนวัตกรรมทางการเกษตร
4. จัดทำรายงานวิจยฉบับสมบูรณ์

12.ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เชิงวิจย

- 1.ได้ชุดข้อมูลสภาพปัญหาและข้อจำกัดของเกษตรกรรุ่นใหม่พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้นเป็นอย่างไร
- 2.ได้ชุดข้อมูลแนวคิดและอัตลักษณ์การทำเกษตรของคนรุ่นใหม่พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น

เชิงการพัฒนา

- 1- เกิดนวัตกรรมทางการเกษตรของของคนรุ่นใหม่พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น
- 2.เกษตรกรคนรุ่นใหม่มีรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น

2.4) ชื่อโครงการ:..กลยุทธ์การผลิตและการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในบริบทการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

หัวหน้าโครงการ:

2. ที่มาและความสำคัญ/หลักการและเหตุผล

พื้นที่ชุมชนท่าขอนยางมีทั้งหมด 15 หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก เนื่องจากตำบลท่าขอนยางมีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มดินเหนียวปนทราย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ

24,263 ไร่ เป็นเนื้อที่ทางการเกษตรประมาณ 17,560 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยประมาณ 1,917 ไร่ เป็นที่สาธารณประโยชน์และอื่นๆประมาณ 4,786 ไร่ ด้านทิศใต้มีแม่น้ำชีเป็นแม่น้ำสายหลักตั้งแต่บ้านท่าขอนยาง บ้านวังหว่า บ้านไคร้โนน และลงไปสุดท้ายของตำบลท่าขอนยางที่บ้านกุดร่อง ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่บ้านหัวขัว มีลำห้วยสายคลองซึ่งไหลลงสู่ห้วยกุดโคก ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่บ้านหัวขัว บ้านดอนยม บ้านไคร้โนน และบ้านกุดร่อง มีลำห้วยกุดโคกไหลผ่าน นอกจากนั้นตำบลท่าขอนยางยังมีลำห้วยสายอื่นๆอีกหลายสายและหนอง บึง อีกหลายแห่ง ตำบลท่าขอนยางยังมีสถานีสบน้ำด้วยไฟฟ้าจำนวน 4 แห่ง จ่ายน้ำได้ทั่วถึงคลุมพื้นที่ได้ทั้งหมด 7,100 ไร่

ปี พ.ศ. 2545 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้มีการขยายตัวมาตั้งในพื้นที่สาธารณประโยชน์โคกหนองไผ่ ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่เขตติดต่อระหว่างตำบลท่าขอนยางและตำบลขามเรียง และมีพื้นที่ตำบลท่าขอนยางเป็นประตูทางเข้าสู่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประกอบกับราคาที่ดินที่มีราคาสูงขึ้น ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้เกิดการขยายที่ดินทำกินที่เคยทำการเกษตรลดลงส่งผลให้เกิดด้านพาณิชย์กรรมเพิ่มขึ้น ปัญหานี้ล้นภายในครอบครัว สภาพแวดล้อมที่มีน้ำเสียเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจที่หลากหลาย เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร และหอพัก ที่รองรับนิสิต นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรมหาวิทยาลัย ปัจจุบันประชากรมีการประกอบอาชีพที่มีความหลากหลายมากขึ้น ด้วยเหตุปัจจัยอันเนื่องมาจากความเจริญเติบโตของสังคมชุมชนท้องถิ่น ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการก่อสร้างและค้าขาย อาชีพรับจ้างในกิจการต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จึงส่งผลให้เกิดกำลังการบริโภคขนาดใหญ่ทั้งจากประชากรในพื้นที่และประชากรแฝง เพราะเป็นพื้นที่ติดกับมหาวิทยาลัยมหาสารคามและใกล้ตัวเมืองมหาสารคาม

3. ปัญหา/โจทย์การวิจัย

การเปลี่ยนแปลงสู่สังคมเมืองในขณะที่ทำการเกษตรแบบดั้งเดิมของรุ่นพ่อรุ่นแม่จะเป็นการทำนาปีละหนึ่งครั้งและทำสองครั้งกรณีที่มีที่นาติดกับคลองส่งน้ำแถบลุ่มน้ำชีและจะทำการเกษตรหลังฤดูการเก็บเกี่ยวเป็นตัวเสริมเช่น ปลูกผักสวนครัว ปลูกถั่วดิน ปลูกข้าวโพดและการหาปลาตามลำน้ำชี

การทำการเกษตรแบบเดิมมักจะเน้นหนักที่ผลผลิตทางการเกษตรโดยการใส่ปุ๋ยเร่ง ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง ซึ่งเป็นการทำการเกษตรไม่มุ่งเน้นที่คุณภาพ ความปลอดภัย ซึ่งมีหลายครอบครัวทำมาแล้วขายหมดไม่กินข้าวของตนเองที่ปลูก และหันไปซื้อข้าวกินเองเนื่องจากไม่ปลอดภัย

ครอบครัวเกษตรกรที่มีการปรับตัวและยังอยู่กับภาคเกษตร ยังมีมากกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์ และมีเกษตรกรที่มีการรวมตัวกันในนามกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เมืองท่าขอนยางและมีกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะกระจายตัวอยู่ในชุมชนตำบลท่าขอนยาง ทั้ง 15 หมู่บ้าน

ซึ่งมีทั้งพนักงานของเทศบาลตำบลท่าขอนยางและประชากรในตำบลท่าขอนยาง มีการปรับตัวในการทำการเกษตรและพยายามค้นหากลยุทธ์การผลิด ใหม่ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของความเป็นเมืองและใช้โอกาสในความเป็นเมืองสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

ดังนั้น ผู้วิจัยและทีมงานจึงเล็งเห็นความสำคัญของอาชีพเกษตรกร เพื่อเพิ่มกลยุทธ์การสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่เมืองท่าขอนยางให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในสังคมเมืองได้อย่างเหมาะสม โดยลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกให้มากที่สุดและมีความเป็นไปได้ในทาง

ปฏิบัติ มีผลตอบแทนที่จะทำให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพการเกษตรได้อย่างยั่งยืน มีการส่งเสริมกำลังการผลิตให้กับเกษตรกร มีแรงจูงใจ มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีตลาดรองรับ อาทิเช่น การสร้างมาตรฐานการรับรองคุณภาพความปลอดภัย ความเชื่อมั่นและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ภายใต้ความร่วมมือของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เมืองท่าขอนแก่น

มีความสนใจการประกอบอาชีพเกษตรของคนรุ่นใหม่ที่มีกลยุทธ์การทำตลาด การสร้างรายได้ของตัวเองอย่างไร ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว กรณีศึกษาการวิจัยเกษตรกรรุ่นใหม่ตำบลท่าขอนแก่น จำนวน 25 คน เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่และกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เมืองท่าขอนแก่นหรือประชาชนที่ทำการเกษตรที่สนใจ นำผลการวิจัยไปใช้ในการดำเนินการด้านเกษตร ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงของชนบทสู่สังคมเมือง และการแข่งขันการประกอบเป็นธุรกิจในอนาคต

4. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์ด้านการเกษตรของตำบลท่าขอนแก่น อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาข้อมูลศักยภาพ ปัจจัย โอกาสและข้อจำกัดในการทำเกษตร ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในตำบลท่าขอนแก่น อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อสร้างกลยุทธ์การผลิต พัฒนาช่องทาง โอกาสในการสร้างเศรษฐกิจชุมชนของเกษตรกรรุ่นใหม่ในบริบทการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ ตำบลท่าขอนแก่น อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

5. ทบทวนเอกสาร/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต้องเป็นเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานวิจัย และ/หรือมีบริบทที่เกี่ยวข้อง/งานวิจัยของ สกว.)

1. แนวคิดและทฤษฎีทางกลยุทธ์ทางการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่
2. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ประสบผลสำเร็จ
3. ประวัติกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าขอนแก่น
4. งานวิจัยของนายก
5. แผนพัฒนาตำบล ...เน้นแผนการพัฒนาการเกษตร

6. นิยามศัพท์ปฏิบัติการ (การให้ความหมายคำเฉพาะที่ใช้ในการวิจัย เพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกันระหว่างผู้วิจัย รวมถึงผู้อ่านงานวิจัยด้วย)

กลยุทธ์การผลิตหมายถึงการวางแผนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ กระบวนการผลิตที่อาศัยความรู้ ภูมิปัญญาเดิมนำมาประยุกต์สู่การผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการสร้างรายได้ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง

7. ขอบเขตการศึกษา

7.1 พื้นที่ดำเนินการ (ตำบล จังหวัด ระบบนิเวศ เช่น กลุ่มน้ำ เชิงเขา)

ขอบเขตพื้นที่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าขอนแก่น ข้อมูลด้านเนื้อหา พัฒนาการ สถานการณ์ โอกาส และช่องทางการตลาดในเขตพื้นที่

- เขตเมือง ได้แก่ ชุมชนบ้านท่าขอนยาง 5 หมู่บ้าน
- เขตชนบท ได้แก่ บ้านกุดร่อง บ้านไคร่นุ่น
- เขตกึ่งเมือง ได้แก่ บ้านวังห้ว บ้านดอนยม บ้านหัวขัว บ้านดอนสวน บ้านดอนเวียงจันทร์

7.2 ประชากรหรือกลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ 25 คน
- กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เมืองท่าขอนยาง 66 ครอบครัว
- ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน 30 คน

7.3 ช่วงเวลาที่สนใจศึกษา

ธันวาคม 2561 – กุมภาพันธ์ 2563

7.4 ประเด็นศึกษา

1. ศึกษาพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรของตำบลท่าขอนยาง
 - 1.1 การทำการเกษตร รูปแบบ ด้านการเกษตร (ก่อนและหลังการตั้งมหาวิทยาลัยมหาสารคาม)
 - 1.2 ผลผลิตและการจัดการผลผลิต
 - 1.3 พื้นที่การผลิตและการใช้ประโยชน์ที่ดิน
 - 1.4 เงินลงทุน
 - 1.5 ประสิทธิภาพการทำการเกษตร
 - 1.6 แหล่งน้ำ
2. ศึกษาศักยภาพ โอกาสและข้อจำกัดในการทำเกษตร ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในตำบลท่าขอนยาง
 - 2.1 การผลิต ความรู้ การจัดการตลาด
 - 1.) ประวัติ ความเป็นมา ความรู้ แนวคิด ความคาดหวังในการทำเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ประสิทธิภาพ ความรู้ด้านการเกษตร
 - 2.) การจัดระบบการผลิต / กิจกรรมการผลิต/การวางแผนการผลิตของครัวเรือนเกษตรกรรุ่นใหม่ ประเภท / ชนิดของผลผลิตทางการเกษตร / จำนวน
 - 3.) รายได้หลักชนิดของผลผลิต
 - 2.2 โอกาส และข้อจำกัด
 - 1.) การเข้าถึงทรัพยากร
 - 2.) ช่องทางการสร้างรายได้
 - 3.) ทางระบบสื่อออนไลน์
3. เพื่อออกแบบการผลิต พัฒนาช่องทาง โอกาสในการสร้างเศรษฐกิจชุมชนของเกษตรกรรุ่นใหม่ในบริบทการเปลี่ยนแปลงพื้นที่
 - 1.) การผลิตสินค้าที่แตกต่างจากที่อื่น
 - 2.) การแปรรูปผลิตภัณฑ์

8. วิธีการดำเนินงานวิจัย

8.1 การบริหารจัดการงานวิจัย (เช่น การทำความเข้าใจร่วมกับชุมชน การประชุมทีมวิจัย การอบรมเสริมศักยภาพการเก็บข้อมูล ฯลฯ)

ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพื้นที่ทางการเกษตรของชุมชนตำบลท่าขอนยาง เช่น แหล่งน้ำ ที่ดิน ประสพการณ์ของเกษตรกร เพื่อทำความเข้าใจร่วมกับชุมชน ชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน โครงการเกษตรรุ่นใหม่เมืองท่าขอนยาง แลกเปลี่ยนเรียนรู้การร่วมกันคิด แสดงความคิดเห็น รับทราบ สถานการณ์ เพื่อการวางแผน ปฏิบัติตัดสินใจในการแก้ปัญหา

ระยะที่ 1 มีระยะเวลา 7 เดือน ตั้งแต่เดือนมีนาคม – กันยายน 2560

1) ประชุมทีมวิจัย 2 เดือนต่อครั้ง
2) ประชุมชี้แจงโครงการวิจัย เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริการโครงการ

- 3) จัดอบรมแนวคิดหลักการการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 1 ครั้ง
- 4) ประชุมทีมวิจัยเพื่อแตกกรอบการศึกษาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ครั้ง
- 5) ศึกษาเอกสารการเปลี่ยนแปลงบริบทเมืองท่าขอนยาง จากอดีตถึงปัจจุบัน 2 ครั้ง
- 6.) สำรวจพื้นที่การผลิตและบริโภคในพื้นที่เมืองท่าขอนยาง 2 ครั้ง
- 7.) เยี่ยมแปลง เกษตรรุ่นใหม่ ในตำบลท่าขอนยาง 8 ครั้ง
- 8) ประชุมสรุปข้อมูลการผลิตและการจัดการผลผลิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัด

มหาสารคาม 1 ครั้ง

- 9) จัดเวทีวิเคราะห์ศักยภาพและแผนการพัฒนาศักยภาพการผลิตและการจัดการผลผลิต 1 ครั้ง
- 8) จัดทำรายงานความก้าวหน้า

ระยะที่ 2 มีระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2562 – มีนาคม 2563

- 1) เวทีผู้ผลิตรุ่นใหม่พบผู้ประกอบการ 1 ครั้ง
- 2) ทดลองพัฒนาระบบค้าตรงและช่องการค้า 3 ผลผลิต
- 3) ขยะเปียกมีค่า 10 ต่อ 1
- 4) อบรมเรื่องการพัฒนาศักยภาพการผลิต 1 ครั้ง
- 5) เวทีพบปะเกษตรกรรุ่นใหม่กับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เมืองท่าขอนยาง 1 ครั้ง
- 6.)เปิดตลาดเขียวเมืองท่า
- 7)ประชุมสรุปผลการวิจัย
- 8)จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

8.2 ระเบียบวิธีวิจัย (อธิบายถึงขั้นตอนในการวิจัย เช่น วิธีการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การคืนข้อมูล ฯลฯ)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย เป้าหมายสูงสุดคือการสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชน ด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อสะท้อนความเชื่อมโยงของทุนต่างๆ และความสามารถของเกษตรกรในการพัฒนาบนพื้นฐานของทุนที่มีอยู่ ในขณะเดียวกันสามารถฟื้นฟูทุนอื่นๆ ที่หดหาย หรือเสื่อมโทรมไป ความหลากหลายของกิจกรรมการผลิตของครัวเรือนทั้งในและนอกภาคเกษตร อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อให้ครัวเรือนสามารถเผชิญกับวิกฤติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่การทำเกษตรอินทรีย์

วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการเตรียมความพร้อมของทีมวิจัย กำหนดกลุ่มเป้าหมายหลัก ออกแบบเครื่องมือ และตรวจสอบเครื่องมือในทางเอกสาร ดำเนินการเก็บข้อมูล รวบรวม

ข้อมูล ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล และระยะที่ 2 ทดลองปฏิบัติการ สรุปผลการวิจัย ดำเนินการจัดทำ รายงานผลการวิจัย โดยกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการนั้น จะเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายทุกขั้นตอน ตั้งแต่พัฒนาโครงการ การค้นหาปัญหา การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดกรอบเนื้อหา การออกแบบเครื่องมือการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผล อภิปรายผล และการนำเสนอผลการวิจัย

เพื่อจัดทำแผนการผลิตและปฏิทินการปลูกพืช โดยให้มีกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่มีการจัดเวทีเพื่อการ วิเคราะห์สถานการณ์การผลิต การตลาด ปัญหาภายในชุมชน และความต้องการของชุมชนเมือง โดยคำนึงถึง ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนที่สามารถสร้างแหล่งอาหารให้พอกับความต้องการในชุมชนเมือง โดยคำนึงถึง ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนที่สามารถสร้างแหล่งอาหารของครัวเรือนผลผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่สามารถ ขายสร้างรายได้รายวัน รายเดือน และรายปี รวมทั้งกำหนดปฏิทินการปลูกพืชให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาด มีการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างคุ้มค่าลดการใช้สารเคมี ใช้แรงงานของครอบครัวและ/หรือช่วยเหลือกัน ระหว่างสมาชิกของกลุ่ม เพื่อมุ่งเน้นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และลดการพึ่งพาจากภายนอกตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

สรุปผลการดำเนินงานเพื่อ “การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ ชุมประเด็นเกษตรกรรุ่นใหม่ในงานเกษตรกรรมยั่งยืน” ตามวัตถุประสงค์

1) ชุดความรู้ที่ได้จากการการวิจัยเกษตรกรรุ่นใหม่พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของ ชุดโครงการในระยะเวลา 1 ปี และ 3 ปี จากงานศึกษาชุดความรู้การสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่ในการเข้าสู่ ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนจากการหนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในปี 2558 -2561 การปฏิบัติการสร้างเครือข่าย เกษตรกรรุ่นใหม่ เกิดเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในระดับโครงการวิจัย ระดับเครือข่ายโครงการวิจัยและระดับ ภาคอีสานในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนกลางการศึกษาผ่านชุดโครงการศึกษารูปแบบและกระบวนการในการสืบ ทอดอาชีพเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง มีโครงการวิจัยย่อย 4 โครงการ 1) โครงการศึกษาองค์ความรู้การปลูกผักอินทรีย์เพื่อขยายผลสู่เกษตรกรรุ่นใหม่ บ้านอุปราษ บ้านโนนตาล ตำบล ท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 2) โครงการศึกษารูปแบบการสร้างรายได้ของครอบครัวเกษตรกร รุ่นใหม่ ในระบบเกษตรอินทรีย์ ตำบลกำเม็ด อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร 3) โครงการศึกษาวิถีการดำรงชีพ ของเกษตรกรที่เริ่มทำเกษตรอินทรีย์ บ้านบึงคล้า ตำบลบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์และ 4) โครงการศึกษารูปแบบการสืบทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์สู่เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่เขตชลประทานลำ ปาว ภูพานศึกษา อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถสรุปความรู้ได้ ดังนี้

1) การศึกษาสถานะของเกษตรกรรุ่นใหม่ จากการศึกษาสถานการณ์คนรุ่นใหม่และทำความเข้าใจกับวิถี คิดและวิถีชีวิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการคลี่คลาย กับอุปสรรคต่างๆ และการฝ่าฟันกับตนเอง ชุมชนและ สังคมเพื่อเข้าสู่การเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ในระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งได้ นิยามและความหมายของ เกษตรกรรุ่นใหม่ในมิติของเกษตรกรที่เกิดจากการปรับระบบการผลิต เช่นการจากการผลิตแบบเชิงเดี่ยว มาเป็นการผลิตแบบหลากหลาย การผลิตแบบเคมีมาสู่การผลิตแบบอินทรีย์ และเกษตรกรรุ่นใหม่ในมิติที่ เป็นผู้ผลิตที่มีอายุน้อย และเพิ่งเริ่มต้นทำการเกษตร ทำให้เห็นและเข้าใจคนรุ่นใหม่ทำการเกษตร ใน ด้านต่างๆ ดังนี้

(1) แนวคิด ทักษะคติ ในการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ การเริ่มต้นและการปรับเปลี่ยนแนวคิด และวิธีการทำเกษตรจากรูปแบบเกษตรเคมีสู่เกษตรอินทรีย์และจากการประกอบอาชีพอื่นเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม การเริ่มต้นปรับเปลี่ยนของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะทำให้สามารถก้าวผ่านปัญหาได้ต้องเริ่มต้นที่ตัวเกษตรกรรุ่นใหม่เองต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ เช่น การมีแนวคิดและทักษะที่เชื่อมั่นว่าการเกษตรสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้ดีขึ้น

(2) ลักษณะการทำเกษตรของคนรุ่นใหม่ มีการปรับปรุงแบบการผลิต สร้างรูปแบบแปลงที่หลากหลาย การสร้างช่องทางการผลิตให้สามารถมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพและมีกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ตลอดปี การมีความรู้ในการวางแผนการผลิต รวมถึงการมีกิจกรรมการแปรรูปเพิ่มมูลค่าผลผลิต มีช่องทางตลาดของตัวเองและการเข้าร่วมเครือข่ายเพื่อให้เกิดเกื้อหนุนกันในระบบการผลิต นอกจากนี้ยังต้องมีมาตรฐานรับรองเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตและเพิ่มรายได้

(3) การปรับตัวการปรับตัวและฝ่าฟันปัญหาระหว่างผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำเกษตร ต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้ก้าวผ่านปัญหา ทั้งด้านความคิด ปรับรูปแบบการผลิต สร้างรูปแบบแปลง และการทำการผลิตให้สามารถมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพให้กับครอบครัวได้ตลอดปี

(4) การอยู่ได้และการสืบทอดวิถีเกษตรอินทรีย์จากครอบครัวตั้งแต่การผลิต เก็บเกี่ยว แปรรูปและตลาด พบว่าสืบทอดอาชีพของเกษตรกรรุ่นใหม่ มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการถ่ายทอดจากครอบครัวที่เป็นเกษตรกรทำให้เห็นเป็นต้นแบบและหล่อหลอมจากวิถีปฏิบัติของครอบครัว เพื่อให้เห็นคุณค่า เกิดความประทับใจ สร้างแรงจูงใจให้ สร้างรายได้จากแปลง และมีเงินออม และ 2) รูปแบบเครือข่ายคนรุ่นใหม่และรุ่นที่เป็นต้นแบบ จัดการเรียนรู้ให้เกิดการเชื่อมประสานของกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายคนที่มีความสนใจเหมือนกัน มีความต้องการอยากพัฒนารูปแบบการเกษตร ในทางเทคนิค วิธีการ ด้วยการถ่ายทอดความรู้แนวราบ เป็นความรู้ที่ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่

และจากการดำเนินงานชุดโครงการศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ปี 2560 ได้ศึกษากระบวนการหนุนเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่พร้อมกับการศึกษาผ่านโครงการย่อย 4 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการศึกษากระบวนการสร้างการเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนสู่เกษตรกรรุ่นใหม่ กรณีศึกษา บ้านปุงคล้า ตำบลบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) โครงการศึกษากระบวนการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่จากฐานเศรษฐกิจทางเลือกของชุมชน ตำบลทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ด 3) โครงการ การพัฒนาศักยภาพการผลิตและการจัดการผลผลิตของเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ : กรณีศึกษา กลุ่มยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (YSF) จังหวัดมหาสารคามและ 4) โครงการกระบวนการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในการเป็นผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดขอนแก่น ทำให้มีข้อค้นพบจากการศึกษา การปฏิบัติการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในปี 2560 - 2561 ทำให้มีเห็นศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ทำเกษตร ตามแนวทางเกษตรยั่งยืน สามารถดำรงอยู่ได้ในหลายลักษณะ ดังนี้

5) กลุ่มแกนนำ ผู้นำชุมชน เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นผู้นำกลุ่ม ชุมชน ในการผลิต การตลาดและการพัฒนากลุ่มองค์กร

- 6) **กลุ่มวิทยากร เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นศูนย์เรียนรู้ จุดถ่ายทอดความรู้** ด้วยเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะเริ่มต้นทำเกษตรเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและฐานประสบการณ์เดิมถึงนำมาสู่การแบ่งปันความรู้
- 7) **กลุ่มธุรกิจเกษตรครบวงจร** เกษตรกรรุ่นใหม่ que ทำการผลิตและทำการตลาด สร้างช่องทางการตลาดใหม่ แบบครบวงจร
- 8) **กลุ่มจิตอาสา เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีบทบาทในการหนุนเสริม ประสานงานช่วยกลุ่ม ชุมชน** เมื่อเกษตรกรรุ่นใหม่ สามารถทำการผลิตและอยู่ในชุมชน ก็ได้รับความไว้วางใจ ได้รับมอบหมายให้ช่วยงานของชุมชนในทุกพื้นที่

การศึกษาการสร้างกระบวนการพัฒนาและการสืบทอดให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ในปี 2559 - 2560 ได้ออกแบบงานให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของการทำงานที่สำคัญ คือ การกระจายตัวของคนรุ่นใหม่ ไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่ในพื้นที่ใด พื้นที่หนึ่ง หรือชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ซึ่งการจะค้นหาคนรุ่นใหม่ ต้องขยายขอบเขตพื้นที่ของการทำงานนำมาสู่การออกแบบโครงการวิจัยเชิงสำรวจที่เปิดพื้นที่มากกว่าภาคอีสานตอนกลางเพื่อค้นหากลุ่มคนรุ่นใหม่ que ใหม่ทั้งโดยอายุ และระยะเวลาการทำงานเกษตร รวมทั้งมีทิศทางการทำงานวิจัยร่วมกับเครือข่ายการทำงานคนรุ่นใหม่จากหลายหน่วยงานที่สนับสนุนเกษตรกรอยู่แล้ว พบว่ากระบวนการพัฒนาและการสืบทอดให้เกษตรกรรุ่นใหม่ เกิดจากกระบวนการและวิธีการดังนี้

- 6) **กระบวนการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น** กระบวนการวิจัยช่วยเติมประสบการณ์ แนวคิด เกษตรกรรมยั่งยืน และทำให้เกิดการสรุปบทเรียนจากการลงมือทำของเกษตรกรรุ่นใหม่และเชื่อมโยงเกษตรกรในท้องถิ่น เป็นการส่งเสริม ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้มีบทบาทในการสร้างความรู้ เกษตรกรรมยั่งยืน การขยายผล รวมถึงการเชื่อมร้อยเครือข่ายด้วยกระบวนการหนุนโดยชุดโครงการวิจัย ชุดโครงการ ศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน สร้างการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อย โดยกระบวนการหนุนเสริมและเครื่องมือที่สำคัญ คือ คัดเลือกพื้นที่วิจัย พัฒนาโจทย์และข้อเสนอโครงการวิจัย มีการเตรียมความพร้อมนักวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล การทดลองปฏิบัติการ และการสรุปและบทเรียนที่เกิดขึ้นใช้ในการสรุปกิจกรรมแล้วจึงสรุปกระบวนการสำคัญ ผลที่เกิดขึ้น รวมถึงการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ข้อเสนอต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่าย ดังนี้

- 1) การสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในลักษณะความสัมพันธ์แนวนราบ เครือข่ายเพื่อสร้างกำลังใจให้แกกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันเพื่อเกื้อหนุนกัน in กระบวนการผลิต การแปรรูป การจำหน่ายของกันและกัน
- 2) การสร้างกลไกเกษตรกรรุ่นใหม่ในการเชื่อมต่อ ขยายความรู้แลกเปลี่ยนความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เสนอให้มีการสร้างกลไกคนรุ่นใหม่ที่มาจากคนรุ่นใหม่ เพื่อเป็นตัวกลางใน

- การรวมกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ทำเกษตร การผลักดันคนรุ่นใหม่เข้าไปมีบทบาทหลักในสังคม ให้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 3) สร้างเครือข่ายให้มีบทบาทในการเข้าไปส่งเสริมและสร้างพลังชุมชนในพื้นที่ และการผลักดันนโยบายเช่น เมล็ดพันธุ์ เชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวชานนา สร้างพื้นที่กลางในการเชื่อมโยงและสื่อสารระหว่างกัน เช่น ช่องทางออนไลน์
 - 4) การพัฒนาระดับความรู้/เทคนิค ของเกษตรกรรุ่นใหม่ เสนอให้มีการจัดเวทีกลางเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้หนุนเสริมระหว่างกัน ของเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อหนุนเสริมช่องทางตลาด การแปรรูปจากข้าวพื้นบ้าน การจัดเวทีอบรมให้ความรู้พืชที่เหมาะสมในการปลูกเพื่อสร้างพื้นที่ป่า เป็นต้น
 - 5) การจัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ภาคอีสาน เพื่อรวบรวมเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ทักษะ ภูมิธรรมการเกษตร ความเชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละคน เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารภูมิธรรมความรู้และสื่อสารสังคม

การพัฒนาโครงการและจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง สำหรับปีงบประมาณ 2561 การดำเนินการงานตามขั้นตอนการทำงานที่ผ่านมา ทำให้ได้ข้อเสนอโครงการที่ผ่านการพิจารณาเป็นชุดโครงการ 1 โครงการ และโครงการย่อย 4 โครงการ ดังนี้ คือ **โครงการชุดเกษตรกรรุ่นใหม่ ศึกษาบทบาทเกษตรกรรุ่นใหม่ในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจท้องถิ่น ในพื้นที่อีสานกลาง** คือ 1) โครงการนวัตกรรมทางการเกษตรของคนรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างรายได้ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ 2) โครงการการจัดการความรู้การผลิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ พื้นที่เครือข่ายอำเภอกันทรวิชัย จ.มหาสารคาม 3) โครงการกลยุทธ์การผลิตและการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในบริบทการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย 4) โครงการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

โครงการ “การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ ชุมประเด็นเกษตรกรรมใหม่ในงานเกษตรกรรมยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อถอดชุดความรู้ที่ได้จากการการวิจัยเกษตรกรรมใหม่พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของชุดโครงการในระยะเวลา 1 ปี และ 3 ปี 2. เพื่อพัฒนาโครงการและจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง สำหรับปีงบประมาณ 2561 จำนวนไม่น้อยกว่า 4 โครงการ 3. เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อข้อเสนอต่อโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อีสานกลาง

สรุปผลการดำเนินงานเพื่อ “การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ ชุมประเด็นเกษตรกรรมใหม่ในงานเกษตรกรรมยั่งยืน” ตามวัตถุประสงค์

1) ชุดความรู้ที่ได้จากการการวิจัยเกษตรกรรมใหม่พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของชุดโครงการในระยะเวลา 1 ปี และ 3 ปี จากงานศึกษาชุดความรู้การสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่ในการเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนจากการหนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในปี 2558 -2561 การปฏิบัติการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรมใหม่ เกิดเครือข่ายเกษตรกรรมใหม่ในระดับโครงการวิจัย ระดับเครือข่ายโครงการวิจัยและระดับภาคอีสานในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนกลางการศึกษาผ่านชุดโครงการศึกษารูปแบบและกระบวนการในการสืบทอดอาชีพเกษตรของเกษตรกรรมใหม่ในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง มีโครงการวิจัยย่อย 4 สามารถสรุปความรู้ได้ ดังนี้

1) การศึกษาสถานะของเกษตรกรรมใหม่ จากการศึกษาสถานการณ์คนรุ่นใหม่และความเข้าใจกับวิถีคิดและวิถีชีวิตของเกษตรกรรมใหม่ในการคลี่คลาย กับอุปสรรคต่างๆ และการฝ่าฟันกับตนเอง ชุมชนและสังคมเพื่อเข้าสู่การเป็นเกษตรกรรมใหม่ในระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งได้ นิยามและความหมายของเกษตรกรรมใหม่ในมิติของเกษตรกรที่เกิดจากการปรับระบบการผลิต เช่นการจากการผลิตแบบเชิงเดี่ยวมาเป็นการผลิตแบบหลากหลาย การผลิตแบบเคมีมาสู่การผลิตแบบอินทรีย์ และเกษตรกรรมใหม่ในมิติที่เป็นผู้ผลิตที่มีอายุน้อย และเพิ่งเริ่มต้นทำการเกษตร ทำให้เห็นและเข้าใจคนรุ่นใหม่ทำการเกษตร ในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) แนวคิด ทักษะคติ ในการทำการเกษตรของเกษตรกรรมใหม่ การเริ่มต้นและการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำเกษตรจากรูปแบบเกษตรเคมีสู่เกษตรอินทรีย์และการประกอบอาชีพอื่นเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม การเริ่มต้นปรับเปลี่ยนของเกษตรกรรมใหม่ที่จะทำให้สามารถก้าวผ่านปัญหาได้ต้องเริ่มต้นที่ตัวเกษตรกรรมใหม่เองต้องมียุคประกอบที่สำคัญ เช่น การมีแนวคิดและทักษะที่เชื่อมั่นว่าการเกษตรสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้ดีขึ้น

(2) ลักษณะการทำเกษตรของคนรุ่นใหม่ มีการปรับรูปแบบการผลิต สร้างรูปแบบแปลงที่หลากหลาย การสร้างช่องทางการผลิตให้สามารถมีรายได้เพียงพอกับการดำรงชีพและมีกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้

ให้กับครอบครัวได้ตลอดปี การมีความรู้ในการวางแผนการผลิต รวมถึงการมีกิจกรรมการแปรรูปเพิ่มมูลค่าผลผลิต มีช่องทางตลาดของตัวเองและการเข้าร่วมเครือข่ายเพื่อให้เกิดเกื้อหนุนกันในระบบการผลิต นอกจากนี้ยังต้องมีมาตรฐานรับรองเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตและเพิ่มรายได้

(3) การปรับตัวการปรับตัวและฝ่าฟันปัญหาระหว่างผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำเกษตร ต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้ก้าวผ่านปัญหา ทั้งด้านความคิด ปรับรูปแบบการผลิต สร้างรูปแบบแปลง และการทำการผลิตให้สามารถมีรายได้เพียงพอกับการดำรงชีพให้กับครอบครัวได้ตลอดปี

(4) การอยู่ได้และการสืบทอดวิถีเกษตรอินทรีย์จากครอบครัวตั้งแต่การผลิต เก็บเกี่ยว แปรรูปและตลาด พบว่าสืบทอดอาชีพของเกษตรกรรุ่นใหม่ มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการถ่ายทอดจากครอบครัวที่เป็นเกษตรกรทำให้เห็นเป็นต้นแบบและหล่อหลอมจากวิถีปฏิบัติของครอบครัว เพื่อให้เห็นคุณค่า เกิดความประทับใจ สร้างแรงจูงใจให้ สร้างรายได้จากแปลง และมีเงินออม และ 2) รูปแบบเครือข่ายคนรุ่นใหม่และรุ่นที่เป็นต้นแบบ จัดการเรียนรู้ให้เกิดการเชื่อมประสานของกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายคนที่มีความสนใจเหมือนกัน มีความต้องการอยากพัฒนารูปแบบการเกษตร ในทางเทคนิค วิธีการ ด้วยการถ่ายทอดความรู้แนวราบ เป็นความรู้ที่ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรรุ่นใหม่

การดำเนินงานชุดโครงการศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ปี 2560 ได้ศึกษากระบวนการหนุนเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่พร้อมกับการศึกษาผ่านโครงการย่อย 4 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการศึกษากระบวนการสร้างการเรียนรู้เกษตรกรยั่งยืนสู่เกษตรกรรุ่นใหม่ กรณีศึกษาบ้านบึงคล้า ตำบลบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) โครงการศึกษากระบวนการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่จากฐานเศรษฐกิจทางเลือกของชุมชน ตำบลทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) โครงการพัฒนาศักยภาพการผลิตและการจัดการผลผลิตของเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ : กรณีศึกษากลุ่มยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (YSF) จังหวัดมหาสารคามและ 4) โครงการกระบวนการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในการเป็นผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดขอนแก่น ทำให้มีข้อค้นพบจากการศึกษา การปฏิบัติการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในปี 2560 - 2561 ทำให้มีเห็นศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ทำการเกษตร ตามแนวทางเกษตรยั่งยืน สามารถดำรงอยู่ได้ในหลายลักษณะ ดังนี้

- 1) กลุ่มแกนนำ ผู้นำชุมชน เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นผู้นำกลุ่ม ชุมชน ในการผลิต การตลาดและการพัฒนากลุ่มองค์กร
- 2) กลุ่มวิทยากร เกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นศูนย์เรียนรู้ จุดถ่ายทอดความรู้ ด้วยเกษตรกรรุ่นใหม่ que เริ่มต้นทำเกษตรเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและฐานประสบการณ์เดิมถึงนำมาสู่การแบ่งปันความรู้
- 3) กลุ่มธุรกิจเกษตรครบวงจร เกษตรกรรุ่นใหม่ทำการผลิตและทำการตลาด สร้างช่องทาง การตลาดใหม่ แบบครบวงจร

- 4) กลุ่มจิตอาสา เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีบทบาทในการหนุนเสริม ประสานงานช่วยกลุ่ม ชุมชน เมื่อเกษตรกรรุ่นใหม่ สามารถทำการผลิตและอยู่ในชุมชน ก็ได้รับความไว้วางใจ ได้รับมอบหมายให้ช่วยงานของชุมชนในทุกพื้นที่

การศึกษาการสร้างกระบวนการพัฒนาและการสืบทอดให้เกษตรกรรุ่นใหม่ ในปี 2559 - 2560 ได้ออกแบบงานให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของการทำงานที่สำคัญ คือ การกระจายตัวของคนรุ่นใหม่ ไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่ในพื้นที่ใด พื้นที่หนึ่ง หรือชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ซึ่งการจะค้นหาคนรุ่นใหม่ ต้องขยายขอบเขตพื้นที่ของการทำงานนำมาสู่การออกแบบโครงการวิจัยเชิงสำรวจที่เปิดพื้นที่มากกว่าภาคอีสานตอนกลางเพื่อค้นหากลุ่มคนรุ่นใหม่ทั้งหมดทั้งโดยอายุ และระยะเวลาการทำเกษตร รวมทั้งมีทิศทางการทำงานวิจัยร่วมกับเครือข่ายการทำงานคนรุ่นใหม่จากหลายหน่วยงานที่สนับสนุนเกษตรกรอยู่แล้ว พบว่ากระบวนการพัฒนาและการสืบทอดให้เกษตรกรรุ่นใหม่ เกิดจากกระบวนการและวิธีการดังนี้

- 1) กระบวนการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น กระบวนการวิจัยช่วยเติมประสบการณ์ แนวคิด เกษตรกรรมยั่งยืน และทำให้เกิดการสรุปบทเรียนจากการลงมือทำของเกษตรกรรุ่นใหม่และเชื่อมโยงเกษตรกรในท้องถิ่น เป็นการส่งเสริม ศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้มีบทบาทในการสร้างความรู้ เกษตรกรรมยั่งยืน การขยายผล รวมถึงการเชื่อมร้อยเครือข่ายด้วยกระบวนการหนุนโดยชุดโครงการวิจัย ชุดโครงการ ศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน สร้างการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านการหนุนเสริมการดำเนินงานของโครงการวิจัยย่อย โดยกระบวนการหนุนเสริมและเครื่องมือที่สำคัญ คือ คัดเลือกพื้นที่วิจัย พัฒนาโจทย์และข้อเสนอโครงการวิจัย มีการเตรียมความพร้อมนักวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล การทดลองปฏิบัติการ และการสรุปและบทเรียนที่เกิดขึ้นใช้การสรุปกิจกรรมแล้วจึงสรุปกระบวนการสำคัญ ผลที่เกิดขึ้น รวมถึงการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ข้อเสนอต่อแนวทางการพัฒนาเครือข่าย ดังนี้

- 1) การสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ในลักษณะความสัมพันธ์แนวนราบ เครือข่ายเพื่อสร้างกำลังใจให้แกกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันเพื่อเกื้อหนุนกันในกระบวนการผลิต การแปรรูป การจำหน่ายของกันและกัน
- 2) การสร้างกลไกเกษตรกรรุ่นใหม่ในการเชื่อมต่อ ขยายความรู้แลกเปลี่ยนความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เสนอให้มีการสร้างกลไกคนรุ่นใหม่ที่มาจากคนรุ่นใหม่ เพื่อเป็นตัวกลางในการรวมกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ทำเกษตร การผลักดันคนรุ่นใหม่เข้าไปมีบทบาทหลักในสังคม ให้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 3) สร้างเครือข่ายให้มีบทบาทในการเข้าไปส่งเสริมและสร้างพลังชุมชนในพื้นที่ และการผลักดันนโยบายเช่น เมล็ดพันธุ์ เชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวชานนา สร้างพื้นที่กลางในการเชื่อมโยงและสื่อสารระหว่างกัน เช่น ช่องทางออนไลน์

- 4) การพัฒนาระดับความรู้/เทคนิค ของเกษตรกรรุ่นใหม่ เสนอให้มีการจัดเวทีกลางเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้หนุนเสริมระหว่างกัน ของเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อหนุนเสริมช่องทางตลาด การแปรรูปจากข้าวพื้นบ้าน การจัดเวทีอบรมให้ความรู้พืชที่เหมาะสมในการปลูกเพื่อสร้างพื้นที่ป่า เป็นต้น
 - 5) การจัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ภาคอีสาน เพื่อรวบรวมเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญาการเกษตร ความเชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละคน เพื่อเป็นช่องทาง การสื่อสารภูมิปัญญาความรู้และสื่อสารสังคม
- 2) การพัฒนาโครงการและจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง สำหรับปีงบประมาณ 2561 การดำเนินงานตามขั้นตอนการทำงานที่ผ่านมา ทำให้ได้ข้อเสนอโครงการที่ผ่านการพิจารณาเป็นชุดโครงการ 1 โครงการ และโครงการย่อย 4 โครงการ ดังนี้ คือ โครงการชุดเกษตรกรรุ่นใหม่ ศึกษาบทบาทเกษตรกรรุ่นใหม่ในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจท้องถิ่น ในพื้นที่อีสานกลาง คือ 1) โครงการนวัตกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างรายได้ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ 2) โครงการการจัดการความรู้การผลิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ พื้นที่เครือข่ายอำเภอกันทรวิชัย จ.มหาสารคาม 3) โครงการกลยุทธ์การผลิตและการสร้างรายได้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ในบริบทการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ต.ท่าขอนยาง อ.กันทรวิชัย 4) โครงการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

กระบวนการพัฒนาการพัฒนาโครงการ ได้มีการถอดบทเรียนชุดโครงการเกษตรกรรุ่นใหม่ และจัดประชุมถอดชุดความรู้ และจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัย ในทุกพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนการทำงาน และติดตามสนับสนุนงานอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการถอดความรู้ องค์ความรู้เพื่อการแลกเปลี่ยน และสื่อสารสังคมต่อไป

ภาพกิจกรรมประชุมสรุปบทเรียนทีมเกษตรรุ่นใหม่ ก้นทรวงิชัย

ประชุมพัฒนาโครงการเกษตรกรุ่นใหม่ กันทรวิชัย ณ สวนเกษตรเพชรมงคล

วันที่ 18 กันยายน 2561

ลงพื้นที่พัฒนาโจทย์การวิจัยครั้งที่ 1 วันที่ 26 สิงหาคม 2561

ศาลากลางบ้าน ม. 8

รูปภาพกิจกรรม เวทีวันที่ 27 กันยายน 61

ณ บ้านสวนชุมแสง ต.ท่าขนอยาง อ.กันทรวิชัย

